

RAZGOVOR KORANA SVILAR, KOORDINATORICA
ZA HRVATSKI JEZIK NA DRŽAVNOJ MATURI

MOGUĆNOST IZBORA ESEJA RASTERETIT ĆE NASTAVNIKE

PRATITE NAŠE
DIGITALNE
SADRŽAJE

76 godina školske novine

Broj 29-30 (3450-3451) • Godište LXXVII. DVOTJEDNIK ZA ODGOJ, OBRAZOVANJE, ZNANOST I KULTURU ISSN 0037 - 6531 • UDK 37 (05)''530.1''
Zagreb, 6. listopada 2026. Cijena 2,99 €

KLJUČNA KARIKA, A PLAĆOM ZAOSTAJU ZA SVIMA

STATUS TAJNIKA I RAČUNOVOĐA

Ilustracija: Jan Brelac

SRETAN VAM SVJETSKI DAN UČITELJA

REPORTAŽA ZRAKOPLOVNA
TEHNIČKA ŠKOLA R. PEREŠINA

NAŠI SU UČENICI
CIJENJENI
STRUČNJACI

MODULARNA NASTAVA
ELEKTROTEHNIČKA ŠKOLA VARAŽDIN

KAD UČENIKU
ZASVIJETLI
LAMPICA...

OBLJETNICA 125 GODINA
HRVATSKOG ŠKOLSKOG MUZEJA

VJERNI ČUVARI
KULTURE
DJETINJSTVA

IZJAVE

Ni ja nisam voljela sve lektire, ne volim ih sve ni dan-danas, ali sam svejedno postala strastvena čitateljica. Našla sam ono što volim i čitala sam uvijek i svugdje. Čitanje me spašavalo kad sam bila nemirna, a kad sam u traumi epidemije i potresu shvatila da ne mogu čitati, znala sam da je u meni duboka paraliza uma i duše. Strah me da se takva paraliza dogodila mladima i sigurna sam da ni lektira ni esej na državnoj maturi tome nisu uzrok.

Prof. Korana Svilar, NCVVO

Volio bih da škole ključne informacije od sustava dobivaju ranije. Kadrovski uvjeti i zaduženja nastavnika trebali bi biti poznati prije ljeta. Dobro bi došla i organizirana razmjena iskustava među školama istog sektora jer mnoge škole isti problem rješavaju svaka za sebe, a nema potrebe da svaka iznova „izmišlja kotač“.

Igor Kos, ravnatelj Elektrostrojarske škole Varaždin

FAKT

Digitalne kompetencije uključene su u kurikule gotovo svih europskih obrazovnih sustava. U 24 od 38 sustava razvijaju se kombinacijom međupredmetnog pristupa i zasebnih predmeta. Međutim, samo četiri zemlje – Češka, Francuska, Mađarska i Malta – koriste nacionalne ili standardizirane testove digitalnih kompetencija učenika u nižem sekundarnom obrazovanju. Hrvatska nije među njima.

DVOTJEDNA KRONIKA

EKOLOŠKA HRANA
ODSAD I U VRTIĆIMA

PONEDJELJAK, 21. RUJNA

U Obrtničkoj školi Požega učenik prvog razreda imao je pištolj u torbi. Prema riječi-ma ravnateljice Sanje Špehar, pedagoginja je odmah u školu pozvala policiju. Policijski službenici pregledali su torbu učenika i pronašli airsoft pištolj s plastičnim kuglicama koje se koriste kao streljivo za tu vrstu pištolja. Učenik se pohvalio kolegama da ima pištolj u školi, no nije prijetio učenicima niti djelatnicima, piše Srednja.hr.

UTORAK, 22. RUJNA

Povratak djece i mladih u jedan od središnjih prostora Grada mladih Granešina korak je bliže. Grad Zagreb pokrenuo je postupak javne nabave za cjelovitu obnovu Paviljona 29. Procijenjena vrijednost nabave za radove i usluge iznosi 5,2 milijuna eura bez PDV-a, a investicija će se u cijelosti financirati iz gradskog proračuna.

SRIJEDA, 23. RUJNA

Agencija za odgoj i obrazovanje objavila je imena 951 odgojno-obrazovnog djelatnika koji će dobiti priznanje 'Oskar zvanja'. Riječ je o djelatnicima koji su napredovali u viša zvanja. Nagrada će biti dodijeljena 7. i 8. listopada u NSK u Zagrebu.

ČETVRTAK, 24. RUJNA

Jednostavniji postupak prijave, širi krug korisnika, manje administrativnih prepreka i pravedniji kriteriji glavne su promjene koje donose nove odluke o gradskim stipendijama, usvoje-ne na sjednici Gradske skupštine Grada Zagreba. U pet programa, ove se godine očekuje dodjela oko 1400 stipendija učenicima i studentima.

PETAK, 25. RUJNA

Općinski sud u Varaždinu ovih je dana objavio nepravomoćnu presudu prema kojoj su Grad Varaždin i Dječji vrtić Varaždin jednoj odgojiteljici dužni isplatiti razliku u plaći od 5092,70 eura, uz zakonske zatezne kamate. Uz to moraju platiti i 750 eura troškova postupka, piše Srednja.hr.

Naime, u ožujku 2024. godine donesena je nova Uredba o koeficijentima u javnim službama kojom su propisani veći koeficijenti za obračun plaća, dok je novi kolektivni ugovor za radnike ovog vrtića potpisan u rujnu iste godine.

Pilot-projekt „Eko hrana u školama“, koji Grad Zagreb provodi treću godinu zaredom, širi se i na gradske vrtiće. U ovoj školskoj godini ekološke namirnice bit će dostupne u 32 škole koje pohađa oko 16.000 učenika. Projekt se istodobno širi i na devet gradskih vrtića s približno 5000 djece. Projekt obuhvaća nabavu 49 različitih ekoloških proizvoda.

Na jelovnicima se tako nalaze svježe voće i povrće, jaja, med, maslinovo ulje, kruh, voćni namazi i proizvodi od žitarica. Uvođenje ekološke hrane dio je dugoročnog ulaganja u zdravlje i dobrobit djece, ali i u razvoj održivijih prehrambenih navika. Za jačanje nabave ekološke hrane od 2024. do 2026. godine osigurano je 1,2 milijuna eura, dok je za razdoblje od 2027. do 2029. planirano dodatnih 2 milijuna eura.

SUBOTA, 26. RUJNA

U prvom mjesecu nove školske godine učenici i roditelji ponovno upozoravaju na problem koji se u hrvatskim školama ponavlja godinama. U toaletima škola učenici nemaju ni osnovne higijenske potrepštine – toaletnog papira, sapuna i papirnatih ručnika često nema, a u pojedinim školama učenicima nije dostupna ni topla voda.

NEDJELJA, 27. RUJNA

Lijepa vijest s Fakulteta organizacije i informatike: sudjelovat će u projektu TRIAD, financiranom iz programa Horizon Europe i odabranom uz pro-laznost od samo 3 % na razini EU-a. Povezujući ekspertizu u umjetnoj inteligenciji, obrazovanju i neuroznanosti, FOI i europski partneri razvijat će sveobuhvatan okvir za primjenu AI-a u školama, uz istraživanja koja će uključiti i učenike iz Hrvatske.

PONEDJELJAK, 28. RUJNA

Počeo je štrajk djelatnika ZET-a i Čistoće sa zahtjevom povećanja plaća. U Zagrebu voze samo dva tramvaja te jedan autobus. Dio učenika zbog toga nije došao na nastavu, neki su kasnili, a izostanke će im opravdati ili škola ili roditelji.

UTORAK, 29. RUJNA

Nastavljen je štrajk djelatnika ZET-a, a ravnatelji škola svjedoče o manjku učenika na nastavi. Najteže je, razumljivo, putnicima iz okolnih gradova. Ravnatelji škola upozoravaju kako su – ako se situacija nastavi – spremni za online nastavu. Ministarstvo se ne oglašava.

SRIJEDA, 30. RUJNA

ZET-ov štrajk i dalje paralizira Zagreb, a Grad najavljuje nove preporuke školama ako problemima s prijevozom potraju.

ČETVRTAK, 1. LISTOPADA

Grad Zagreb raspisao je natječaj za stipendije učenicima i studentima prvog razreda, odnosno prve godine studija u školskoj/akademskoj godini 2026./2027. dodjeljuje ih u pet kategorija – za izvrsnost, deficitarna zanimanja, učenike i studente na temelju socioekonomskog statusa, za pripadnike romske nacionalne manjine te za učenike i studente s invaliditetom.

PETAK, 2. LISTOPADA

U prosvjedima srednjoškolaca u Francuskoj ovog su tjedna privedene gotovo tri tisuće učenika, a ozlijeđeno je 65 obrazovnih djelatnika, uključujući 40 ravnatelja, prenose francuski mediji. Prosvjedi su počeli prošlog tjedna blokadom nekoliko srednjih škola u Parizu, no do ovog petka proširili su se i na druge gradove, uključujući Dijon, Lyon, Strasbourg, Lille i Marseille, javlja BBC. (Priredila Mirela Lilek)

MEĐU NAMA

JESMO LI PRETJERALI?

Jesu li mladi danas previše opterećeni budućnošću? Do koje mjere roditelji pretjeruju neprestano govoreći kako se za budućnost treba pripremati? Što ako djecu toliko „dobro” pripremaju za budućnost da im zaboravljaju ostaviti dovoljno vremena za sadašnjost u kojoj, čini se, pronalaze sve manji interes (tu mislim na širi kontekst interesa za događanja u društvu, a ne isključivo za njihove vlastite interese)?

Donekle banalne situacije dovede do ovakvih pitanja. Uzmimo za primjer utjecaj nedavnog štrajka ZET-ovaca na funkcioniranje škola. Dovoljno je pogledati prepisku iz WhatsApp grupe roditelja s razrednikom, uz procjenu kako je riječ o prosječnoj komunikaciji kakva je danas, nažalost, prisutna u dobrom dijelu srednjih škola.

PALAC GORE

(Za potrebe ovog teksta, ispravljam sve tipfelere i gramatičke pogreške u prepisci roditelja s razrednikom, iako bi bez tih korekcija čitanje bilo daleko zabavnije):

Roditelj 1: „Poštovana, kakva je situacija sa školom ako tramvaji neće voziti?”
Razrednik: „Nastava se odvija normalno. Nismo još dobili drukčije upute. Ako nešto saznam, javit ću.”

Roditelj 2: „Tko nema bicikl, ne može doći pješice do škole, a taksi je preskup.”
Roditelj 3,4,5,6,7, 8 i 9: emotikon – palac gore.

Toliko učenika otprilike prvoga dana štrajka nije stiglo na nastavu. Drugog se dana ponovo javlja nemir u grupi.

Roditelj 2,3,4,5,6,7, 8 i 9: „Luka, Dane, Mario (nastavite sami niz) neće doći u školu.”

Razrednik potvrđuje kako će sve biti opravdano. I u WA grupi nastaje mir.

SVE ZA PRIPREMU

Trećeg dana štrajka u liftu susrećem susjedu. Široko otvorenih očiju, pita: „Jel’ tvoj u školi?” Potvrđujem i navodim sredstvo prijevoza (bicikl), nakon čega slijedi nešto što

ću vam opisati pa makar me susjeda više nikad u životu ne pozdravila.

Dakle, njezinu djetetu do škole na istoku grada treba 50 minuta pješice ili 20-ak minuta biciklom. No, mala (4. razred srednje) odlučila je ne ići biciklom „jer će u školi biti znojna”, a pješice joj ne pada na pamet ići. Majka je puna razumijevanja, no na komentar kako mi se čini da s takvim odlukama nešto ipak nije u redu, sliježe ramenima. Uostalom, i u osnovnoj je znala opravdavati djetetove izostanke razrednici riječima: „Nije bila u školi jer smo nabavili psa i laje ako ostane sam.” Školarka, umjesto da je u školi, postaje čuvarica mira u stambenoj zgradi. Preslatko.

No, nešto je drugo zabrinulo susjedu, a to je da se škola drznula u ta tri dana štrajka zaustaviti pripreme za državnu maturu. To je majku brinulo daleko više od nedolaska kćeri na nastavu. Jer, kako će, molim vas, svladati državnu maturu ako škola ne nudi pripreme?

Zato se postavlja pitanje do koje smo mjere uspjeli školu pretvoriti u pripremu za neku zamišljenu bu-

dućnost, a koliko je prostora ostalo da školarac jednostavno bude školarac – da u školi nauči nešto što ga zanima, da se druži s vršnjacima, razgovara, pa i dosađuje se, mijenja interese, znoji se?

ZADAĆA ŠKOLE

Možda učenici i nisu toliko zabrinuti za budućnost koliko su zabrinuti zbog roditeljske nesigurnosti oko njihove budućnosti. A klinci bi samo htjeli znati da će uskoro, pa makar i za nekoliko godina, biti sretni.

Škola, naravno, mora pripremati djecu za život. Ali možda njezina zadaća nije samo pripremiti ih za ono što dolazi. Ona bi trebala biti i mjesto na kojem se živi sada. Jer mladi nisu projekt koji treba završiti, nisu – ili ne bi trebali biti – životopis u nastojanju. Zato mi se čini da je jedna od najvažnijih stvari koju im možemo dati upravo osjećaj da ne moraju sve znati unaprijed. A za danas im poručiti kako, makar i uz znoj pod pazuhom, treba otići u školu i kad je gradski promet u kolapsu.

PIŠE

Mirela Lilek,
glavna urednica ŠN

//////

JA TAKO MISLIM

ŠTO KAD NEŠTO MISLI UMJESTO NAS?

Alati nam služe da nam olakšaju život, da s njima nešto učinimo jednostavnije, bolje i brže. Nećemo orati ručnim plugom ako postoje puno napredniji strojevi, nećemo mesti ako imamo usisavač ili, još bolje, robotski usisavač. Raditi nešto svojim tijelom zahtijeva napor, vrijeme i vještinu, koristiti alat znači da se sve navedeno smanjuje, iako ne znači da postaje potpuno izlišno.

I umjetna inteligencija je alat koji nam olakšava, ubrzava i poboljšava... što? Pa kako joj ime govori, ona olakšava, ubrzava i poboljšava glavni „produkt” inteligencije, a to je mišljenje. Odnosno, budimo precizniji, kognitivne procese. No je li to zaista tako?

SPOSOBNOST MIŠLJENJA

Ona ne poboljšava naše mentalne procese, ona misli, obrađuje podatke, povezuje i zaključuje umjesto nas. Možda i u tolikoj mjeri da ćemo mi sami to zaboraviti. A ne znati misliti daleko je gore nego ne znati orati ili mesti. Čovjek nije određen sposobnošću oranja ili mećenja, ali jest sposobnošću mišljenja.

Gdje će i kako razviti sposobnost mišljenja ako umjetna inteligencija postane supstitut prirodnoj već od najranije dobi?

Mogućnost memoriranja već nam je neko vrijeme smanjena. Dostupnost informacije u nekoliko sekundi dovela je do toga da malo što moramo pamtit i jer u dva-tri klika dolazimo do bilo kojeg podatka. Škola taj zaborav u nekoj mjeri i potiče, krajnje je nepopularno tražiti da se nešto nauči na način da se memorira. To se automatski proziva „štребanjem”, „bubanjem napamet” i „faktografskim znanjem” koje se smatra najnižom vrstom znanja. I sama sam se iznenadila kako je moja kći u cijeloj osnovnoj školi trebala naučiti napamet samo jednu pjesmicu. Naravno, našlo se i nekoliko roditelja koji su u WhatsApp grupi komentirali da je to previše i prezahtjevno. Lijepo je doći do podatka isti čas, ne držati u glavi telefonske brojeve i slično, no tu je i pitanje mjere. Do koje je granice dobro da memorija oslabi, nakon koje granice to postaje kontraproduktivno? Pojam digitalne demencije davno je već obuhvatio feno-

men koji podrazumijeva da mladi teško zapamte dvije-tri informacije, zaborave nešto što su dan-dva ranije vrlo dobro znali i slično.

ATROFIJA MOZGA

Razvoj umjetne inteligencije još drastičnije udara na kognitivne sposobnosti. Tu primarno mislim na korištenje umjetne inteligencije za pisanje bilo koje vrste teksta: sastavaka, eseja, odgovora na pitanja otvorenog tipa, seminara, diplomskih radova... Umjetna inteligencija odraduje posao umjesto nas, nevjerovatno brzo povezujući silan broj izvora sa svih svjetskih jezika. Dovoljno je samo upisati naslov rada, pitanje, temu... No, postoji problem. A on nije u tome što umjetna inteligencija griješi, griješi i ova naša, prirodna. Veći je problem što ljudski mozak treba vježbu da bi se razvio, a bez vježbe atrofira i neki se potencijali nikada ne razviju. Ne opterećujemo se više pamćenjem, a izgleda da se sve manje trebamo opterećivati i shvaćanjem, razumijevanjem, zaključivanjem, povezivanjem, uspoređivanjem, prosuđivanjem, sistematiziranjem... Jednom

riječu – mišljenjem. Ali... Jesu li ovi procesi opterećenje ili sama bit čovjeka od koje sve više samovoljno odustajemo?

HOMO DIGITALIS

Korištenje umjetne inteligencije manje će oštetiti one koji su već naučili koristiti vlastitu nego one koji to nisu. Što u školama možemo učiniti da se ovaj efekt barem ublaži? Nažalost, nemam odgovor, samo daljnja pitanja. Je li vrijeme za povratak usmenom ispitivanju jer pisani radovi su sve rjeđe samostalno pisani? Treba li prestati zadavati ikakve narativne zadatke za zadaću jer većina učenika teško odolijeva korištenju „Chetka”? Hoće li škola uspjati ublažiti negativne strane zamjene prirodnih kognitivnih procesa s umjetnima ili je li bitka već izgubljena?

Možda treba transformirati pogled na inteligenciju pa ćemo pod tim pojmom smatrati ono što dosad nismo. Mijenja li se čak i bit čovjeka pa će se u budućnosti ljudski rod prestati određivati kao homo sapiens i određivati kao, npr., homo digitalis?

PIŠE

Dunja Marušić Brezetić,
ravnateljica I. gimnazije, Zagreb

//////

KLJUČNA KARIKA,
A PLAĆOM ZAOSTAJU ZA SVIMA

STATUS TAJNIKA I RAČUNOVOĐA

Suočavaju se s istim problemima – lošim statusom, koeficijentima složenosti poslova, plaćama, benefitima, uvjetima rada. I s VSS-om imaju niže plaće od djelatnika ZET-a, pri čemu im je prihod jednak radili u školi s malim ili velikim brojem zaposlenika. Opseg poslova im je rapidno uvećan, osmosatno vrijeme nije dovoljno, rade prekovremeno (neplaćeno) i vikendima

PIŠE

Mirela Lilek

/////

Bojan Bobičić, voditelj računovodstva u Dječjem vrtiću „Poletarac” u Zagreb, iskusio je rad u velikoj osnovnoj školi od osamstotinjak učenika. Radio je sam, bez administrativno-računovodstvenog referenta jer, kako kaže, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih nije dopuštalo zapošljavanje.

– Kao svi administrativno-tehnički djelatnici u odgojno-obrazovnim ustanovama suočavamo se s istim problemima – statusom u svojim ustanovama, koeficijentima složenosti poslova, plaćama, benefitima, uvjetima rada. Moram reći da sam trenutačno zadovoljan svojim poslom i statusom u dječjem vrtiću u kojemu radim, jer u zagrebačkim vrtićima imamo plaće veće nego djelatnici u osnovnim i srednjim školama – kaže.

Smeta mu to što nitko iz redova tajnika i računovodstvenih djelatnika ne može napredovati na način kao napreduju učitelji, stručni suradnici, pa i ravnatelji u odgojno-obrazovnim ustanovama do statusa mentora, savjetnika ili izvrnog savjetnika.

STRESAN POSAO

Smeta ga i to što voditelji računovodstva ne mogu aplicirati na natječaj za ravnatelja ustanove. Konkretno, on je diplomirani ekonomist s položenom pedagoškom grupom predmeta.

No, barem bi plaće mogle biti bolje, slažu se redom naši sugovornici – tajnici i tajnice, voditelji(ce) računovodstava, administrativno osoblje koje čini ključnu kariku u lancu odgovornosti svake škole. Za temu broja Školskih novina, u suradnji s Hrvatskom zajednicom osnovnih škola (HZOŠ), razgovarali smo s petero tajnika i računovođa.

Prema riječima Marina Karina, tajnika u Osnovnoj glazbenoj školi Rudolfa Matza u Zagrebu, temeljno je pitanje je li rad tajnika u bilo kojoj odgojno-obrazovnoj ustanovi prepoznat s obzirom na odgovornost koju nosi, na opis poslova, na učestalo stručno usavršavanje i prilagodbu sve češćim promjenama, na stres koji prati posao tajnika.

– Tajnici više ne kuhaju kavu ravnatelju i javljaju se na telefon – to je odavno prevladan stereotip. U opisu i sadržaju rada tajnici su važna karika u svakoj školi, ali u benefitima i pogodnostima zaostajemo za svima, a pogotovo po plaćama. Tajnici su malobrojna grupacija u obrazovanju i čak i da nam se podignu plaće to ne bi bilo nikakvo opterećenje za državni proračun. Jer, pitanje je može li se od tajnika koji je akademski obrazovani stručnjak očekivati visoka razina pravne, administrativne, stručne odgovornosti bez kontinuiranog stručnog usavršavanja i bez primjerene materijalne nagrade – kaže Karin.

BOLJE JE ZET-ovcima

Prema službenim podacima MZOM-a, prosječna plaća tajnika u osnovnoj školi (status 1) iznosi 1542 eura neto, a tajnika 2 – 1380 eura. Prosječna je plaća voditelja računovodstva (1) 1527 eura, odnosno (2) 1451 euro. Kada je riječ o srednjim školama, prosječna plaća tajnika 1 iznosi 1552 eura, tajnika 2 – 1488; voditelja računovodstva (1)

1613, odnosno (2) 1499 eura. Prosječna plaća administrativnog referenta jest 1194 eura.

Kako navode u Ministarstvu, podaci o plaćama odnose se na zaposlenike koji rade na puno radno vrijeme, pri čemu su radna mjesta tajnika školske ustanove I i voditelja računovodstva u školi 1 radna mjesta I. i II. vrste (VSS i VŠS), dok su radna mjesta tajnika školske ustanove 2 i voditelja računovodstva u školi 2 radna mjesta III. vrste (SSS). Radna mjesta računovodstvenog i administrativnog referenta radna su mjesta III. vrste (SSS).

Zamjetno je kako je, unatoč visokoj stručnoj spremi, njihova plaća niža od plaće vozača tramvaja u ZET-u, odnosno – prema riječima Bojana Bobičića – plaća računovođe početnika na gotovo je na istoj razini kao plaća operativnog djelatnika za sigurnost i civilnu zaštitu. Pritom, operativac može biti zaposlen sa srednjom stručnom spremom, dok se za radno mjesto računovođe u pravilu traži najmanje viša, odnosno visoka stručna sprema.

Pritom je Pravilnik o djelokrugu rada tajnika te administrativno-tehničkim i pomoćnim poslovima koji se obavljaju u osnovnoj školi iz 2014. godine (doživio je dopune u travnju 2025., nakon slučaja Prečko kad su uvedeni operativni radnici). Sadržaj Pravilnika, upozoravaju u školama, već dugo nema puno veze sa zahtjevima i poslovima koje tajnici i voditelji računovodstva obavljaju. U nastavku dijelimo iskustva voditelj(ic)a računovodstava i tajnica/ka škola.

Jesenski državni stručni skup i savjetovanje Hrvatske zajednice osnovnih škola održat će se od 14. do 16. listopada u Malom Lošinjju. Očekuje se niz stručnih tema važnih za rad odgojno–obrazovnih ustanova, a medijski pokrovitelj skupa su Školske novine

MARINA UGRINA, VODITELJICA RAČUNOVODSTVA, ZDRAVSTVENA ŠKOLA SPLIT

OSAM SATI NIJE DOVOLJNO, POSAO NOSIMO KUĆI

Diplomirana ekonomistica Marina Ugrina voditeljica je računovodstva u najvećoj srednjoj školi Splitsko-dalmatinske županije, Zdravstvenoj školi u Splitu. U proračunskom je računovodstvu pet i pol godina, radila je u tri škole Splitsko-dalmatinske županije, redom velike. Primjerice, u Osnovnoj školi u Kaštelima s 800 učenika i više od stotinu zaposlenih djelatnika, što joj je – nakon odlaska iz privatnog sektora – bilo vatreno iskustvo. Pritom je nakon zaposlenja u prvoj školi, iz vlastitih sredstava, plaćala mentorstvo kako bi nadogradila znanje.

– Izazovi rada u računovodstvu škola jest opseg posla koji je sve veći i zahtjevniji, uz preklapanje određenih zadataka. Da bismo sve odradili moramo posao nositi kući. U strukovnoj školi više je vrsta programa, postoje potrebe za nastavnim materijalima, opremu u laboratorijima treba naručivati i održavati, a sve to prolazi kroz računovodstvo – objašnjava Marina Ugrina.

SVE VIŠE POSLA

Osmosatno vrijeme često nije dovoljno kako bi se obavili svi poslovi. Primjerice, u tri godine Ugrina je odradila računovodstvene poslove za dosta projekata na kojim sudjeluju nastavnici i učenici. Tako ispada da, što je škola aktivnija, računovodstvo ima više posla, no to se ne vrednuje.

– Imali smo i nadogradnju škole koja je prošla kroz računovodstvo škole, a to je trajalo tri godine. Uistinu je bilo zahtjevno sve to odraditi. U školi koja ima 842 učenika i 120 djelatnika imam isti koeficijent kao kolege koje rade u školama sa znatno manjim brojem djelatnika i učenika. Koeficijent bi trebao pratiti broj učenika i zaposlenih djelatnika. Problem su i bolovanja jer je i tu teško pronaći zamjenu. Kada odlazimo na edukacije, posao odrađujemo izvan radnog vremena jer svakodnevno dolaze neodgovdivi zadaci – opisuje.

Jedan od problema svakako je nemogućnost napredovanja za administrativne djelatnike. Nije isto proknjižiti sto ulaznih računa i njih 500. Iskreno, kaže Marina Ugrina, prihvatila bih rad u manjoj školi jer posao ne bih nosila kući, no ovdje me motivira ostanak zbog novih izazova, kao i iznimno dobar odnos s kolegama. Ravnateljica me potiče da idem naprijed i bez njezine podrške bih vjerojatno odustala.

U trenutku razgovora kaže kako ih je sada sve ‘ulovio’ u isto vrijeme rok za donošenje financijskog plana za 2027., obračun plaća djelatnicima u COP-u i edukacija za srednje škole te gašenje računa s 30. rujna zbog prelaska na riznicu.

KLJUČNA KARIKA

– Stigla sam u poslijepodnevrim satima nakon edukacije u školu da bih odradila što sam propustila zbog edukacije o riznici. Trudim se raditi u školi kao da je moja jer sam u državni sektor došla iz privatnog. Mislim da ima nekih pogodnosti u školstvu, no za one koji ostaju na ovakvim poslovima i marljivo rade žrtvujući privatno vrijeme trebalo bi pronaći model financijskog nagrađivanja. To bi moglo motivirati ljude koji izgaraju na poslu zbog preopterećenosti. Moja ravnateljica zna reći da o mom poslu ovisi funkcioniranje škole i drago mi je što prepoznaje trud. Bez ravnatelja, tajnika i voditelja računovodstva naprosto ne ide, mi smo ta karika koja čini zatvoreni krug.

OSNOVNE ŠKOLE – plaća za srpanj 2026.

	Koeficijent za obračun plaće	Broj zaposlenika	Prosječna plaća neto
Tajnik školske ustanove 1	2,01	972	1542
Tajnik školske ustanove 2	1,77	21	1380
Voditelj računovodstva u školi 1	2,01	822	1527
Voditelj računovodstva u školi 2	1,77	144	1451
Računovodstveni referent	1,43	152	1173
Administrativni referent	1,43	98	1145

	Najveća isplaćena neto plaća	Najmanja isplaćena neto plaća
Tajnik školske ustanove 1	2086	1425
Tajnik školske ustanove 2	1559	1299
Voditelj računovodstva u školi 1	2165	1425
Voditelj računovodstva u školi 2	1706	1341

Izvor: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih

SREDNJE ŠKOLE – plaća za srpanj 2026.

	Koeficijent za obračun plaće	Broj zaposlenika	Prosječna plaća neto
Tajnik školske ustanove 1	2,01	458	1592
Tajnik školske ustanove 2	1,77	5	1488
Voditelj računovodstva u školi 1	2,01	413	1613
Voditelj računovodstva u školi 2	1,77	51	1499
Računovodstveni referent	1,43	116	1184
Administrativni referent	1,43	333	1194

	Najveća isplaćena neto plaća	Najmanja isplaćena neto plaća
Tajnik školske ustanove 1	2225	1414
Tajnik školske ustanove 2	1508	1470
Voditelj računovodstva u školi 1	2238	1410
Voditelj računovodstva u školi 2	1733	1285

Izvor: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih

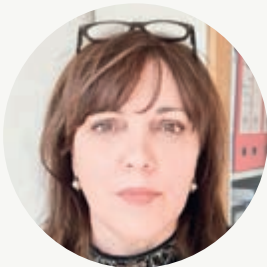
VESNA IVKOVIĆ, VODITELJICA RAČUNOVODSTVA, OŠ IVANA MAŽURANIĆA, OBROVAC SINJSKI

CDŠ JE POVEĆAO OPSEG POSLOVA

Vesna Ivković u siječnju će napuniti 25 godina rada na mjestu voditeljice računovodstva u Osnovnoj školi Ivana Mažuranića, Obrovac Sinjski u Splitsko-dalmatinskoj županiji. Diplomirana je ekonomistica s 34 godine radnog staža. Radi računovodstvene poslove za matičnu školu s 244 učenika te dvije područne, s ukupno 52 zaposlena djelatnika.

U razgovoru za Školske novine Vesna Ivković osvrnula se na posao računovođa u osnovnim školama nakon ulaska u eksperimentalni program Cjelodnevna škola. Naime, uz poslove koji su propisani Pravilnikom o djelokrugu rada tajnika te administrativno-tehničkim i pomoćnim poslovima koji se redovno obavljaju u osnovnoj školi, ulaskom škole u eksperimentalni program CDŠ povećao se opseg poslova.

– Radno vrijeme od osam sati više nije dovoljno, radim prekovremeno, nerijetko i vikendima, i to bez naknade. Godišnji odmor ne uspijevam nikada iskoristiti u cijelosti – kaže Ivković, koju je na dan razgovora (posljednji dan rujna) čekao obračun plaća te izrada plana za razdoblje 2027. – 2029. To, kaže, mora odraditi u sljedeća tri dana, što znači da će vjerojatno vikend ponovo provesti u školi.

U njezinu slučaju, kako kaže, od ulaska škole u CDŠ projekt broj narudžbenica i ulaznih računa znatno je porastao: u 2022. broj ulaznih računa bio je 383; u 2024. popeo se na 706, a u 2025. na 770. Iako su projektna infrastrukturna ulaganja i organizacijska prilagodba završeni, i dalje se redovito provode aktivnosti poput stručnog usavršavanje zaposlenika, provedba B1 i B2 aktivnost te rad školske kuhinje.

– Zbog uvođenja kuhanja, odnosno toplog obroka za učenike, povećao se opseg poslova – broj ulaznih računa, usklađivanje stanja s dobavljačima. Nadalje, zbog načina financiranja B1 i B2 programa u kojima se povećava broj poslovnih subjekata koji koriste sredstva, kao i način na koji se sredstva troše, doveli su do povećanja broja narudžbenica i ulaznih računa. Također, povećao se broj zaposlenih koji rade na više škola te je uz plaću potrebno svaki mjesec odraditi i ručni izračun korekcije bruto plaće za svakog takvog djelatnika. Pritom, od uvođenja CDŠ-a, škola ima veći broj zaposlenih pomoćnika u nastavi nego ranijih godina te e-tehničara, za koje je potrebno napraviti obračun plaće. Sve aktivnosti koje škola ima po svim izvorima potrebno je voditi i u glavnoj knjizi radi namjenskog praćenja trošenja sredstava – objašnjava Vesna Ivković.

MARIN KARIN TAJNIK U OSNOVNOJ GLAZBENOJ ŠKOLI RUDOLFA MATZA, ZAGREB

TAJNIKE BI TREBALO PLAĆATI OVISNO O VELIČINI ŠKOLE

Nas ne prepoznaju ni prosvjetni sindikati jer smo malobrojni pa se borimo sami. Hendikepirani smo i u odnosu na odluku Vlade o nemogućnosti zapošljavanja računovodstvenog ili administrativnog referenta

Marin Karin

Tajnik je jedna od važnih karika uz ravnatelja u funkcioniranju škole, ali godinama kao takvi nismo prepoznati od prosvjetne vlasti. Pri donošenju novog Zakona o plaćama iz 2023. godine čak ni preliminarno nisu razmatrani parametri prema kojima bi se određivao naš koeficijent složenosti poslova, a Uredba o nazivima radnih mjesta, uvjetima za raspored i koeficijentima za obračun plaće u javnim službama razlikuje nas od tajnika ustanove (2,35), tajnika visokoškolske ustanove (raspon od 2,85 do 3,25) pa je naš koeficijent identičan koeficijentu učitelja/nastavnika 2,01.

PARALELNA ODGOVORNOST

Postavlja se i pitanje paralelne odgovornosti jer zna se da je ravnatelj odgovorna osoba, međutim tajnik može biti nositelj ne samo cjelokupne digitalne preobrazbe kao alata za funkcioniranje ustanove, može biti neposredno uključen u pripremu dokumentacije, provođenje bilo kojeg postupka, uvođenje evidencija te drugih poslova za koje ekvivalent izražen u novcu ili koeficijentu nosi jako mali udio. S novom Uredbom o nazivima radnih mjesta, uvjetima za raspored i koeficijentima za obračun plaće u javnim službama, odnosno Zakonom o plaćama trebali smo ostvariti pravdu i dobiti koeficijent identičan (izjednačen) barem onome tajnika ustanove, ali to se nije ostvarilo. A trebalo nas je kategorizirati i prema veličini školske ustanove, kao što se to čini za ravnatelje jer nije isto voditi administraciju i sve tajničke poslove u školi od 600 i više učenika ili u školi od njih stotinjak. I tajnike bi se moglo smjestiti poput ravnatelja u tri platne kategorije, prema veličini škole.

BEZ POTPORE

Defekt je i u tome što smo *pro futuro* izjednačeni po visini koeficijenta bez obzira na to imali višu ili visoku stručnu spremu u skladu s važećom Uredbom o nazivima radnih mjesta, uvjetima za raspored i koeficijentima za obračun plaće u javnim službama (2024.). Ističem, nije problem u tajnicima koji su zatečeni u sustavu, ali kad se gleda u budućnost, na to koliko je tko uložio u vlastitu edukaciju, usavršavanje i stjecanje akademske razine, onda

TRAŽIMO PRAVEDAN POLOŽAJ

Ako želimo sustav koji počiva na odgovornosti, znanju i profesionalnosti, tada se taj sustav mora temeljiti i na pravednom vrednovanju rada. Tajnici škola ne traže privilegije, već priznanje stvarne vrijednosti posla koji svakodnevno obavljaju. Plaća bi trebala pratiti odgovornost, složenost i razinu znanja potrebnu za određeno radno mjesto jer – kada se odgovornost povećava, a materijalno vrednovanje zaostaje, nepravda više nije samo pitanje brojki, već poruka o tome koliko društvo cijeni rad ljudi na kojima sustav svakodnevno počiva.

Zato je vrijeme za promjenu. Vrijeme je da se koeficijenti preispitaju, da se rad tajnika školske ustanove pravedno vrednuje i da se ispravi neravnoteža koja je godinama prisutna. Tajnici škola ne traže povlašten položaj – traže pravedan položaj.

TAJNICI VIŠE NE KUHAJU KAVU RAVNATELJU I JAVLJAJU SE NA TELEFON – TO JE ODAVNO PREVLADAN STEREOTIP. U OPISU I SADRŽAJU RADA TAJNICI SU VAŽNA KARIKA U SVAKOJ ŠKOLI, ALI U BENEFITIMA I POGODNOSTIMA ZAOSTAJEMO ZA SVIMA

sve to obeshrabruje ljude i teško ih je privući da se zaposle u odgojno-obrazovnim ustanovama, tim više što i sustav ne pruža tajnicima kvalitetnu potporu u stručnom usavršavanju, u usvajanju brojnih vještina i ovladavanju alatima potrebnima za kvalitetan rad pa smo nerijetko prepušteni sami sebi.

Uvijek se vraćam koeficijentima i vrednovanju rada tajnika u odnosu na druge djelatnike. Primjerice, prije godinu i pol u škole su uvedeni operativni djelatnici za sigurnost i civilnu zaštitu, kojima je dodijeljen koeficijent 1,43. Posljedično, njihova je neto plaća gotovo na istoj razini kao i neto plaća računovođe početnika, odnosno razlika u neto primanjima između ta dva radna mjesta gotovo je neznatna. Pritom je riječ o radnim mjestima koja se razlikuju i prema razini potrebnih kvalifikacija – operativac može biti zaposlen sa srednjom stručnom spremom, dok se za radno mjesto računovođe u pravilu traži najmanje viša, odnosno visoka stručna sprema.

MOŽE LI BOLJE?

Takav omjer plaća teško je opravdati jer se njime gotovo u potpunosti gubi materijalna gradacija između radnih mjesta različite

razine obrazovanja, složenosti i odgovornosti. Drugim riječima, zaposlenik sa srednjom stručnom spremom za operativne poslove sigurnosti ostvaruje gotovo jednaka neto primanja kao računovođa početnik za čije je radno mjesto potrebna najmanje viša, odnosno visoka stručna sprema. Nas ne prepoznaju ni prosvjetni sindikati jer smo malobrojni pa se borimo sami. Hendikepirani smo i u odnosu na odluku Vlade o nemogućnosti zapošljavanja računovodstvenog ili administrativnog referenta koji bi preuzeli dio poslova tajnika, onda su tajnici još opterećeniji u okviru svog radnog vremena.

Temeljno je pitanje je li rad tajnika u bilo kojoj odgojno-obrazovnoj ustanovi prepoznat s obzirom na odgovornost koju nosi, na opis poslova, na učestalo stručno usavršavanje i prilagodbu sve češćim promjenama, na stres koji prati posao tajnika. Tajnici više ne kuhaju kavu ravnatelju i javljaju se na telefon – to je odavno prevladan stereotip. U opisu i sadržaju rada tajnici su važna karika u svakoj školi, ali u benefitima i pogodnostima zaostajemo za svima, a pogotovo po plaćama. Tajnici su malobrojna grupacija u obrazovanju i čak i da nam se podignu plaće to ne bi bilo nikakvo opterećenje za državni proračun. Jer, pitanje je može li se od tajnika koji je akademski obrazovani stručnjak očekivati visoka razina pravne, administrativne, stručne odgovornosti bez kontinuiranog stručnog usavršavanja i bez primjerene materijalne nagrade.

NEVIDLJIVI RAD

A kad je riječ o stručnom usavršavanju, onda treba reći da najveću pomoć imamo od Hrvatske zajednice osnovnih škola i drugih stručnih ustanova, a tek povremeno nešto organizira osnivač škola, poput edukacija kad se nešto značajno mijenja ususret novom zakonu, pravilnicima. Ali pravo usavršavanje uglavnom ostaje na dušu samim tajnicima i to je doista premalo.

Konačno, tajnici su etiketirani kao stručni suradnici, ali kao takvi mi smo jedini koji nemaju mogućnost napredovanja pa i kroz taj kanal barem simboličnog povećanja plaća.

Dostojanstveno i odgovorno radimo godinama, bez konflikata, incidenata i uzbuna. Istodobno, nemamo ni mogućnost evidentiranja i plaćanja prekovremenog rada, iako mnogi tajnici svojim školama kontinuirano poklanjaju brojne prekovremene sate tijekom uvođenja novih alata, provedbe evaluacija, izrade izvješća i obavljanja drugih dodatnih poslova. Od nas se očekuje da sve svoje obveze izvršimo unutar osam sati dnevno, premda je zbog opsega i dinamike posla to često objektivno nemoguće. Posljedica je da prekovremeni rad postaje nevidljiv i neplaćen, a vrijeme i trud koje tajnici ulažu izvan propisanog radnog vremena ostaju potpuno materijalno nevrednovani. (M. Š.)

MATIJANA KAŠTELANČIĆ TAJNICA U SREDNJOJ TEHNIČKOJ PROMETNOJ ŠKOLI, SPLIT

NAŠ JE RAD ČESTO PODCIJENJEN I NEDOVOLJNO PREPOZNAT

Jedan od mogućih koraka prema rasterećenju poslova bio bi zapošljavanje administrativnog referenta u svaku školsku ustanovu odnosno osiguranje osobe koja bi preuzela dio tehničkih i administrativnih poslova

Matijana Kaštelančić

Kada govorimo o školi, najčešće govorimo o učenicima, učiteljima odnosno nastavnicima i ravnateljima. Međutim, postoji skupina zaposlenika bez koje školski sustav teško može funkcionirati, a to su tajnici školskih ustanova. Naš je položaj godinama nedovoljno vrednovan, i to ne samo u financijskom smislu. Također, naš je rad često podcijenjen i nedovoljno prepoznat.

Posao tajnika školske ustanove odavno više nije samo administrativan u klasičnom smislu te riječi. Tajnik svakodnevno obavlja niz poslova koji zahtijevaju ozbiljno pravno i administrativno znanje te organizacijske i informatičke vještine. Od naizgled banalnih unosa podataka u različite aplikacije i evidencije, pa sve do vrlo složenih pitanja iz radnog prava, izrade akata, primjene propisa te izrade i pripreme dokumentacije za sudske odnosno radne sporove.

PITANJE KOEFICIJENTA

Jedno od ključnih pitanja svakako je pitanje koeficijenta za obračun plaće. Ne možemo od ljudi očekivati da kontinuirano prate promjene propisa, da se obrazuju, da poznaju radno pravo, upravno pravo, propise iz područja odgoja i obrazovanja, kolektivne ugovore i brojne druge propise, a da istodobno njihov položaj vrednujemo kao da je riječ o jednostavnom administrativnom poslu.

Potrebno je profesionalno vrednovati ljude koji školski sustav svakodnevno održavaju. Smatram da bi koeficijent tajnika školskih ustanova morao biti znatno veći i primjeren odgovornosti, složenosti i opsegu poslova koje obavlja. Njihov položaj treba uspoređivati s odgovarajućim poslovima tajnika u državnoj upravi i ministarstvima, a ne ih promatrati kao administrativno osoblje škole.

Još je važnije pitanje položaja tajnika unutar same škole. Ponekad se posao tajnika nedovoljno vrednuje i unutar same školske ustanove, i to od nastavnog osoblja. Tajnik nije samo osoba koja „vodi papire”, već sudjeluje u donošenju i provedbi brojnih odluka koje imaju pravne i financijske posljedice za školu. Zato smatram da je potrebno ozbiljno razmisliti da se tajnik

Dok god se tajnika škole promatra kao osobu koja „sjedi u uredu i rješava papire”, neće se razumjeti stvarna vrijednost tog radnog mjesta

škole pozicionira kao pomoćnik ravnatelja odnosno kao dio rukovodeće strukture školske ustanove.

EDUKACIJA I NAPREDOVANJE

Često govorimo o reformama, digitalizaciji, novim procedurama. Sve je to važno. Ali reforma neće biti uspješna ako pritom ne ulažemo u ljude koji taj sustav svakodnevno provode. Tajnicima se mora omogućiti kontinuirano stručno usavršavanje. Propisi se mijenjaju iznimno brzo, a od tajnika se očekuje da ih poznaju i pravilno primjenjuju. Nije dovoljno jednom steći određenu kvalifikaciju i onda godinama raditi na isti način. Potrebno je stvoriti sustav kontinuirane edukacije tajnika i dostupnost stručne podrške od nadležnog ministarstva.

Tajnik školske ustanove nedvojbeno je jedan od ključnih nositelja funkcioniranja školskog sustava. Stoga ne možemo ljude koji ga nose ostaviti bez odgovarajućeg statusa, edukacije, napredovanja i plaće.

Jedan od mogućih koraka prema rasterećenju poslova bio bi zapošljavanje administrativnog referenta u svaku školsku ustanovu odnosno osiguranje osobe koja bi preuzela dio tehničkih i administrativnih poslova.

Ako želimo da tajnik bude ono što bi trebao biti – stručna osoba koja vodi i koordinira pravne i kadrovske poslove, onda ga moramo rasteretiti dijela poslova koji ne zahtijevaju njegovu razinu stručnosti. Dok god se tajnika škole promatra kao osobu koja „sjedi u uredu i rješava papire”, neće se razumjeti stvarna vrijednost tog radnog mjesta.

PITANJE KVALITETE SUSTAVA

Tajnik je osoba koja mora znati što piše u propisu, kako ga primijeniti, kako zaštititi školu, kako zaštititi prava zaposlenika, kako provesti odluku i kako reagirati kada nastane problem. To je velika odgovornost. Stoga je krajnje vrijeme da se položaj tajnika školskih ustanova sustavno uredi i podigne na razinu koju taj posao stvarno nosi. Jer, tajnici nisu samo administrativna podrška ravnatelju.

Ako za ravnatelja kažemo da je glava škole, onda je tajnik škole njezin vrat, onaj koji povezuje, usmjerava i omogućuje da cijeli sustav funkcionira. Glava može biti izvrsna, može imati viziju i znanje, ali ako nema snažan i funkcionalan vrat koji tu glavu povezuje s ostatkom sustava, teško išta može dobro funkcionirati. I zato je pitanje statusa, koeficijenta i edukacije odnosno napredovanja tajnika školskih ustanova pitanje kvalitete cijelog školskog sustava.

Još bih željela istaknuti da se pri razmatranju statusa i opsega poslova tajnika u školskim ustanovama ne bi trebalo polaziti od pretpostavke da je posao tajnika jednak u svim vrstama škola.

PRAVEDNIJA PROCJENA

Strukovne škole, zbog svoje organizacije, različitih obrazovnih programa, praktične nastave, suradnje s vanjskim ustanovama i poslodavcima te drugih specifičnosti strukovnog obrazovanja, imaju dodatne administrativne zahtjeve koji se neposredno odražavaju i na opseg i složenost poslova tajnika.

Stoga smatram da se pri uređivanju statusa, vrednovanju rada i određivanju opsega poslova tajnika treba uzeti u obzir stvarna složenost i specifičnost ustanove u kojoj tajnik radi.

Nije dovoljno promatrati samo naziv radnog mjesta, već je potrebno uvažiti vrstu škole, njezinu veličinu, broj učenika i zaposlenika, organizaciju rada te posebno obrazovnih programa. Tako bi se mogla osigurati pravednija procjena odgovornosti i stvarnog opterećenja tajnika u različitim školskim ustanovama. (M. Š.)

EURYDICE NOVO IZVJEŠĆE O DIGITALNIM KOMPETENCIJAMA

DRŽAVA ULAŽE U OPREMU, ALI REZULTATI UČENIKA U PADU

Novo izvješće Eurydicea pokazuje da digitalna opremljenost škola ne jamči i razvijene digitalne kompetencije učenika. U Hrvatskoj je minimalno drugu razinu računalne i informacijske pismenosti doseglo tek 53 posto učenika, dok ih je 47 posto ostalo ispod tog praga

PIŠE

Ivana Čavlović

/////

Digitalna transformacija europskih škola napreduje, ali među obrazovnim sustavima postoje velike razlike. Dok većina zemalja ima politike digitalizacije, uključuje digitalne kompetencije u kurikule i donosi smjernice za umjetnu inteligenciju, stvarne digitalne sposobnosti učenika znatno se razlikuju. To pokazuje novo izvješće Europske komisije i mreže Eurydice *Digital education at school in Europe 2026: Bridging gaps in access, teaching and learning* (*Digitalno obrazovanje u europskim školama 2026.: Smanjivanje razlika u pristupu, poučavanju i učenju*). Izvješće obuhvaća 38 europskih obrazovnih sustava, a za podatke o digitalnim kompetencijama učenika koristi i rezultate istraživanja ICILS 2023, provedenog u 24 europska obrazovna sustava.

VELIKE RAZLIKE

Hrvatski su učenici u istraživanju ICILS 2023 ostvarili prosječno 487 bodova iz računalne i informacijske pismenosti, što je iznad međunarodnog prosjeka od 476 bodova. No samo je 53 posto učenika doseglo minimalnu drugu razinu digitalne pismenosti, dok je 47 posto ostalo ispod tog praga. Druga razina predstavlja osnovno razumijevanje korištenja računala i digitalnih tehnologija za pronalaženje i obradu informacija.

Usporedba s drugim europskim zemljama pokazuje velike razlike. U Češkoj je barem drugu razinu doseglo 72 posto učenika, u Danskoj 68 posto, Finskoj 63 posto, Norveškoj 60 posto, Njemačkoj 59 posto, Francuskoj 57 posto, a Italiji 54 posto. U Sloveniji je taj udio iznosio 51 posto, u Srbiji 45 posto, a u Rumunjskoj samo 26 posto.

Hrvatski rezultat dodatno je važan zbog promjene tijekom vremena. Godine 2018. barem drugu razinu doseglo je 64 posto učenika, a 2023. 53 posto, što je pad od 11 postotnih bodova. Pad je zabilježen i u drugim zemljama. U Češkoj je udio pao s 85 na 72 posto, u Danskoj s 84 na 68 posto, u Finskoj sa 73 na 63 posto, a u Njemačkoj sa 67 na 59 posto. Italija je, suprotno tome, ostvarila rast s 37 na 54 posto.

OPREMLJENOST NIJE DOVOLJNA

Jedan je od ključnih zaključaka izvješća da dostupnost tehnologije i sposobnost

U ODNOSU NA 2018. GODINU, UDIO UČENIKA KOJI DOSEŽU DRUGU RAZINU DIGITALNE PISMENOSTI SMANJIO SE ZA 11 POSTO

njezina učinkovitog korištenja nisu isto. Hrvatska je dobar primjer te razlike. Digitalni udžbenici bili su dostupni u školama koje pohađa 96 posto hrvatskih učenika, a e-portfoliji ili digitalni sustavi za praćenje učenja u školama koje pohađa 97 posto učenika. U Danskoj je pak usporedivi udio iznosio 41 posto, u Finskoj 21 posto, a u Francuskoj 24 posto. Dakle, dobra opremljenost nije dovoljna – škola može imati digitalne udžbenike i platforme za praćenje učenika, ali to ne znači nužno da učenici razvijaju visoku razinu digitalne pismenosti.

Digitalne kompetencije uključene su u kurikule gotovo svih europskih obrazovnih sustava. U 24 od 38 sustava razvijaju se kombinacijom međupredmetnog pristupa i zasebnih predmeta. Međutim, samo četiri zemlje – Češka, Francuska, Mađarska i Malta – koriste nacionalne ili standardizirane testove digitalnih kompetencija učenika u nižem sekundarnom obrazovanju. Hrvatska nije među njima. Digitalne kompetencije učenika vrednuju se unutar nastavnog procesa, ali nema nacionalnog standardiziranog testa kojim bi se rezultati svih učenika mogli međusobno usporediti.

Izvješće upozorava da digitalni jaz nije samo pitanje opreme u školi. U gotovo svim europskim zemljama učenici iz socioekonomski nepovoljnijih škola imaju znatno niže digitalne kompetencije od učenika iz povoljnijih sredina. Na digitalne vještine utječu i mogućnosti korištenja tehnologije kod kuće, kvaliteta internetske veze, dostupnost uređaja te prilike za neformalno učenje.

Dio digitalnih vještina učenici stječu izvan škole. Primjerice, upravljanje postavkama privatnosti uglavnom uče izvan formalnog obrazovanja. Učenici koji kod kuće imaju više prilika za korištenje tehnologije mogu zato imati dodatnu prednost. Zbog toga europski

72 posto Češka

68 posto Danska

63 posto Finska

60 posto Norveška

59 posto Njemačka

57 posto Francuska

54 posto Italija

53 posto Hrvatska

51 posto Slovenija

45 posto Srbija

26 posto Rumunjska

UDIO UČENIKA KOJI SU DOSEGLI BAREM DRUGU RAZINU

obrazovni sustavi uvode mjere poput osiguravanja interneta, posuđivanja uređaja učenikima, ciljane pomoći obiteljima i, u nekim zemljama, univerzalnog osiguravanja uređaja za kućno korištenje.

BRŽI OD KURIKULA

Digitalna transformacija ne ovisi samo o učenicima i opremi. Gotovo dvije trećine obrazovnih sustava definiraju digitalne kompetencije koje bi nastavnici trebali imati na početku karijere. Najčešće se traži sposobnost korištenja tehnologije za poboljšanje nastave i učenja, izrade digitalnih sadržaja te digitalne komunikacije i suradnje. Najbrže se pak mijenja područje umjetne inteligencije. Gotovo dvije trećine od 38 obrazovnih sustava već u dokumentima na najvišoj razini spominju umjetnu inteligenciju i druge nove tehnologije. No, kada se pogleda što učenici doista uče, slika je drukčija. Samo oko trećine sustava uključilo je kompetencije povezane s umjetnom inteligencijom u kurikule nižeg sekundarnog obrazovanja.

Jaz je izražen i u obrazovanju nastavnika. Samo sedam obrazovnih

HRVATSKI IZAZOV

OD OPREMLJENOSTI DO STVARNIH KOMPETENCIJA

Hrvatski podaci pokazuju da digitalizaciju obrazovanja nije dovoljno promatrati iz perspektive dostupnosti uređaja, interneta i digitalnih platformi. Ključno je što učenici s tom tehnologijom mogu napraviti. U tome važnu ulogu imaju nastavnici, ali i uvjeti u kojima učenici uče izvan škole. Socioekonomske razlike mogu utjecati na mogućnosti korištenja tehnologije kod kuće, dok nedostatak vremena i stručne podrške nastavnicima otežava kvalitetno uključivanje digitalnih alata u nastavu.

Usporedba sa susjednim zemljama dodatno pokazuje razlike u postignućima. Slovenija je ostvarila 483 boda, uz 51 posto učenika na drugoj ili višoj razini. Srbija je imala 443 boda i 45 posto učenika na toj razini, dok je Rumunjska ostvarila 418 bodova i samo 26 posto. Češka je, s druge strane, imala 525 bodova i 72 posto učenika na drugoj ili višoj razini, a Danska 518 bodova i 68 posto.

Digitalna kompetencija danas uključuje sposobnost procjene informacija, zaštite privatnosti, odgovorne komunikacije i razumijevanja rizika novih tehnologija. Za europske škole to znači prijelaz iz faze opremanja i povezivanja prema fazi u kojoj će se uspješnost digitalne transformacije sve više procjenjivati prema tome što učenici doista znaju i mogu učiniti s tehnologijom, a ne samo prema tome koliko je tehnologije dostupno u školama.

sustava izrijeком uključuje sigurnu i etičku uporabu AI-a u okviru digitalnih kompetencija za inicijalno obrazovanje nastavnika. U stručnom usavršavanju taj je udio veći: 16 sustava uključuje tu temu u kompetencijske okvire.

RAZGOVOR KORANA SVILAR, KOORDINATORICA ZA HRVATSKI JEZIK U ODJELU ZA ISPITE DRŽAVNE MATURE NCVVO-a

MOGUĆNOST IZBORA ESEJA RASTERETIT ĆE NASTAVNIKE

Kao nastavnici Hrvatskoga jezika u završnim razredima gimnazije često mi je popis od šest djela na osnovu kojih se piše esej na maturi tijekom nastavne godine neugodno visio nad glavom – neprestano sam se bojala da nisam dovoljno obrađivala s njima baš ta djela

RAZGOVARALA

Mirela Lilek

//////

S predmetnom koordinatoricom za hrvatski jezik na državnoj maturi Koranom Svilar, profesoricom hrvatskog jezika s dugogodišnjim radom u nastavi (ujedno nagrađivanom književnicom), razgovarali smo o najavljenoj promjeni prema kojoj će na državnoj maturi 2028. godine biti ponuđen izbor dvije vrste eseja – uz standardni, tzv. interpretacijski, dakle onaj vezan uz lektirni naslov, prvi puta će biti ponuđen i školski esej na temu blisku mladima.

Zbog čega smatrate da je pristupnicima na državnoj maturi bilo potrebno ponuditi još jedan oblik pisanja eseja?

– Državna matura mora se mijenjati, odnosno pratiti promjene u obrazovanju. Razvoj ispita uzima u obzir i promjene u srednjem školstvu, ali i ono što nastavnici uočavaju u neposrednom odgojno-obrazovnom radu. Zadatak pisanja školskoga eseja kao dio ispita Hrvatskoga jezika na državnoj maturi mijenjao se tijekom godina na razne načine – bilo da se mijenjao broj lektirnih djela koja su mogla poslužiti kao polazište, bilo da su esejski zadaci odgovarali višoj ili nižoj razini, a jedno kratko vrijeme esej čak nije bio uvjet za polaganje državne mature iz Hrvatskoga jezika.

Ono što se nikad dosad nije dogodilo – a to će novi esej učiniti – jest da se ispitivalo funkcionalno pisanje bez polaznoga teksta. Esaj na zadanu temu prvi put će biti zadatak pisanja koji je moguće napisati slijedeći samo zadanu temu i zadane smjernice. Tekst koji će biti ponuđen uz zadatak bit će strogo motivacijski, odnosno može poslužiti pristupnicima kao svojevrsni zalet za razmišljanje, ako takav bude potreban.

Naglašavam pritom da je interpretacijski esej, onaj koji se piše na temelju polaznoga teksta iz obveznoga književnog djela i smjernica strogo objektivan, dok će esej na zadanu temu otvoriti prostor za pisanje na temelju smjernica, ali i osobnoga iskustva te se očekuje da pristupnik slobodno iznese svoje stavove i argumentira promišljanja na zadanu temu na način koji poštuje jezičnu normu i strukturu eseja.

Dakle, očekuje se slobodnije izražavanje?

– Da, jer će esej na zadanu temu ponuditi priliku za usmjereno, ali ipak puno slobodnije izražavanje vlastitih promišljanja te prostor za argumentaciju

Korana Svilar

na temu koja je pristupniku bliska iz svakodnevnoga života.

Veseli me činjenica da će mogućnost izbora eseja na zadanu temu možda i rasteretiti nastavu Hrvatskoga jezika u četvrtim razredima. Kao nastavnici Hrvatskoga jezika u završnim razredima gimnazije često mi je popis od šest djela na osnovu kojih se piše esej na maturi tijekom nastavne godine neugodno visio nad glavom – neprestano sam se bojala da nisam dovoljno obrađivala s njima baš ta djela i da im još koji sat obrade može umanjiti stres i strah na dan pisanja eseja. Ako mogućnost pisanja eseja na zadanu temu umanjuje nastavnicima taj pritisak, ako zbog toga budu više pisali eseje na razne, njima bliske teme, vježbajući i pripremajući se promišljanjem i slobodnijim pisanjem izražavanjem, rekla bih da će to biti dobrodošla promjena.

Kad uzmemo u obzir činjenicu da je matura uvjet za studij, odnosno da je prekretnica k obrazovanju akademskih građana, rekla bih da je sposobnost pojedinca da se funkcionalno koristi hrvatskim jezikom uz poznavanje jezične norme nužnost. Esaj na zadanu temu upravo to ispituje.

Očekujete li da će maturanti imati dojam kako je školski esej lakše napisati od dosadašnje esejske forme vezane uz lektirne naslove? Kolika je razlika u 'težini'?

– Ono što je sigurno jest da interpretacijskim esejom ispitujemo više ishoda, stoga se on može grubo kategorizirati kao 'teži'. Pristupnik na pisanje interpretacijskoga eseja dolazi spreman: upoznat je s djelima u cjelini, usvojio je književno-teorijske pojmove koji će mu koristiti za interpretaciju, upoznat je s književnopo-

NI JA NISAM VOLJELA SVE LEKTIRE

Radili ste 20-ak godina kao gimnazijska profesorica. Koji su prema vašem iskustvu ključni razlozi zašto mladi malo čitaju? Je li problem u lektirnim naslovima?

– Problem nije u lektirnim naslovima, budući da su oni oduvijek problem. Naime, iskustvo mi je pokazalo da učenici sve manje i teže čitaju i ona djela koja im se nude, a trebala bi odgovarati njihovim interesima i pisana su jednostavnim rječnikom. Sve manje čitaju jer sve manje razumiju pročitano, čitanje im stoga stvara napor koji im je sve teže premostiti. Mislim da je riječ u promjeni načina života koju smo prelaklo pustili na sva vrata, nadajući se najboljem. Uz mobitele i društvene mreže dogodio se općeniti pad koncentracije, nemogućnost praćenja dužega pisanog teksta, slaba sposobnost kritičkog mišljenja, a onda i krađa slobodnoga vremena.

Da se vratim na lektiru, ni ja nisam voljela sve lektire, ne volim ih sve ni dan-danas, ali sam svejedno postala strastvena čitateljica. Našla sam ono što volim i čitala sam uvijek i svugdje. Čitanje me spašavalo kad sam bila nemirna, a kad sam u traumi epidemije i potresu shvatila da ne mogu čitati, znala sam da je u meni duboka paraliza uma i duše. Strah me da se takva paraliza dogodila mladima i sigurna sam da ni lektira ni esej na državnoj maturi tome nisu uzrok.

vijesnim kontekstom svakoga djela s aktualnoga popisa kanonskih djela, a pritom koristi jezičnu normu. S druge strane, pristupnik na pisanje eseja na zadanu

temu dolazi s razvijenom sposobnošću da, u skladu s jezičnom normom hrvatskoga jezika, piše raspravljajući tekst u kojem ostvaruje obilježja funkcionalnih stilova u skladu sa svrhom teksta i željenim učinkom na primaatelja, da parafraziram ishod. Dakle, od njega se očekuje da predstavi temu, izloži ključne argumente koji su važni za esejski zadatak i odgovor su na zadane smjernice, da pokaže sposobnosti argumentiranja na pismen način. No u novom zadatku ne očekuje se da pristupnik pokaže znanje iz domene književnosti i stvaralaštva. Ipak, ne bih rekla da je ispitni zadatak zato 'lakši' jer moramo uzeti u obzir mnoge 'izvankurikularne' okolnosti.

Koliko bi pristupnika po gruboj procjeni moglo odabrati pisanje školskog, a koliko 'lektirnog' eseja?

– Nemoguće je pretpostaviti što će kojemu pristupniku biti primamljivije. Možda će neki učenici radije ostati pri interpretacijskom esej, pouzdajući se u činjenicu da polazni tekst i polazno pitanje mora biti vezano za jedno od šest djela propisanih aktualnim katalogom. Takav pristupnik možda ne voli iznenađenja i možda će dugogodišnji primjeri zadataka za interpretacijski esej poslužiti nekima kao sigurna točka te se neće upuštati u esej na slobodnu temu. Naglašavam da će tema za esej biti poznata tek na dan provedbe eseja, jednako kao što se na dan pisanja saznaje zadatak za interpretacijski esej. No, djela na kojima se temelji taj esej poznata su osam mjeseci prije provedbe.

Prvi kritičari promjene navode kako očekuju da će veći broj kandidata birati pisanje školskog eseja i time zanemariti čitanje lektire. Kako to komentirate?

– Cilj zadatka pisanja školskog eseja na državnoj maturi nije da održava praksu čitanja lektire, odnosno kanonskih djela za cjelovito čitanje. Esejski zadatak na maturi može provjeravati usvojenost ishoda iz domene književnosti, ali ne može zapravo utjecati na samo čitanje lektire, a nažalost ni na čitanje općenito. To je nešto za što smo odgovorni na puno širem planu: od obiteljskoga života i stvaranja navika, preko obrazovanja i motivacije, do slike društva, značenja književnosti i čitanja uopće te korištenja slobodnoga vremena za intelektualni i duhovni rast. Sumnjam da itko smatra da šest djela potrebnih za pisanje interpretacijskoga eseja utječe na ovaj, po mom mišljenju, pravi problem. Državna matura iz Hrvatskoga jezika selekcijski je postupak za upis na željeni fakultet. Nije selekcijski postupak za obrazovane odnosno neobrazovane čitatelje.

ZAŠTO JE POLITIČKA PISMENOST SREDNJOŠKOLACA NA NISKOJ RAZINI?

UČENICI SE O POLITICI INFORMIRAJU NA TIKTOKU

Slabo gledaju televiziju i čitaju portale, a tiskane novine u ruke uzima jedva oko dva posto mladih. Povjerenje u institucije vrlo je slabo, pokazuju rezultati novog ciklusa istraživanja

Ukidanje predmeta Politika i gospodarstvo u strukovnim obrtničkim zanimanjima opasno je zato što je riječ o učenicima koji vrlo brzo ulaze u svijet rada, najbrže od svih. Njima su odmah potrebna osnovna znanja o građanskim, ali i radnim pravima, no o tome ne uče ništa, kaže za Školske novine nastavnica Politike i gospodarstva (PiG) te grupe ekonomskih predmeta u jednoj strukovnoj školi u Krapinsko-zagorskoj županiji pa dodaje:

– Ako učenici nešto i znaju o tim temama, njihovo je znanje uglavnom obilježeno negativnim konotacijama i svodi se na Domovinski rat. O politici i povijesti općenito znaju vrlo malo. Dodatni je problem što se PiG u nekim strukovnim školama predaje u prvom, u drugima u drugom, a u nekim tek u trećem ili četvrtom razredu. Tako učenici o istim temama uče u različitoj dobi, a to su onda praktički četiri različita predmeta.

Kaže kako se u njihovoj školi dodatno rade različiti projekti i teme vezane za Europsku uniju, Erasmus, građanski odgoj i obrazovanje.

VOLJA I INTERES POJEDINACA

– U školi imamo građanski forum, a simuliram i izbore, da učenici znaju što će ih u stvarnosti dočekati na izborima. No sve se to temelji na volji i interesu pojedinaca – dodaje nastavnica koja smatra da je ukidanje PiG-a za obrtnički, trogodišnji smjer jako loše.

Kako je pojasnila, međupredmetne teme kod strukovnih zanimanja vrlo je teško provesti, a izvedbeno gotovo nemoguće, zbog raznih zaduženja nastavnika. Na ovaj problem još od priprema za uvođenje modularne nastave u strukovne škole upozoravaju brojne udruge civilnog društva, ali i sami nastavnici. Koliki je to problem, dodatno su istaknuli i rezultati novog istraživanja o političkoj pismenosti mladih Instituta za društvena istraživanja, Fakulteta političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu te Centra za studije mira i konflikata Sveučilišta u Rijeci.

U ovome je valu, od četiri provedena, ispitano 1285 učenika – 48,3 % djevojaka i 51,7 % mladića. Njih 73,9 % živi u gradovima, pritom je petina učenika iz Zagreba, a petina iz Dalmacije. Usto, 47,8 % pohađa četverogodišnje strukovne škole, 26,3 % gimnazije, a 26 % trogodišnje škole. Istraživanje pritom jasno pokazuje, i to u sva četiri vala ispitivanja: učenici trogodišnjih škola više su homofobni, autoritarni, nacionalno isključivi, manje rodno osviješteni te se vidi velika razlika u vrijednostima između onih u gimnazijskim i trogodišnjim programima.

PORUKA DRUŠTVA

– Politička kompetencija ne podrazumijeva samo znanje, ali ono je minimum od kojeg treba krenuti kako bismo poznavali institucije vlasti, razumjeli kako funkcioniraju, znali kako djelovati u društvu i koje su nam mogućnosti kao građanima. Iz perspektive organizacije

PORAŽAVAJUĆI REZULTATI

UČENICI NE POZNAJU OSNOVNE POJMOVNE

Samnaestogodišnjaci u Hrvatskoj slabo su zainteresirani za politiku, ali nemaju ni znanja. Tek polovina ih zna da je predsjednik države vrhovni vojni zapovjednik oružanih snaga, a otprilike toliko ih zna da je Andrej Plenković predsjednik Vlade te jedva nešto više od polovine učenika zna da je Hrvatska parlamentarna demokracija.

Polovina ih ne zna da je Ustav temeljni pravni akt države, a samo njih 13,7 % zna da Ustav mogu mijenjati Sabor i građani na referendumu. Također, 47,5 % ispitanika ne žele biti aktivni članovi stranke, a 42,7 % njih ne želi funkciju u stranačkoj mladeži. Trećina ne bi sudjelovala u udrugama ili organizaciji prosvjeda, ali bi sudjelovala u prosvjedima. Politički aktivnije bile bi učenice gimnazija te djeca obrazovanih roditelja.

PIŠE

Anita Dolenčić

/////

Za učenike su Sabor i političari na dnu ljestvice povjerenja, tek nešto više vjeruju vjerskim institucijama i policiji

■■■■■

koja se bavi građanskim pravima, ovi rezultati su zastrašujući. Društvo putem obrazovnih programa, odnosno sadržaja koji se uče u školama i načinom na koji se poučavaju šalje poruku da politika nije važna – ističe Lucija Dumančić, koordinatorica za razvoj i provedbu Gongovih programa namijenjenih razvoju građanske pismenosti.

Gong je prošli tjedan održao i raspravu „Što umjesto Politike i gospodarstva?“, čiji je zaključak da političko obrazovanje mora biti obvezno za sve učenike strukovnih škola u Hrvatskoj i ne smije ovisiti o školi koju pohađaju, odluci ravnatelja ili izboru učenika.

PRIGOVORI RODITELJA

Dio istraživanja koji se odnosi na informiranje i povjerenje donosi zanimljive rezultate. Učenici se o politici informiraju prvenstveno na TikToku i Instagramu. Slabo gledaju televiziju i čitaju portale, a tiskane novine u ruke uzima jedva oko dva posto mladih. Povjerenje u institucije vrlo je slabo.

– Jedina od ponuđenih institucija u ispitivanju koja ima većinsko povjerenje naših ispitanika jest vojska. Dakle, 60 posto učenika u potpunosti ili uglavnom vjeruje vojsci, nijedna druga institucija nema takvo povjerenje –

kazao je za N1 voditelj projekta Nikola Baketa iz Instituta za društvena istraživanja.

Kako ističe, vojska ipak ima važnu ulogu u civilnom životu, primjerice u pružanju pomoći tijekom prirodnih nepogoda, što mladi prepoznaju. S druge strane, Sabor i političari nalaze se na dnu ljestvice povjerenja. Učenici imaju tek nešto više povjerenja u vjerske institucije i policiju.

Na političke stavove mladih utječe i aktualno društveno okruženje. Većina se svrstava u politički centar, no ipak je sklonija desnim nego lijevim političkim opcijama, osobito učenici strukovnih škola. Oko polovine se smatra vjernicima koji ne propituju učenja svoje religije. Za 20 posto povećao se broj mladih kojima homoseksualnost nije prihvatljiva. Usklik ZDS potpuno je normaliziran, ušao je u mainstream. Njegovu zabranu podržava samo 18,4 posto učenika, a trećina ih je neutralna prema tom pitanju.

Zbog toga je još važnije da obrazovanje o ovim temama bude dio kurikula za sve učenike srednjih, pa i osnovnih škola, ističu stručnjaci. No pritom se pojavljuje još jedan problem – roditelji se sve više bune, pa čak i interveniraju kada se sadržaji koji se obrađuju u školi ne podudaraju s njihovim vrijednostima, od zabrane odlaska učenika u Kumrovec do drugih pritužbi.

– Roditelji se bune čim se spomene Vukovar, odmah stižu upitni komentari. Gledali smo Krletku u kazalištu, komentari su bili katastrofalni, a roditelji ogorčeni. Ja kod djece ne vidim problem. Naravno, ima različitih komentara, ali meni je to dobro jer su upravo oni podloga za raspravu – ističe nastavnica PiG-a.

VIŠAK IZBORNOSTI

– Nemamo ministra koji će reći: ‘To su naše vrijednosti, vrijednosti države u kojoj živimo’, i koji će jasno poručiti: ‘Naša će djeca učiti o rodnoj ravnopravnosti jer je ona zajamčena našim Ustavom.’ Umjesto toga, prevladavaju glasne manjine koje će reći da je riječ o feminističkoj i rodnoj promidžbi i slično. Nadležno ministarstvo previše toga prepušta izboru, kao da stvaranjem Republike Hrvatske kao demokratske parlamentarne države nismo postigli konsenzus o tome kakvu državu želimo – kaže Lucija Dumančić.

Na problem nedovoljne educiranosti upozorili su i ravnatelji na raspravi Gongu. Nenad Pavlinić, ravnatelj Industrijske strojarke škole u Zagrebu i Suzana Hitrec, ravnateljica Uprave škole u Zagrebu poručili su da je potrebna dodatna edukacija ravnatelja kako bi svi vidjeli koliko je političko obrazovanje potrebno. Pavlinić je istaknuo da su sve škole različite i da nemaju svi ravnatelji jednako razumijevanje ovog problema, pa mu stoga ni ne pristupaju svi jednako. Ravnateljica Hitrec je, pak, kazala da se zalaže za određivanje minimuma propisanih obveznih ishoda iz područja političkog obrazovanja za sve srednjoškolske programe.

Lucija Dumančić zaključuje: „Nije problem u školama nego u politici koja ne daje zaleđe školama i nastavnicima da obrađuju te važne teme.”

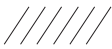
JASNA PRAVILA, SIGURNO DIJETE VODIČ ZA RODITELJE

KAKO POSTAVLJATI GRANICE I PRAVILA

Granice i pravila, postavljeni s poštovanjem i razumijevanjem dječjih razvojnih potreba, nisu prepreka dječjoj slobodi. Naprotiv, ona su temelj na kojem dijete gradi osjećaj sigurnosti, samopouzdanja i sposobnost kvalitetnih odnosa s drugima

PIŠE

Kristina Kos, odgojitelj mentor,
Dječji vrtić Žirek, Velika Gorica

Granice i pravila u ranom djetinjstvu često se pogrešno doživljavaju kao ograničavanje dječje slobode. Međutim, iz razvojno-pedagoške perspektive, ona su temelj djetetove emocionalne sigurnosti, socijalnog učenja i postupnog razvoja samoregulacije.

Rano i predškolsko djetinjstvo razdoblje je intenzivnog razvoja, osobito u području socio-emocionalnih kompetencija. Djeca u toj dobi još nemaju u potpunosti razvijenu sposobnost upravljanja emocijama i ponašanjem, stoga im je potreban jasan i dosljedan okvir unutar kojeg mogu istraživati svijet. Granice pomažu djetetu da razumije što je prihvatljivo ponašanje, dok pravila omogućuju predvidljivost i strukturu svakodnevice.

PRAVILA U SKUPINI

Važno je naglasiti da granice trebaju biti razvojno primjerene, jasne i dosljedne. Prestroge ili nedosljedne granice mogu kod djeteta izazvati osjećaj nesigurnosti ili otpora, dok pretjerana permisivnost može otežati razvoj samokontrole i odgovornosti. Stručna literatura ističe autoritativni stil odgoja kao najučinkovitiji – stil koji kombinira toplinu, podršku i jasno postavljena očekivanja.

U vrtićkom okruženju pravila imaju snažnu socijalizacijsku ulogu. U svakodnevnoj rutini i zajedničkim aktivnostima dijete se uči suradnji, poštovanju drugih, dijeljenju i rješavanju sukoba. Pravila u skupini ne služe kažnjavanju, već usmjeravanju ponašanja i stvaranju sigurnog, poticajnog okruženja za svu djecu.

Posebno je važna uloga odraslih kao modela ponašanja. Djeca uče promatranjem, stoga dosljednost roditelja i odgojitelja ima ključnu ulogu u procesu internalizacije pravila. Kada odrasli reagiraju smireno, empatično i jasno, dijete postupno razvija povjerenje, osjećaj kompetentnosti i pozitivnu sliku o sebi.

Granice i pravila, postavljeni s poštovanjem i razumijevanjem dječjih razvojnih potreba, nisu prepreka dječjoj slobodi. Naprotiv, ona su temelj na kojem dijete gradi osjećaj sigurnosti, samopouzdanja i sposobnost kvalitetnih odnosa s drugima. Upravo takav pristup omogućuje djetetu zdrav i uravnotežen razvoj.

POSLUŠNOST NIJE CILJ

Možda najvažnija poruka roditeljima i odgojiteljima jest da čvrstina i toplina nisu suprotnosti. Granica može biti čvrsta: „Ne dopuštam da udaraš.“ I istodobno nježna: „Vidim da ti je teško. Pomoći ću ti.“ Dijete tako dobiva dvije

DJECA NE TREBAJU ODRASLE KOJI ĆE UKLONITI SVAKU PREPREKU S NJIHOVA PUTA. TREBAJU ODRASLE KOJI ĆE IM POMOĆI NAUČITI KAKO SE S PREPREKAMA NOSITI

CILJ NIJE ODGOJITI DIJETE KOJE ĆE UVIJEK POSLUŠATI. CILJ JE POMOĆI MU DA JEDNOGA DANA SAMO ZNA ZAŠTO JE ODREĐENO PONAŠANJE PRIHVATLJIVO, ZAŠTO NEKO DRUGO NIJE I KAKO SVOJE POTREBE IZRAZITI NA NAČIN KOJI POŠTUJE I NJEGA I DRUGE

važne poruke: „Siguran/sigurna sam“ i „Moje emocije nisu problem“. Upravo je takav odnos temelj razvoja samoregulacije, odgovornosti i kvalitetnih odnosa s drugima.

Djeca ne trebaju odrasle koji će ukloniti svaku prepreku s njihova puta. Trebaju odrasle koji će im pomoći naučiti kako se s preprekama nositi. Granice su zato važan dio odrastanja. One djetetu daju sigurnost, strukturu i predvidljivost te mu pomažu postupno razvijati samokontrolu i odgovornost.

Cilj nije odgojiti dijete koje će uvijek poslušati. Cilj je pomoći mu da jednoga dana samo zna zašto je određeno ponašanje prihvatljivo, zašto neko drugo nije i kako svoje potrebe izraziti na način koji poštuje i njega i druge.

„Najvažnija stvar koju roditelji mogu dati djeci je ljubav. Sljedeća najvažnija stvar je disciplina“ – T. Berry Brazelton, M.D.

SMJERNICE ZA RODITELJE

- 1. Budite jasni i dosljedni**
Dijete se osjeća sigurnije kada zna što se od njega očekuje. Pravila trebaju biti kratka, jasna i dosljedno primjenjivana. Ako se pravilo mijenja ili se ne provodi uvijek, dijete se može osjećati zbunjeno.
- 2. Prilagodite pravila dobi i razvoju djeteta**
Očekivanja trebaju biti u skladu s razvojnim mogućnostima djeteta. Mala djeca još razvijaju samoregulaciju i kontrolu impulsa, stoga im je potrebna podrška odraslih, a ne stroge kazne.
- 3. Postavljajte granice s empatijom**
Važno je priznati djetetove osjećaje, ali pritom zadržati granicu. Na primjer: „Vidim da si ljut, ali ne smijemo udarati.“ Na taj način dijete uči razlikovati emocije od ponašanja.
- 4. Budite primjer ponašanja**
Djeca uče promatranjem odraslih. Smiren i poštovan način komunikacije roditelja

snažno utječe na djetetovo usvajanje pravila i razvoj socijalnih vještina.

- 5. Objašnjavajte razloge pravila**
Kada dijete razumije zašto pravilo postoji, lakše ga prihvaća. Objašnjenja trebaju biti jednostavna i prilagođena djetetovoj dobi.
- 6. Ograničite broj pravila**
Prevelik broj pravila može biti zbunjujući. Fokusirajte se na nekoliko ključnih pravila koja se odnose na sigurnost, odnose i poštovanje drugih.
- 7. Pohvalite poželjno ponašanje**
Pozitivno potkrepljenje jača djetetovo samopouzdanje i motivaciju. Pohvala treba biti konkretna, primjerice: „Svidjelo mi se kako si podijelio igračku.“
- 8. Pogreške su dio učenja**
Testiranje granica normalan je dio razvoja. Umjesto kažnjavanja, važno je dijete usmjeravati, razgovarati i pomagati mu u učenju prihvatljivih oblika ponašanja.

MARIJA TONKOVIĆ RAVNATELJICA OŠ „MILAN SEKULIĆ”, LOVINAC

ŠKOLA JE ZA RODITELJE POSTALA SIGURAN PARTNER

Klasična nastava, kakvu smo i sami godinama provodili, često se svodi na vječitu utrku s vremenom i školskim zvonom, dok CDŠ nudi širinu, mirniji ritam i puno dublji pristup

RAZGOVARALA

Anita Dolenčić

/////

U OŠ „Milan Sekulić”, Lovinac, svih 28 zaposlenika uključeno je u projekt Cjelodnevne škole. Imaju ukupno 54 učenika, a 20 učitelja svakodnevno radi s djecom u A1 redovitoj nastavi, ali i A2 te brojnim B1 izvannastavnim aktivnostima. Cijeli sustav teže bi funkcionirao bez naših stručnih suradnika – pedagoginje i knjižničarke, administracije – naše voditeljice računovodstva, tajnice, kao i tehničke podrške – dviju spremačica, domara, kuhara i operativnog djelatnika za sigurnost i civilnu zaštitu. Svi činimo složan tim koji se brine da djeca u Lovincu imaju vrhunske uvjete za obrazovanje i boravak u školi, kaže ravnateljica škole Marija Tonković u razgovoru za Školske novine.

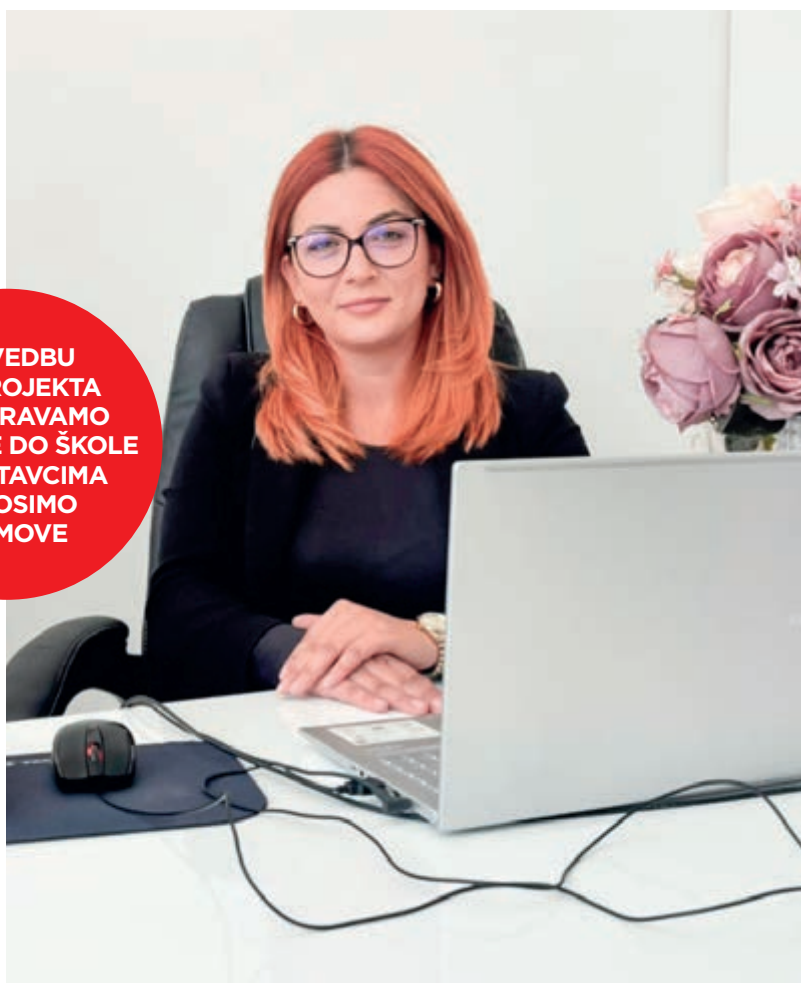
Kako su se snažili učenici, kako nastavnici, što oni vide kao pozitivne strane ovakve nastave?

– Učenici su nas uistinu sve zadivili svojom prilagodljivošću. Naravno, u samom početku bilo je malo neobično prihvatiti da školski dan traje malo duže, no škola je vrlo brzo postala prostor igre, zajedničkog učenja, druženja, okupljanja i stvaranja. Ono što ih najviše rasterećuje jest to što velik dio svojih obveza odrađuju u školi, u programu A2 i uz stručnu pomoć učitelja ili stručnih suradnika. Ipak, kako bi nastavili razvijati kontinuitet i važne samostalne radne navike, dio obveza ponekad ponesu kući. Taj se balans pokazao nama i roditeljima odličnim. Kući odlaze znatno rasterećeniji i bez pritiska, ali i dalje zadržavaju odgovornost prema samostalnom radu u krugu obitelji. Uz to, škola je procvjetala uz dječji smijeh tijekom novih, dinamičnih pauza gdje istražuju svijet plesa, zabave, glume, biciklizma i mnogih drugih aktivnosti. Za djecu u manjoj sredini, cjelodnevna škola nije donijela dodatne obveze, već im je otvorila prozor u brojne mogućnosti koje imaju njihovi vršnjaci u velikim gradovima, a oni to iz dana u dan prihvaćaju s iskrenim žarom.

Što su vam najveći izazovi u provedbi programa CDŠ-a?

– Najveći su izazovi proizašli upravo iz specifičnosti našega kraja. Iz organizacijske perspektive, najveći logistički izazov bio je onaj infrastrukturni. Školska zgrada, iako topla i funkcionalna, građena je u posve drugim vremenima. Najveći nam je izazov nedostatak hola ili sportske dvorane, što zahtijeva dodatnu kreativnost nastavnika u provođenju sportskih i drugih aktivnosti. Također, uvođenje dva obroka dnevno značilo

PROVEDBU
CDŠ PROJEKTA
PROVJERAVAMO
OD ŠKOLE DO ŠKOLE
I U NASTAVCIMA
DONOSIMO
DOJMOVE

Marija Tonković: Škola više nije samo zgrada, postala je – zajednica

*Škola je
procvjetala uz
dječji smijeh
tijekom novih,
dinamičnih
pauza gdje
istražuju
svijet plesa,
zabave, glume,
biciklizma i
mnogih drugih
aktivnosti*

ZAPOSILILI SMO NOVE STRUČNE KADROVE

Koliko ste novih učitelja i nastavnika zaposlili? Ili vam se možda smanjio broj zaposlenih?

– Nije bilo smanjenja broja zaposlenih, dapače, ulazak u CDŠ donio nam je kardovsko jačanje i iznimno važnu profesionalnu stabilnost. Za potrebe provođenja nastave i osiguravanja maksimalne podrške našim učenicima zaposlili smo nove stručne kadrove. Kretanje i zdravlje od najranije dobi je važno pa je dodatno zaposlen učitelj kineziolog u razrednoj nastavi. Našem se timu pridružila stručna suradnica pedagoginja. Zaposlili smo kuhara koji priprema i servira doručak i koji će voditi našu novu školsku kuhinju te spremačicu na pola radnog vremena.

Ono što me kao ravnateljicu posebno veseli jest činjenica da je ovaj program riješio dugogodišnji izazov naših prosvjetnih djelatnika, posebno u malim školama. Naime, dio učitelja koji je prije morao raditi na više škola kako bi popunio normu, sada radi kod nas jer im se u CDŠ-u može popuniti satnica.

je da moramo hitno rješavati pitanje školske kuhinje. Izazovi u školi nikada nam nisu bili prepreka, nego poticaj. Uvijek imamo volje i taj timski duh nas tjera da s lakoćom pronalazimo rješenja. Umjesto sportske dvorane kao alternativu koristimo odlično opremljenu učionicu, a kada nam vremenski uvjeti dopuštaju najviše vremena volimo provoditi vani, na svježem ličkom zraku. Upravo projektom CDŠ-a i uz podršku i suradnju s našim osnivačem, Ličko-senjskom županijom te podrškom i suradnjom s Općinom Lovinac, uspjeli smo pokrenuti povijesnu prekretnicu za našu školu, a to je postupak za potpunu nabavu i opremanje vlastite školske kuhinje. Također je uspješno predana prijava za veliku energetska obnovu školske zgrade. Svi ti izazovi traže mnogo administracije, nepropavanih noći i koordinacije, ali kada znate da time trajno mijenjate standard i uvjete života za našu djecu u Lovincu, ništa nije teško.

Je li povećan interes roditelja da im djeca pohađaju CDŠ?

– Interes i podrška roditelja uistinu su od samog početka provedbe iznimni, a njihovo nam je povjerenje najveći vjeter u leđa. Ono što nas najviše veseli jest izrazito pozitivna promjena u stavu roditelja i njihovo sve veće oduševljenje programom. Naime, na početku je postojala prirodna, ali pozitivna sumnjičavost prema nečemu novom i nepoznatom. Danas, s odmakom, roditelji sami ističu koliko im je CDŠ olakšao obiteljsku svakodnevnicu. Kada roditelji vide da djeca u školi obave veći dio svojih obveza, da imaju osigurane besplatne i vrhunske kreativne te sportske aktivnosti za koje bi inače morali putovati u veće gradove, interes i zadovoljstvo prirodno raste. Škola je za roditelje postala siguran partner u odgoju i obrazovanju, a pozitivne povratne informacije koje svakodnevno dobivamo najbolji su dokaz da naši cijenjeni roditelji vide veliku priliku i prednost za budućnost svoje djece.

Je li ovakav oblik nastave bolji ili lošiji u odnosu na nastavu kakva se provodi u ostalim školama i po čemu se to vidi?

– Ne mogu govoriti o ostalim školama, ali zato mogu govoriti o našoj školi. Iz prve ruke svjedočim ovoj promjeni i mogu reći da je ovaj oblik nastave nama znatno bolji, cjelovitiji i pravedniji za djecu. Klasična nastava, kakvu smo i sami godinama provodili, često se svodi na vječitu utrku s vremenom i školskim zvonom, dok CDŠ nudi širinu, mirniji ritam i puno dublji pristup. Ta se prednost u školi najjasnije vidi u trima ključnim stvarima: socijalnoj pravednosti i jednakim mogućnostima, zatim u rasterećenju obitelji i na kraju razlika se vidi u atmosferi unutar škole. Škola je prestala biti samo zgrada u koju se dolazi odraditi nastava, ona je postala zajednica. Ne prenosimo samo gradivo, već zajedničkim snagama gradimo školu s dušom, a to je prostor koji u potpunosti diše i raste po mjeri djeteta.

MODULARNA NASTAVA U ELEKTROSTROJARSKOJ ŠKOLI VARAŽDIN

KAD UČENIKU ZASVIJETLI LAMPICA KOJU JE SAM SPOJIO

U manjim skupinama u praktikumima radili smo i prije, to nam je stara navika. Tome sada dodajemo stalna ulaganja u prostor i opremu, pa smo ove godine otvorili četiri nova praktikuma

U novom prilogu našeg serijala, o iskustvima s modularnom nastavom govori Igor Kos, ravnatelj Elektrostrojarske škole Varaždin, koja obrazuje u tri sektora: Elektrotehnika i računarstvo, Strojarsstvo, brodogradnja i metalurgija te Grafička tehnologija i audiovizualne tehnologije. U modularnoj nastavi trenutačno su 24 razredna odjela, a ravnatelj Kos kaže da je prva godina bila zahtjevnija, ali da je škola sigurna u smjer kojim ide.

Koje ključne promjene primjećujete od uvođenja modularne nastave?

– Najveća promjena je projektni zadatak. Svaki prvi razred prošle je godine dobio svoj zadatak koji se provlačio kroz više modula i na kraju je morao završiti proizvodom koji radi. U jednom modulu učenici uče spajati i lemiti, u drugome računaju i pišu dokumentaciju, a na kraju sve to moraju složiti u jedinstvenu cjelinu. Tako učenik vidi zašto uči ono što uči i gdje će mu to trebati.

Elektrotehničari su izrađivali sklop za automatsko osvjetljenje s fotootpornikom. U jednom je razredu lampica kod devet od deset učenika zasvijetlila već iz prvog pokušaja. Taj trenutak u praktikumu teško je opisati: učenik vidi rezultat svoga rada i ono što je učio odjednom više nije samo shema u bilježnici. Mehatroničari su radili na inkrementalnom enkoderu, na koji se ove godine nastavljaju u drugom razredu. Elektroinstalateri su krenuli s razdjelnikom za elektromotorni pogon, projektom zamišljenim za sve tri godine školovanja, a grafičari i medijski tehničari izrađivali su promotivne i informativne materijale. Iz evaluacija na kraju godine jasno se vidjelo da projekt uspije kad učenici od prvog dana znaju što na kraju moraju ostvariti. U manjim skupinama u praktikumima radili smo i prije, to nam je stara navika. Tome sada dodajemo stalna ulaganja u prostor i opremu, pa smo ove godine otvorili četiri nova praktikuma.

U kojim ste segmentima imali (ili imate) najviše poteškoća?

– Najviše glavobolje zadao nam je raspored. Moduli traju različito, nastava se dijeli po skupinama, praktikum mora biti slobodan onda kad ga razred treba, a neke sadržaje učenik mora naučiti prije drugih. Prošle godine imali smo dvanaest modularnih razreda, a ove ih imamo dvadeset četiri, pa se raspored slaže i mijenja tijekom cijele godine.

I redoslijed modula je jako važan i tu su nam najviše pomogli sami nastavnici, koji primjećuju da se neki sadržaji uče prerano ili prekasno u okviru mo-

U modularnoj nastavi trenutačno su 24 razreda

OVO OČEKUJU RODITELJI

Kakve su reakcije roditelja?

– Roditelji ne razmišljaju u kategorijama modula i ishoda učenja. Zanima ih hoće li dijete nešto naučiti, kako će biti ocijenjeno, što ako ima poteškoća, hoće li biti spremno za maturu i fakultet i hoće li imati dovoljno praktičnog rada. To su prava pitanja i naša je obveza na njih odgovoriti jednostavno i konkretno. Roditeljima, kao i učenicima, najviše govori ono što vide. Kad dijete kod kuće pokaže uređaj, projekt ili grafički proizvod koji je samo napravilo, cijela priča o modularnoj nastavi postane puno razumljivija.

dula i onda to korigiramo. Prve godine ne možete sve znati unaprijed, pa se uči u hodu: pratite što se događa, pitajte nastavnike i učenike i popravljate ono što nije dobro.

Što se nastavnicima dopada u novoj organizaciji rada, a što ne?

– Sviđa im se što su ishodi učenja jasno zapisani, pa svi znaju što učenik na kraju modula mora znati i moći napraviti. Sviđa im se i kad vide da se ono što su učenici kod njih naučili već za koji tjedan koristi kod kolege ili u praktikumu. Dio iskusnijih kolega kažu da su tako radili i prije, samo to nije pisalo na službenom reformskom papiru. Kvalitetni strukovni nastavnici nisu čekali reformu da bi povezali teoriju i praksu. Nastavnicima se ne sviđa kad dobra ideja preraste u papirologiju, u

NASTAVNICIMA SE NE SVIĐA KAD DOBRA IDEJA PRERASTE U PAPIROLOGIJU, U USKLAĐIVANJE TERMINA, DOKUMENTIRANJE, PROMJENE RASPOREDA USRED GODINE I SATNICE KOJA SE MIJENJA OD POLUGODIŠTA DO POLUGODIŠTA

su nastavnici koji rade na istom projektu upućeni jedni na druge. Onaj u praktikumu mora znati što su učenici prošli kod kolege prije njega, a kolega mora znati kada će to učenicima zatrebati. Moraju uskladiti rokove i dogovoriti što od učenika očekuju, pa se u zbornici puno razgovara o učenicima i o poslu. U evaluacijama nakon prve godine nastavnici su tražili da svaki projekt ima svog koordinатора te da svi nastavnici na projektu dijele zajedničku virtualnu učionicu u kojoj prate rad učenika. Predložili su i uvodni sat na kojem učenici odmah na početku čuju cijeli zadatak, s rokovima i kriterijima. I s tim idejama smo ušli u ovu školsku godinu.

Što biste voljeli promijeniti?

– Prvo ću reći da ne bih mijenjao autonomiju škole. Modularna nastava

usklađivanje termina, dokumentiranje, promjene rasporeda usred godine i satnice koja se mijenja od polugodišta do polugodišta.

Jeste li uočili bolju suradnju nastavnika?

– Nekad je svaki nastavnik imao svoj predmet, svoju učionicu i svojih 45 minuta. Sada

daje nam puno više slobode da sami odlučimo kojim redom idu moduli i kako ćemo povezati projektne zadatke. Dobro je da nas nitko ne tjera u isti kalup i tu slobodu treba čuvati.

Volio bih da škole ključne informacije od sustava dobivaju ranije. Kadrovski uvjeti i zaduženja nastavnika trebali bi biti poznati prije ljeta. Dobro bi došla i organizirana razmjena iskustava među školama istog sektora jer mnoge škole isti problem rješavaju svaka za sebe, a nema potrebe da svaka iznova izmišlja kotač.

Najveći prostor za napredak vidim u još jačem uključivanju gospodarstva. Naši učenici i danas idu na praksu kod poslodavaca, s tvrtkama imamo vrlo dobru suradnju i od njih dobivamo mentore.

Sljedeći je korak da nam tvrtke sustavno daju stvarne probleme iz svoje prakse, a učenici ih u timu pokušavaju riješiti. U tom smjeru ide i naš Erasmus+ projekt SCALE, koji smo ove jeseni pokrenuli s partnerima iz Estonije i Portugala. U njemu razvijamo učenje temeljeno na izazovima, uz promišljenu i odgovornu upotrebu umjetne inteligencije, a takav se način rada prirodno nadovezuje na modularnu nastavu.

Jesu li učenici aktivniji u nastavi? Primjećuju li promjene i kako ih komentiraju?

– U praktikumu su aktivniji. Učenik koji zna da na kraju mora predati uređaj koji radi, sluša i više pita. Pokuša, pogriješi pa ponovno spoji, a kad zapne, pogleda kako je to riješio njegov kolega. Na kraju prošle školske godine anketirali smo 149 učenika prvih razreda koji su procijenili da više uče uz praktičan rad. Oko blok-satova su podijeljeni jer jedinma odgovara što dva sata mogu raditi bez prekida, a drugima je to naporno. Treba reći i to da ovi učenici nemaju s čime usporediti modularnu nastavu jer je to za njih jedina srednja škola koju poznaju.

Na modularnu nastavu gledam pozitivno. Vodi nas prema onome što smo u ovoj školi uvijek htjeli, a to je da učenik uči radeći. Ima stvari koje ćemo još popravljati, ali prva godina dala nam je dovoljno razloga za optimizam. Pravu evaluaciju imat ćemo kad prva modularna generacija završi školu, a mjerit ćemo ga po tome što ti mladi ljudi znaju napraviti. Najljepši su pritoma mali trenuci, kao onaj kad učeniku prvog razreda prvi put zasvijetli lampica koju je sam spojio, a vi vidite koliko je ponosan.

Marijan Šimeg

(NE)SURADNJA RODITELJA I ŠKOLE KAKO DO ZAJEDNIČKOG JEZIKA

SEDAM SAVJETA ZA DOBRU SURADNJU S RODITELJIMA

Nitko se ujutro ne budi s mišlju „Danas ću sabotirati tuđe dijete”. Šteta je što ta zajednička točka tako lako nestane iz vida čim se pojavi prva ocjena koja nekome ne odgovara ili primjedba koja zvuči oštrije nego što je zamišljena

PIŠE

Ornela Malogorski, prof.,
stručna suradnica pedagoginja,
izvršna savjetnica

/////

Pостоji jedan poseban krug pakla, negdje između čekaonice kod zubara i reda za osobnu iskaznicu, a zove se roditeljski sastanak nakon lošeg testa. Roditelj ulazi spreman na obranu kao da brani doktorsku disertaciju, učitelj već u glavi vrti rečenicu „S obzirom na okolnosti...” i oboje u startu zaboravljaju da su, zapravo, u istom timu.

Kad god se u javnosti spomene odnos roditelja i škole, prva asocijacija često su sukobi: pritužbe, inspekcijski nadzori, prozivanja. A pritom svi, i roditelji i učitelji, žele u suštini istu stvar – da dijete napreduje, da se osjeća sigurno i da odraste u zadovoljnu, sposobnu osobu. Nitko se ujutro ne budi s mišlju „Danas ću sabotirati tuđe dijete”. Šteta je što ta zajednička točka tako lako nestane iz vida čim se pojavi prva ocjena koja nekome ne odgovara ili primjedba koja zvuči oštrije nego što je zamišljena.

Škola i roditelj nisu suprotstavljene strane u nekom natjecanju. Oni su, ili bi trebali biti, dva stupa iste ograde koja štiti dijete. Kad ta dva stupa povlače u različitim smjerovima, ograda puca – a najviše gubi upravo onaj zbog kojeg je sve i podignuto.

Nesporazumi su gotovo neizbježni. Učitelj dijete vidi u moru od dvadeset i petero druge djece i mora biti pravedan prema svima. Roditelj svoje dijete vidi izbliza, sa svim njegovim strahovima, snagama i posebnim okolnostima kod kuće – i, ruku na srce, malo bi popusta rado. Obje su perspektive točne, ali nijedna sama nije potpuna. Tek kad se spoje, dobiva se prava slika.

GRUPNI CHAT

Tehnologija je približila roditelje i učitelje, ali je usput približila i nesporazume. Ocjena se pojavi u e-Dnevniku i roditelj je vidi prije nego što je dijete stiglo kući, a učitelj nije imao priliku objasniti kontekst. Poruka bez tona lako zvuči oštrije nego što je zamišljena, a odgovor izvan radnog vremena polako postane nevidljivo očekivanje.

Tako umjesto razgovora krenu poruke pisane velikim slovima s previše uskličnika i grupni chat „Roditelji 4. b – hitno!!!”. A chat cijelog razreda nije mjesto za rješavanje pojedinačnih problema ni za javno prozivanje jer se ono što je na njemu napisano teško povlači. Zato pomaže mali dogovor na početku godine: koji je kanal za što, do kada se odgovara i što se smatra hitnim. Hitno ide telefonom ili preko tajništva, a

SAVJETI

- 1. Razgovarajte prije nego što se problem razraste.** Poziv ili razgovor uživo gotovo su uvijek bolji početak od dopisa.
- 2. Počnite s pitanjem, a ne s optužbom.** „Što mislite da bi mom djetetu pomoglo?” otvara vrata, a ne zatvara ih. Roditelje ponekad treba poučiti da tako pitaju.
- 3. Podijelite svoj dio slike.** Učitelj poznaje dijete u razredu, roditelj kod kuće. Tek zajedno daju cjelinu.
- 4. Dogovorite pravila komunikacije.** Koji je kanal za što, do kada se odgovara, što je hitno. Grupni chat nije mjesto za pojedinačne

ne probleme, a poruke bez velikih slova i uskličnika manje bole.

- 5. Pitajte „zašto” prije nego što zaobiđete pravilo.** Mobiteli, najava dolaska, snimanje: škola treba objasniti razlog, a roditelj ga saslušati.

- 6. Ocjenu i zadaću shvatite kao povod za razgovor s djetetom.** Ocjena je informacija, a ne presuda. Pitajte što dijete treba, a ne tko je kriv.

- 7. Formalne korake ostavite za krajnji slučaj.** Kad razgovori ne pomognu, oni imaju smisla, ali nikad kao prvi refleks. Dijete je uvijek u središtu.

sve ostalo slobodno može pričekati sutrašnje jutro.

OCJENE, ZADAĆE I AI

Isto vrijedi i za ostala pravila koja škole propisuju kućnim redom, poput prethodne najave dolaska u školu ili zabrane snimanja bez znanja i odobrenja osoba koje se snimaju. Nekome to zvuči kao birokracija, a zapravo štiti i djecu, i roditelje, i učitelje. Pravilo koje je objašnjeno lakše se poštuje od pravila koje je samo naređeno. Škola koja objasni zašto, i roditelj koji pita zašto umjesto da pravilo zaobiđe, već su na pola puta do dogovora.

Rečenica „Što mislite, što bi mom djetetu pomoglo?” mala je diplomatska čarolija: često djeluje bolje od bilo kojeg dopisa upućenog ravnatelju, a puno je jeftinija od odvjetnika

Kad zadatak izgleda savršeno, pitanje „Tko je ovo zapravo napisao?” ne mora biti optužba, može biti početak razgovora o tome čemu zadaća uopće služi.

PITANJE PRIJE INSPEKCIJE

Zato je ključno razgovarati prije nego što nesporazum preraste u sukob. Rečenica „Što mislite, što bi mom djetetu pomoglo?” mala je diplomatska čarolija: često djeluje bolje od bilo kojeg dopisa upućenog ravnatelju, a puno je jeftinija od odvjetnika. Isto vrijedi i obrnuto. Učitelj koji roditelju otvoreno kaže s čime se dijete muči, umjesto da čeka da problem eskalira, gradi povjerenje umjesto obrane.

Inspekcije, žalbe i formalni postupci ponekad jesu nužni, kada je nešto zaista ozbiljno zakazalo. No oni trebaju biti krajnja mjera, a ne prvi refleks. Kad se rat vodi „principijelno”, a zapravo troši vrijeme i energiju koji bi mogli otići na rješavanje stvarnog problema, gubitnici smo svi – a prvi među njima je dijete koje ne razumije gradivo, muči se s nečim ili mu treba malo više strpljenja.

Suradnja ne znači slaganje po svaku cijenu. Roditelj ne mora šutke kimati na sve, a učitelj ne mora popustiti pred svakom pritužbom. Suradnja znači spremnost da se sasluša druga strana, da se prizna kad nešto nije funkcioniralo i da se traži rješenje u kojem je dijete u središtu, a ne ego bilo koje strane. To je zahtjevnije od ljutnje, ali dugoročno donosi ono što svi zapravo želimo: dijete koje raste podržano, a ne razapeto između dva svijeta koji se ne razumiju. Jer dijete nije teren za obračun, nego razlog zašto uopće sjedimo za istim stolom.

DAN UČITELJA OBILJEŽEN IZLOŽBOM RADOVA

UČENICI STVARALI PORTRETE VELIKANA ŠKOLSTVA

S obzirom na to da imam izvrsnu generaciju učenika, u srpnju sam odlučio da učenici 7. i 8.razreda pokažu talent izradom portreta osoba koje su svojim djelovanjem unaprijedile obrazovanje

PIŠE

Mario Dimić, profesor
likovne kulture

//////

Svjetski dan učitelja mnoge škole obilježavaju domjenkom ili stručnim usavršavanjem u formi izleta kao nenastavni dan. A kao umjetnik u svojoj školi prakticiram izložbe učeničkih radova. Tako sam školske godine 2018./2019. u školi Fran Koncelak u Drnju organizirao prvu izložbu u našoj Koprivničko- križevačkoj županiji na kojoj su učenici iznenađili svoje učitelje njihovim portretima. Radovi su bili jako dobri jer se većina učitelja uspjela prepoznati.

Iduće školske godine izložbom sam otišao korak dalje pa su učitelji portretirali jedni druge, a prethodne školske godine svoje su učitelje portretom uspješno prikazali učenici Osnovne škole „Đuro Ester“ u Koprivnici.

S obzirom na to da imam izvrsnu generaciju učenika, odlučio sam zadržati istu ideju, ali s drugim akterima pa su tako u srpnju učenici 7. i 8. razreda pokazali talent izradom portreta osoba koje su svojim djelovanjem unaprijedile obrazovanje. U kolovozu sam kontaktirao razrednike i zatražio da učenici po mom izboru potvrde sudjelovanje, a portrete odabranih osoba unaprijed sam pripremio za crtanje grafičkom modelacijom jer je to moje područje likovnog izražavanja.

Imao sam samo četiri tjedna za realizaciju izložbe pa su učenici već prvi dan nastave dobili upute, a do konačnog rada komunicirali smo putem Teamsa, što se pokazalo kao izvrstan komunikacijski kanal. Evo kako su učenici komentirali svoje radove:

Raditi portret bilo mi je jako zabavno. Naučila sam novu tehniku crtanja koja nije teška, ali jako lijepo ispadne na kraju. Nije bilo potrebno biti previše precizan, samo je bilo potrebno vidjeti gdje su i koliko tamne sjene.

Lucija Jug, 7. a

Raditi portret za mene su bili velika odgovornost i izazov. Na kraju mi se svidjelo kako je ispalo.

Lana Grabrovec, 7. b

Za portret je bilo vrlo zanimljivo raditi novom tehnikom. Rado bih ovo ponovno radila jer sam se zabavila crtajući ovaj portret.

Franka Tasoti Kivač, 7. b

Davorin Trstenjak, crtala Lara Divjak, 8. b

Đuro Ester, crtala Athina Dimić Arambašić, 8. a

Franjo Bučar, crtala Iva Kljaić, 8. a

Ivan Filipović, crtala Ana Sedlić, 8. a

Ivan Mažuranić, crtalo Luka Perlog, 8. b

J. A. Komensky, crtala Ana Zainul Kurcinak, 8. c

Jagoda Truhelka, crtala Lana Grabrovec, 7. b

Maria Montessori, crtala Iris Kiš, 8. b

Marija Jambrišak, crtala Maja Arko, 7. b

Mato Lovrak, crtala Lucija Jug, 7. a

Skender Fabković, crtala Sara Kovačev, 8. a

Stjepan Basariček, crtala Franka Kolar, 8. a

Ovaj rad mi je bilo jako zanimljivo raditi jer ima pregršt detalja. Bilo mi je lijepo, potaknulo me na nova stvaranja i vjerovanja da mogu stvarati puno više nego što sam mislila da mogu.

Iva Kljaić, 8. a

Volim raditi ovom tehnikom i uživala sam radeći portret. Cijeli mi je proces bio neobičan i zanimljiv. Trebalo je dosta strpljenja, ali sam zadovoljna konačnim rezultatom.

Athina Dimić Arambašić, 8. a

Stvarajući ovaj uradak, osjećala sam se vrlo ispunjeno i zahvalno na ovoj predivnoj prilici.

Lara Divjak, 8. b

Bilo mi je dosta izazovno, ali i opuštajuće. Zadovoljna sam s radom jer je tehnika prilično neobična.

Sara Kovačev, 8. a

Bilo mi je zanimljivo isprobati novu tehniku, ali nije bilo baš najjednostavnije. Na kraju sam ipak zadovoljna jer sam naučila nešto novo.

Iris Kiš, 8. b

Bilo mi je zanimljivo i pomalo izazovno napraviti ovaj rad. Sviđa mi se rezultat.

Ana Sedlić, 8. a

Bilo je dosta zahtjevno i dugotrajno, na kraju se isplatilo i zadovoljna sam rezultatom. Ovo mi je zapravo bio prvi put da radim tom tehnikom pa je to pridonijelo zadovoljstvu.

Ana Zainul Kurcinak, 8. c

Crtanje portreta Ivana Mažuranića bilo je vrlo zahtjevno jer sam tehnikom povlačenja crta i stvaranjem rešetaka morao postići preciznost na cijeloj površini. Upravo taj trud daje radu dubinu i teksturu.

Luka Perlog, 8. b

Kada sam crtala sliku osjećala sam se sretno i ispunjeno zato što sam mogla raditi nešto što volim, ali i pomalo nesigurno jer me bilo strah mišljenja nastavnika.

Maja Arko, 7. b

Raditi ovaj rad bilo je teško, u nekim trenucima i naporno. Unatoč tome, zadovoljna sam rezultatom, a bilo je i zabavno.

Franka Kolar, 8. a

PROJEKT USMJEREN ZDRAVLJU, ODRŽIVOSTI I DIGITALNIM KOMPETENCIJAMA

MALIM PROMJENAMA DO POMAKA U PRAKSI

Erasmus+ projekt *Small Steps Lead to Big Changes* predstavlja izniman primjer kako interdisciplinarni i transnacionalni pristupi mogu pridonijeti stvaranju zdravijeg, održivijeg i pedagoški osmišljenog okruženja za djecu

PIŠE

Tanja Cvijanović, mag. soc. paed, koordinator projekta, Dječji vrtić „Ivanić Grad”

/////

U vremenu kada se obrazovne ustanove suočavaju s ubrzanim društvenim promjenama, tehnološkim razvojem i rastućim potrebama djece, međunarodna suradnja postaje jedan od ključnih mehanizama inovacije. Erasmus+ projekt *Small Steps Lead to Big Changes* izniman je primjer kako interdisciplinarni i transnacionalni pristupi mogu pridonijeti stvaranju zdravijeg, održivijeg i pedagoški osmišljenog okruženja za djecu i odgojno-obrazovne djelatnike. Povezavši partnere iz Hrvatske, Portugala i Rumunjske, projekt je pokazao da su male svakodnevne promjene, kada su strateški usmjerene, u stanju generirati duboke pomake u praksi i kulturi odgojno-obrazovnih ustanova.

Središnja ideja projekta počiva na razumijevanju da se razvoj djece ne odvija izolirano: prehrambene navike, kretanje, emocionalno blagostanje i digitalna okolina čine mrežu utjecaja koja oblikuje djetetovu svakodnevnicu i dugoročne obrasce ponašanja. Stoga je projekt koncipiran u tri međusobno povezana područja: zdravu prehranu i aktivan stil života, mentalno zdravlje djece i djelatnika te ekološke i digitalne kompetencije, uključujući digitalnu etiku i sigurnost.

BORAVAK U PORTUGALU

Prva mobilnost održana je u Vieira de Leiriji (Portugal) na temu digitalnih alata koji podupiru kretanje i motivaciju, uz naglasak na promjenu paradigme: od fokusiranja na rizike tehnologije prema njezinoj pedagoškoj

MINDFULNESS, KAO PRAKSA USMJERENE PRISUTNOSTI I EMOCIONALNE REGULACIJE, SVE SE VIŠE PREPOZNAJE KAO VAŽAN RESURS U RANOM I PREDŠKOLSKOM ODGOJU, NE SAMO ZA DJECU, NEGO I ZA STRUČNE DJELATNIKE

i svrhovitoj primjeni za poticanje zdravlja i aktivnog učenja.

U okviru radionica analizirano je kako tehnologija može individualizirati tjelesnu aktivnost, kako koristiti podatke prikupljene nosivim uređajima za davanje kvalitetne povratne informacije i kako uključivanje elemenata igre može potaknuti djecu koja inače nisu sklona sportskoj aktivnosti. Uočeno je da digitalni alati, kada se koriste promišljeno i u skladu s pedagoškim ciljevima, mogu povećati angažman, potaknuti samoregulaciju i pružiti djeci osjećaj postignuća. Istovremeno, jednaka je pozornost posvećena digitalnoj etici i sigurnosti, osobito u kontekstu zaštite podataka djece te odgovornog rukovanja informacijama.

MASKOTA VITA

Kreativni tim iz Portugala razvio je digitalnu maskotu Vitu, lik čija je uloga mnogo više od estetske. Zahvaljujući suradnji s aplikacijom Lemonslice, Vita je osmišljena kao virtualni promotor zdravih navika, sposoban generirati personalizirane poruke o prehrani, ekologiji i zdravom načinu života. Multimedijски sadržaji nastali uz pomoć AI alata poput DALL-E i Leonardo AI proširili su Vitinu ulogu i učinili je pristupačnom djeci različite dobi. Maskota postaje pedagoški alat, vizualna metafora zdravlja i održivosti, koji djeci prenosi vrijednosti na način blizak njihovoj medijskoj kulturi. Time se ostvaruje ono što suvremena pedagogija često ističe: djeca uče ne samo riječima, nego i identifikacijom, simbolikom i emocionalnom povezanošću.

Druga mobilnost bila je posvećena mentalnom zdravlju djece i odgojno-obrazovnih djelatnika. Naš je vrtić imao privilegij ugostiti partnere iz portugalskih i rumunjskih institucija. Uz obilazak skupina, sadržaja, programa i dnevnog ritma rada, naši su gosti mogli vidjeti kako teorijski pedagoški kon-

U CRAIOVI SA STRUČNJACIMA

Jedan od najznačajnijih segmenata projekta bio je boravak u Craiovi, gdje su sudionici prisustvovali predavanjima stručnjaka sa Sveučilišta u Craiovi o funkcionalnoj hrani, vodi kao ključnom resursu te održivom korištenju otpada i prirodnih materijala. Posebnu vrijednost imalo je učenje o ponovnoj uporabi materijala u stvaranju dekorativnih i didaktičkih predmeta, pokazavši kako se koncept održivosti može integrirati u svakodnevni rad vrtića i škola.

Posjet školi Scoala Gimnaziala Negoi i lokalnom vrtiću otvorio je prostor za razmjenu dobre prakse i suradničko učenje. Prezentacije, otvoreni sati, radionice i razgovori među partnerima pokazali su kako se unatoč različitim nacionalnim sustavima dijele zajedničke brige: preopterećenost digitalnim sadržajima, potreba za kretanjem, izazovi mentalnog zdravlja te važnost partnerskog odnosa s roditeljima.

cepti žive u konkretnoj praksi, kroz odnose, rituale, okruženje i profesionalno usmjeren rad odgojitelja.

Posebno smo ponosni na naše kolegice iz DV Proljeće, Kloštar Ivanić, koje su još jednom pokazale visok stupanj stručnosti i kolegijalnosti. Njihovo predavanje o mindfulnessu te kreativna radionica koja je uslijedila ponudili su sudionicima vrijedne tehnike i korisne alate za svakodnevni rad s djecom.

OPIPLJIVI ISHODI

Rad na vidljivosti i promociji projekta provodili smo zajednički s partnerima iz Rumunjske i Portugala, a posebno mjesto u tom segmentu zauzela je naša Erasmus instalacija izrađena od buća, predstavljena na ovogodišnjoj Bučijadi u Ivanić-Gradu.

Za Dane Erasmusu ugostili smo četiri kolegice iz Dječjeg vrtića u Ljubljani na *job shadowingu* te prezentirali svoju odgojno-obrazovnu ustanovu i rad na Erasmus projektu. Predstavili smo također ovaj projekt u Osnovnoj školi kraljice Jelene u Solinu međunarodnoj obrazovnoj zajednici u povodu tih dana. Takve aktivnosti dodatno potvrđuju da Erasmus+ nije samo skup mobilnosti, već proces koji potiče stručno povezivanje, nadahnjuje i otvara nove profesionalne horizonte.

Projekt nije ostao na razini ideja: razvio je opipljive ishode koji mogu dugoročno služiti roditeljima i odgojno-obrazovnim djelatnicima. Izrađene su tri brošure za roditelje: *Igre na otvorenom*, *Mentalno zdravlje* i *Zdrava prehrana*.

Kreativni tim iz Portugala razvio je digitalnu maskotu Vitu

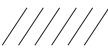
PROJEKT NAMIJENJEN UČENICIMA PETIH I SEDMIH RAZREDA

ŠKOLSKA KNJIŽNICA OTVARA PROSTOR ZA DAROVITOST

Što sve može nastati kada učeniku damo prostor, vrijeme i dobar izazov? Iskustvo projekta OŠ Frana Krste Frankopana Osijek „Frankopanski radoZNALCI – STEM izazov za čisti svemir” pokazuje vrijednost otvaranja knjižnica darovitim učenicima

PIŠE

Ana Šebo Glibušić, stručna suradnica – knjižničarka savjetnica, OŠ Frana Krste Frankopana Osijek

Kad razmišljam o radu s darovitim učenicima, uvijek mi se nekako vraća ista misao – njima često nije potreban još jedan gotov odgovor. Potrebno im je pitanje. Potrebno im je prostor u kojemu mogu istraživati ono što ih uistinu zanima, razgovarati, pokušavati, griješiti i ponovno pokušati.

A može li takav prostor biti upravo školska knjižnica? Moje iskustvo kaže – može, itekako.

Upravo sam to iznova imala priliku uvidjeti u projektu „Frankopanski radoZNALCI – STEM izazov za čisti svemir”, koji smo u OŠ Frana Krste Frankopana Osijek provodili tijekom školske godine 2025./2026. Projekt je bio namijenjen darovitim učenicima petih i sedmih razreda, a tema koja nas je povela izvan svakodnevnih nastavnih okvira bio je – svemir. Točnije, svemirski otpad. Tema je učenicima bila dovoljno velika da ih zainteresira, a i dovoljno stvarna da ih potakne na razmišljanje o problemu i mogućim rješenjima. I tu je zapravo počela naša knjižnična priča.

RAD S DAROVITIMA

Ponekad i dalje moramo objašnjavati da školska knjižnica nije samo mjesto na kojem se posuđuju i vraćaju knjige. Meni je knjižnica oduvijek puno više od toga. To je prostor u kojem učenik može zastati, nešto pronaći, pitati, razgovarati. Može u ruke uzeti knjigu koja ga u tom trenutku zanima, ali i doći do informacije koja će ga odvesti prema nečemu potpuno novom. U radu s darovitim učenicima ta je mogućnost posebno važna. Njihovi interesi često prelaze granice jednog nastavnog predmeta. Jedno pitanje može ih odvesti iz prirode i društva u fiziku, iz fizike u ekologiju, iz ekologije u tehnologiju...

Zato knjižnicu doživljam kao neku vrstu poveznice, tračnica između učenika i informacije. Između različitih područja znanja, između učenika i mentora, ali i između onoga što učenik već zna i onoga što tek želi otkriti.

U projektu „Frankopanski radoZNALCI” učenici nisu samo dobili temu

i zadatak – problem otpada u svemiru. Istraživali su, razgovarali, raspravljali, tražili informacije, promišljali o problemu svemirskog otpada i mogućim rješenjima. A ono što je posebno vrijedno jest trenutak kada učenik prestane samo tražiti odgovor i počne postavljati svoje pitanje. Tada se nešto mijenja. Informacija više nije samo podatak koji treba pronaći i zapisati. Ona postaje početak nove ideje.

PIKNIK POD ZVIJEZDAMA

Tako su učenici svoje ideje pretvarali u različite oblike – crteže, 3D modele, prezentacije, plakate i digitalne sadržaje. Svaki je rad na neki način pokazivao njihov način razmišljanja. I tu ponovno vidim koliko je važna uloga knjižnice. Ne samo da učeniku ponudimo izvor nego da ga naučimo kako do njega doći, kako procijeniti informaciju koju pronađe i kako je odgovorno upotrijebiti.

U ovakvim školskim projektima knjižničarka nije netko tko se uključi samo kada treba pronaći nekoliko knjiga. Njezin je posao puno širi. Uključena sam u planiranje aktivnosti, organizaciju prostora, pronalaženje izvora, razgovor s učenicima i stručnjacima, ali i u ono što se možda ne vidi na prvi pogled – stvaranje atmosfere u kojoj učenik ima osjećaj da smije pitati, predložiti nešto svoje i pokušati.

A onda smo odlučili napraviti nešto što možda na prvi pogled nema puno

veze s klasičnom predodžbom školske knjižnice – „Piknik pod zvijezdama”. Učenici su odabrali knjigu povezanu sa svemirom. Svaki je učenik pročitao ulomak koji mu se posebno svidio i objasnio zašto ga je odabrao. I odjednom je knjiga postala povod za razgovor. Nakon

KNJIŽNICA KOJA OTVARA MOGUĆNOSTI

Projekt „Frankopanski radoZNALCI – STEM izazov za čisti svemir” još mi je jednom dokazao koliko školska knjižnica može biti važan partner u radu s darovitim učenicima. Ne samo zato što u njoj imamo knjige i izvore, nego zato što u njoj imamo „prostor”. Prostor za pitanje, razgovor, istraživanje, pogreške, inovacije. „Piknik pod zvijezdama” pokazao nam je da se knjiga može povezati sa znanosti i druženjem. „Svemir u knjigama” pokazao je pak da mali knjižnični prostor može otvoriti vrata velikom svijetu. A učenici su nam ponovno pokazali nešto što često zaboravimo – kada im damo dovoljno prostora, vremena i pravi izazov, uvijek nas iznova oduševljava. Zato školsku knjižnicu već dugo ne doživljam kao mjesto na kojemu su samo usidrene knjige, već kao mjesto na kojemu se nešto novo pokreće.

toga gledali smo temom prigodan film, igrali društvene igre, a kada su vremenski uvjeti dopustili, promatrali nebo teleskopom. Meni je upravo to jedan od najljepših primjera onoga što školska knjižnica može biti. Na jednom mjestu susreli su se knjiga, znanost, znatiželja i druženje.

SVEMIR U KNJIGAMA

Iz projekta je ostalo još nešto dragocjeno – tematski centar „Svemir u knjigama”. Ideja je bila vrlo jednostavna. Okupiti na jednom mjestu knjige i ostale izvore koji učenicima mogu pomoći u istraživanju i približavanju svemira. Ali nisam željela da to bude samo lijepo uređen kutak s knjigama. Željela sam da učenik koji prođe pokraj njega zastane. I posebno mi je važno što taj prostor nije namijenjen samo učenicima koji su sudjelovali u projektu već je otvoren svima koji žele nešto saznati, pročitati ili istražiti. Jer nikada ne znamo kada će neka knjiga biti upravo ona koja će nekoga pokrenuti u nešto novo.

A kada drugi učenici gledaju, pitaju i komentiraju, znanje se ponovno počinje širiti. Školska knjižnica tu može biti „treći prostor” i mjesto susreta. Mjesto gdje se učenički rad vidi. Gdje postoji tematski centar, izložbeni postav, zid ideja... Mjesto gdje svaki učenik može reći: „Ovo sam istražio. Ovo sam napravio. Ovo je moja ideja.”

Rad učenika u digitalnom alatu

Ako učenik iz školske knjižnice izađe s novim pitanjem koje ne može izbaciti iz glave, mislim da smo svoj posao napravili upravo onako kako smo trebali

/ PRAVO /

ŠTO KADA TRAMVAJ NE VOZI, A NASTAVA MORA POČETI?

PIŠE

Jasna Kovač Goričan, dipl. iur.,
pravna savjetnica Hrvatske
zajednice osnovnih škola

Treći dan štrajka vozača ZET-a postavio je pred ravnatelje osnovnih škola u Zagrebu pitanje tko je odgovoran kada učitelj ne može fizički doći na posao jer tramvaji i autobusi ne voze, a nastava se ipak mora odvijati.

Članak 60. Ustava Republike Hrvatske (NN 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 5/14) jamči pravo na štrajk, ali izričito dopušta da se zakonom ograniči u javnim službama radi zaštite javnog interesa. Na toj ustavnoj osnovi, Zakon o radu (NN 93/14, 127/17, 98/19, 151/22, 46/23, 64/23) u članku 214. propisuje da su sindikati i poslodavci u djelatnostima od posebnog društvenog interesa dužni sporazumno utvrditi koje se nužne djelatnosti ne smiju prekidati ni za trajanja štrajka. Za javni prijevoz to znači da su minimalni prijevozni procesi morali ostati u pogonu čak i dok štrajk traje.

Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (NN 87/08 i izmjene, pročišćeni tekst do NN 156/23; u daljnjem tekstu: ZOOOSŠ) nigdje ne predviđa da prometni kolaps opravdava prekid odgojno-obrazovnog procesa. Ravnatelj je, na temelju ovlasti koje mu taj zakon dodjeljuje, dužan organizirati nastavu u izmijenjenim okolnostima.

Članak 29. Pravilnika o tjednim radnim obvezama učitelja i stručnih suradnika u osnovnoj školi (NN 34/14, 40/14, 103/14) propisuje ulogu voditelja smjene koji koordinira zamjene odsutnih učitelja, a članak 6. istog Pravilnika zamjensku nastavu definira kao posebnu radnu obvezu koja se evidentira i uračunava u tjedne obveze učitelja koji je zamjenu proveo. To znači da interne zamjene koje su se ovih dana odvijale po zagrebačkim školama, gdje prisutni kolega preuzima razred odsutnog, nisu stihijska improvizacija, nego zakonski predviđeni mehanizam. Bitno je da svaku zamjenu odobri ravnatelj ili voditelj smjene i da se unese u e-Dnevnik uz navođenje razloga. Čuvanje razreda bez nastavnog sadržaja nije dopustivo.

Zakon o radu ne sadrži izričitu odredbu o opravdanom izostanku zbog nestanka javnog prijevoza, ali opće načelo je jasno: izostanak uzrokovan objektivnom i neotklonjivom preprekom, tzv. višom silom, ne tretira se kao neopravdani izostanak koji povlači gubitak plaće. Učitelj je, sukladno općim načelima Zakona o radu, dužan odmah obavijestiti ravnatelja o razlogu izostanka ili kašnjenja. Bez te obavijesti, izostanak može biti kvalificiran kao neopravdan, s disciplinskim i imovinskim posljedicama koje Zakon o radu veže uz takav izostanak.

Postoji i vremenski aspekt koji se ne smije zanemariti. Prvog dana štrajka prometni kolaps jest nepredvidiv događaj. Trećeg dana više nije. Štrajk je javna i poznata činjenica. Od tog trenutka od učitelja koji i dalje ne pronalazi nikakvu alternativu može se opravdano očekivati veći napor da svoju obvezu ispuni, primjerice da pozove taksi, dogovori vožnju automobilom s kolegom koji ga posjeduje i slično. Gdje je točno ta granica pitanje je koje ravnatelji moraju rješavati procjenom konkretnih okolnosti.

Kolektivni ugovor za zaposlenike u osnovnoškolskim ustanovama (NN 51/18) u članku 28. propisuje pravo na plaćeni dopust za osobne potrebe do deset radnih dana godišnje, no prometni kolaps nije među nabrojenim osnovama. Ravnatelj stoga ne može naložiti korištenje tog dopusta, ali može s učiteljem sporazumno dogovoriti neplaćeni slobodan dan ili naknadu propuštenih satnica u idućem tjednu. Oboje zahtijeva pisani dogovor, ne jednostranu odluku.

Ono što ovaj tjedan pokazuje jest da je dobra organizacija pravna obveza. Pisana obavijest ravnatelju, evidencija u e-Dnevniku, odobrena zamjena i sporazumni dogovor o izostanku alati su koji štite i učitelja i školu, bez obzira na to što se događa na ulicama.

/ PSIHLOGIJA //////////////////////////////////////

PIŠE

Sanja Režek,
profesor psiholog

Kad učenik kaže „ne volim čitati“, najčešće misli da ne voli čitati ono što mora, do roka koji je netko drugi odredio, s bilješkama koje će se provjeravati. E. Deci i R. Ryan u teoriji samoodređenja opisuju tri osnovne psihološke potrebe: autonomiju, kompetentnost i povezanost. Kad su one zadovoljene, raste unutarnja motivacija i činimo nešto zato što nam je samo po sebi zanimljivo. Lektira kakvu učenici često doživljavaju pogađa sve tri spomenute potrebe: naslov je zadan, jezik djela može biti pretežak, a čitanje je samotna zadaća koja završava ocjenom.

Jedan od razloga zašto neki vole čitati, a neki ne sama je vještina čitanja. Keith Stanovich 1986. je opisao tzv. Matejev efekt u čitanju. To je psihološki i obrazovni fenomen koji opisuje kako se početne male razlike u vještinama čitanja kod djece drastično povećavaju tijekom vremena, a sažima u pravilo: „Bogati postaju još bogatiji, a siromašni još siromašniji.“ Naziv Matejev efekt u literaturu je ušao po citatu iz Matejeva evanđelja u Bibliji, koji kaže: „Doista, onomu koji ima još će se dati, neka ima u izobilju, a od onoga koji nema oduzet će se i ono što ima.“

U edukacijsko-rehabilitacijskoj praksi ovaj se fenomen najčešće povezuje s djecom s teškoćama učenja. Djeca koja rano dobro čitaju tako čitaju više, pa im se rječnik i razumijevanje dodatno razvijaju; oni koji čitaju s mukom čitaju manje i zaostaju sve više. Učeniku kojemu je čitanje naporno debela knjiga nije izazov nego potvrda neuspjeha. Tada izbjegavanje nije lijenost, nego zaštita samopoštovanja. Tome pridonosi i jezik jer ako učenik u gotovo svakoj rečenici zastaje zbog nepoznate riječi ili zastarjelog izraza,

razumijevanje nestaje kao i užitak u knjizi. Knjiga se danas natječe s ekranima koji nude brzu i stalnu nagradu pa čitanje mora nuditi nešto što ekran ne nudi – dublji doživljaj, razgovor, osjećaj da sam nešto sâm otkrio.

Kako se može pomoći učenicima? John Guthrie i Allan Wigfield razvili su program poučavanja čitanja (CORI) koji se temelji na izboru, zanimljivim temama i suradnji učenika. Njihova istraživanja pokazuju da takav pristup povećava angažiranost u čitanju. Iz toga slijedi nekoliko praktičnih savjeta, pa ih navodimo. Dajte izbor gdje god program to dopušta. I izbor između dvaju naslova ili između redoslijeda čitanja jača osjećaj autonomije. Povežite djelo sa životom učenika. Pitanje „što biste vi učinili na mjestu lika?“ otvara više od pitanja „tko je glavni lik?“. Razgovarajte o knjizi umjesto da samo provjeravate je li pročitana. Za mlađe učenike pročitajte naglas prvo poglavlje. Prilagodite očekivanja slabijim čitačima. Kraći odlomci, audioknjiga uz tekst ili rad u paru nisu popuštanje, nego put prema kompetentnosti. Budite model. Učenici trebaju vidjeti odrasle koji čitaju i o tome govore s veseljem.

Francuski pisac i profesor Daniel Pennac u knjizi „Comme un roman“ napisao je „deset neotudivih prava čitatelja“, među kojima su pravo da se ne pročita knjiga do kraja i pravo da se preskaču stranice. Ne morate ih doslovno primijeniti na lektiru, ali poruka vrijedi: ljubav prema čitanju ne može se nametnuti. Cilj lektire, na kraju, nije jedna pročitana knjiga, nego odrasla osoba koja će i sama posegnuti za sljedećom.

/ ZDRAV ŽIVOT //////////////////////////////////////

PUŠENJE – JOŠ JEDNO UPOZORENJE

PIŠE

dr. Ivo Belan

Nakon sve većeg broja dokaza da je pušenje jedna od najopasnijih loših navika, učinjen je određen napredak u smanjenju te opasnosti, ali nažalost trećina odraslih osoba još uvijek puši. Iako se proizvođači cigareta iz petnih žila upinju minorizirati čitav problem, glavna je poanta čvrsta kao stijena: pušači umiru ranije nego nepušači. Većini ljudi i dalje je teško shvatiti važnost tog problema. Primjerice, svake je godine samo u Americi 300.000 smrtnih slučajeva uzrokovano cigaretama. Pušenje je posredno odgovorno za oko trećinu smrtnih slučajeva uzrokovanih oboljenjima srčanih krvnih žila, a oko tri četvrtine svih smrtnih slučajeva od kroničnih plućnih bolesti (bronhitis, emfizem) pripisuje se pušenju.

Pušenje cigareta nije samo rizična navika, hobi, ono je istodobno i ovisnost, ista kao i ona o drogi ili alkoholu. Po nekim procjenama, nikotin u cigaretama dimu izaziva ovisnost nekoliko puta lakše nego alkohol. Važno je da tu ovisnost gotovo uvijek stječemo u djetinjstvu ili mladenačkoj dobi. Skoro svi ozbiljni pušači stekli su tu naviku u dobi između 12 i 18 godina odnosno u dobi kad obično smatramo da osobe nisu potpuno sposobne donositi važne životne odluke.

Može li se čovjek riješiti cigareta? Naravno da može. Mnogima je to uspjelo. Cigarete su proizvod koji se ne smije reklamirati, ali ipak se to čini najviše. Osim toga, to je proizvod koji se može najlakše kupiti, jer se cigarete prodaju na više mjesta nego hrana. Proizvođači su se zaštitili od eventualnih pravnih komplikacija tako što su zadovoljili zakon koji kaže da se na svakoj kutiji cigareta mora otisnuti upozorenje da pušenje može biti opasno po zdravlje. No, čak

ni promicanje cigareta s niskim sadržajem katrana i nikotina nije poboljšalo zdravlje ljudi, jer oni koji prijeđu na takve vrste cigareta uglavnom puše veći broj cigareta pa jednako narušavaju vlastito zdravlje.

Ako želimo smanjiti broj pušača, onda moramo usmjeriti akcije i mjere na osobe mladenačke dobi. Svaki trud koji smanjuje njihovu izloženost navici pušenja donijet će plodove na duge staze. Takve mjere mogu uključiti, na primjer, zabranu prodaje cigareta mladima, kao i stroge kazne za one koji im cigarete prodaju. Ograničavanje prostora u kojima se puši također može imati učinka. Trend da se odrede nepušačke zone na javnim mjestima ne samo da povećava udobnost većine populacije nego može i pomoći pušačima da smanje broj popuštenih cigareta ili da ih potpuno odbace. Podizanje cijene cigareta također je jedna od mjera, međutim, porez od cigareta u mnogim zemljama značajan je izvor proračunskih prihoda pa to može obeshrabriti vlade da poduzimaju snažne antipušačke mjere.

Ne smije se podcijeniti vrijednost edukativnih programa koji, čini se, ipak postupno smanjuju raširenost te nezdrave i loše navike. Međutim, javnost ne voli i nije sklona razmišljati o problemu cigareta. S obzirom na to da žrtve umiru jedna po jedna u bolničkim krevetima, a ne u velikom broju odjednom kao što je to u masovnim ljudskim katastrofama (prometne nesreće, potresi, vremenske nepogode svih vrsta), cigaretina kriza nije medijski zanimljiva „vijest“. Ipak, velika je i glavna nada za zaustavljanje ove pošasti održavanje visoke razine svijesti svih o štetnosti cigaretnog dima.

PUŠENJE CIGARETA NIJE SAMO RIZIČNA NAVIKA, HOBI, ONO JE ISTODOBNO I OVISNOST, ISTA KAO I ONA O DROGI ILI ALKOHOLU KOJU GOTOVO UVIJEK STJEČEMO U DJETINJSTVU ILI MLADENAČKOJ DOBI

Aeromiting – Lučko

ZRAKOPLOVNA TEHNIČKA ŠKOLA RUDOLFA PEREŠINA, VELIKA GORICA

NAŠI SU UČENICI CIJENJENI STRUČNJACI, NO IMAMO PROBLEM...

PIŠE Marijan Šimeg

OD SAMOG OSNUTKA ŠKOLA JE NA PROSTORU ZRAČNE LUKE PLESO I OD 2013. GODINE VODIMO BITKU ZA IMOVINSKO-PRAVNO DEFINIRANJE JER SMO NA ZEMLJIŠTU KOJE JE POD KONCESIJOM PA SMO SVOJEVRSNI ZAROBLJENICI. NE MOŽEMO DOGRADITI ŠKOLU IAKO IMAMO SVE PLANOVE NE SAMO ZA UČIONIČKI I PROSTOR RADIONICA I PRAKTIKUMA NEGO I ZA SPORTSKU DVORANU, ALI NE MOŽEMO NIŠTA GRADITI DOK SE IMOVINSKO-PRAVNA ZAVRZLAMA NE RIJEŠI

RAVNATELJ VEDRAN ŠARAC

Zrakoplovna tehnička škola Rudolfa Perešina počela je s radom, kao srednja škola, 20. rujna 1976. godine u sastavu tadašnjeg Centra za odgoj i usmjereno obrazovanje kadrova u zračnom prometu, koju su činile Srednja i Viša zrakoplovna škola, dvije poslovne radne jedinice, obje okrenute nastavi i profiliranju kadrova sa srednjom odnosno višom stručnom spremom. U Centru je postojala i Letačko-tehnička služba koja je po potrebi opsluživala srednju školu za izobrazbu tehničkih kadrova, a Višu školu posebno za izobrazbu pilota i tehničkih kadrova.

Te 1976. godine u Srednju zrakoplovnu školu upisana je prva generacija od 107 učenika, i to u tri razrede, u sva tri usmjerenja: aeroprometni smjer, aerotehnički smjer IRE (instrumenti, radio i elektrouređaji) i aerotehnički smjer ZIM (zrakoplov i motor). Godinu dana kasnije škola je preimenovana u Obrazovni centar zračnog saobraćaja u kojemu je od tada Srednja zrakoplovna škola Rudi Čajavec.

PRESELJENJA ŠKOLE

Krajem 1988. godine Viša zrakoplovna škola prestaje s radom, a ratna školska godina 1991./1992. počela je burno. Budući da je zgrada škole samo 200 metra od vojnog aerodroma, zbog opasnosti za učenike tadašnje Zrakoplovne tehničke škole, škola se seli s Plesa u zgradu novoga velikogoričkog vrtića Ciciban gdje su ostali do kraja nastavne godine te se vratili u svoju školsku zgradu koju su u međuvremenu koristili vojnici Ujedinjenih nacija sa svojim pratećim službama i osobljem za vezu.

Iako se radilo sustavno na opremanju radionica i kabineta, sreća je da se ipak najveći dio praktične nastave odvijao u dobro opremljenim radionicama Croatia

Airlinesa, Zrakoplovno-tehničkog zavoda, Zračne luke Zagreb, MUP-u, Aeroklubu Zagreb te ECOS-u.

Od školske godine 2006./2007. školovanje po novom programu započinje prva generacija učenika koji se školuju u obrazovnom sektoru Promet i logistika za zanimanje Zrakoplovni prometnik, a od školske godine 2010./2011. implementirani su novi nastavni planovi – strukovni kurikuli – za zanimanja Zrakoplovni tehničar ZIM i Zrakoplovni tehničar IRE. Na taj način Škola je završila modernizaciju nastavnih programa i prilagodbu zahtjevima tržišta rada i europskoj regulativi za sva tri zanimanja. Od 25. ožujka 1998. godine škola nosi ime legendarnog hrvatskog pilota Rudolfa Perešina.

PROBLEM S DOGRADNJOM

– Od samog osnutka škola je na prostoru zračne luke Pleso i od 2013. godine vodimo bitku za imovinsko-pravno definiranje jer smo na zemljištu koje je pod koncesijom pa smo svojevrсни zarobljenici. Ne možemo dograditi školu iako imamo sve planove ne samo za učionički i prostor radionica i praktikuma nego i za sportsku dvoranu, ali ne možemo ništa graditi dok se imovinsko-pravna zavrzlama ne riješi. A da školu selimo negdje drugdje nema nikakvog smisla jer smo po profilu programa koje izvodimo oduvijek vezani za zračnu luku, zrakoplovstvo, tehničku podršku kao i onu zemaljsku podršku u poslovanju zračne luke. Vrijeme leti, škola napreduje i u ovim skućenim uvjetima jer radimo u dvije smjene, imamo sve preduvjete, osim prostornih i materijalnih, da budemo regionalni centar kompetentnosti za područje zrakoplovstva, ali sve stoji u mjestu – otvoreno govori ravnatelj škole Vedran Šarac.

Rad na obnovi Morave L200

Izložba – žirokopter za dan škole

Vježba s bespilotnim letjelicama

Vrijeme leti, škola napreduje i u ovim skućenim uvjetima jer radimo u dvije smjene, imamo sve preduvjete, osim prostornih i materijalnih, da budemo regionalni centar kompetentnosti za područje zrakoplovstva

Zapeli su s tim zemljištem i ne mogu dalje, dodaje.

– Sadašnji prostor škole nas ograničava. Imamo 320 učenika u 12 razrednih odjela u dva smjera kojima pokrивamo cjelokupni tehnički i logistički spektar djelatnika potrebnih za funkcioniranje zračne luke kao i za tehničku podršku, održavanje i remont svih vrsta letjelica. Učenje temeljeno na radu naši učenici odrađuju kod poslodavaca, naših partnera u neposrednom okruženju škole, a to su zračna luka, ratno zrakoplovstvo u bazama na Plesu i Lučkom, zrakoplovni tehnički centar, nastavno središte Prometnog fakulteta u Lučkom, privatna pilotska škola, Croatia Airlines kao jako važan partner te zrakoplovna jedinica Ministarstva unutrašnjih poslova u Lučkom. Svi su nam jako važni i ti su poslodavci snažna karika bez koje škola ne bi mogla funkcionirati. Sad već imamo desetu generaciju učenika koji se usavršavaju za održavanje i remont zrakoplova Hrvatskog ratnog zrakoplovstva pa ondje mnogi učenici odmah nakon završetka srednjoškolskog obrazovanja dobivaju posao. Također, moram reći da naši učenici uopće nemaju problema sa zapošljavanjem kod domaćih poslodavaca ili u inozemstvu. Gotovo svakih nekoliko mjeseci posjećuju nas i predstavnici stranih kompanija u potrazi za budućim radnicima – opisuje ravnatelj.

SJAJAN INTERES

Godinama imaju velik interes učenika za upis pa se na jedno mjesto prijavljuje i šest kandidata. To su uglavnom izvrsni učenici.

– Već nekoliko godina imamo visok upisni prag jer su naši programi zahtjevniji, a poslovi za koje se obrazuju vrlo su odgovorni i moramo držati ljestvicu visoko. Gotovo 70 posto su mladići koji su više okrenuti tehničkim smjerovima, dok djevojke dominiraju u programu tehničara za zračni promet odnosno logistici, ali u svakoj generaciji imamo i nekoliko djevojaka u tehničkim zanimanjima. Imamo trećinu učenika s područja Velike Gorice, trećinu iz Zagrebačke županije i grada Zagreba, a trećina su učenici iz udaljenijih mjesta koji su uglavnom smješteni u učeničke domove u Zagrebu. Bilo bi idealno da imamo i učenički dom, pa da škola ima svoj kampus, jer smo inače malo dislocirani – iznosi ideju Vedran Šarac.

Za sada još uvijek imaju potpunu stručnu pokrivenost nastave iako je do stručnih kadrova sve teže doći.

– Imamo nekoliko nastavnika koji su pred mirovinom, jednoga koji je otišao u mirovinu, ali je nastavio raditi u školi jer ga to veseli, još uvijek ima želju za napredovanjem u svojoj struci koja se stalno mijenja. I takav je stav najdragocijeniji u strukovnim školama koje moraju pratiti sve brži napredak u svom području. No, bojim se budućnosti ako se ništa ne promijeni.

S modularnom nastavom i nemamo problema jer takav način rada primjenjujemo već desetak godina, budući da su naši predmeti svojevrsni moduli koje izvode dva ili tri nastavnika koji se dogovaraju, usklađuju, zajednički planiraju i ocjenjuju ishode učenja učenika. Organizacija nastave nije nam ništa novo, jedina je promjena što smo neke module drukčije rasporedili po razredima kako bi sadržaji bili usklađeni i logički se slijedili – objašnjava.

Osim redovne nastave, tijekom godina učenici uspješno sudjeluju na natjecanjima iz matematike, fizike, hrvatskog jezika, geografije, astronomije. Rade u dvije smjene i to im zbog nedostatka prostora otežava izvođenje većeg broja izvannastavnih aktivnosti pa učenicima nude aktivnosti vezane za struku u okviru Športsko-orientacijske i Zrakoplovno-športske sekcije, gdje se učenici bave dronovima, maketarstvom, jedriličarstvom, bespilotnim sustavima. Klasične izvannastavne aktivnosti periodično nude učenicima ovisno o njihovim interesima i mogućnostima pojedinih nastavnika. Imaju i mlade volontere koji provode brojne akcije i surađuju s Centrom za odgoj i obrazovanje koji im je u neposrednom susjedstvu.

BOGATSTVO PROJEKATA

Škola od 2019. godine sudjeluje u brojnim europskim projektima u okviru Erasmus+ platforme, ali budući da je u njoj relativno malo nastavnika, moraju i s time racionalizirati kako ne bi bilo puno izbivanja s nastave pa se uključuju u projekte jedan za drugim, da ne bi dolazilo do preklapanja i paralelizama.

Tihana Strmo, stručna suradnica knjižničarka i koordinatorica Erasmus+ projekata opisuje što sve škola nudi učenicima putem europskih i školskih projekata.

– Škola ima bogatu tradiciju sudjelovanja u Erasmus+ projektima koja obuhvaća međunarodnu stručnu praksu, inovacije u zrakoplovnoj tehnologiji te suradnju na obnovi povijesnih zrakoplova. Programi u koje se uključujemo uvijek barem djelomično moraju biti naslonjeni na struku u sva tri područja za koje obrazujemo pa tako i surađujemo s kompletnim školama. Možda je najznačajniji projekt onaj u sklopu kojega smo posjetili Toulouse, francuski grad koji je središte zrakoplovne industrije i proizvodnje Airbus zrakoplova oko kojega se razvija cijela regija. Erasmusi nam tako otvaraju neka nova područja i putem projekata doista iskorištavamo ta nova znanja pa i mi odrasli puno naučimo u tim projektima. I kad netko od tih stranaca posjeti našu

OSOBNNA KARTA ŠKOLE

Broj učenika: **320**

Broj razrednih odjela: **12**

Broj djelatnika: **38**

Poznate osobe, bivši učenici škole: **general Michael Križanec, bivši zapovjednik Hrvatskog ratnog zrakoplovstva, Martin Kosovec, Nebojša Subanović, Tanja Rudež, Doris Novak, János Römer**

Broj mentora: **3**

Broj savjetnika: **3**

Školska kuhinja: **ne**

Sportska dvorana: **ne**

Broj smjena: **2**

Ponos škole: **Generacije učenika koje obrazujemo za zanimanja budućnosti, njegujući izvrsnost, odgovornost i strast prema zrakoplovstvu u duhu naslijeđa Rudolfa Perešina**

Moto, ideja vodilja škole: **Škola za sva vremena**

Praktična nastava – ZTC

„Bilo bi idealno da imamo i učenički dom pa da škola ima svoj kampus jer smo inače malo dislocirani”

Vedran Šarac

školu čudi se kako mi to kvalitetne kadrove obrazujemo u, iz njihove perspektive gledano, prilično skromnim uvjetima.

Jako smo ponosni na novi projekt SkyPrint Europe: Advancing 3D-Printed Aircraft Innovation through IT and Robotics, koji je počeo 1. rujna i trajat će do veljače 2028. i koji se bavi inovacijama u 3D ispisivanju u zrakoplovstvu, a škola je partner s dvjema strukovnim školama – Technikum nr 1 iz poljskog Prudnika i Srednju školu „Niketa Remezijanski” iz srbijanske Bele Palanke. Cilj je da učenici zrakoplovnog, IT, programerskog i strojariskog usmjerenja zajedničkim radom projektiraju, modeliraju i isprintaju na 3D printeru prototip zrakoplova, povezujući pritom zrakoplovstvo, informatiku, programiranje i mehaniku u jedinstven inženjerski proces sličan onome kakav se koristi u stvarnoj industriji.

Prethodni Erasmus projekt bio je „Let u budućnost: održivost, digitalizacija i mentalno zdravlje u zrakoplovstvu” usmjeren na održivost, digitalizaciju i mentalno zdravlje u zrakoplovstvu, a surađivali smo s francuskom školom Eugène Montel i partnerima iz Španjolske. Odradili smo i dvogodišnji projekt u kojem je škola bila strateški partner s Hrvatskom poštom te poštanskim organizacijama iz Grčke i Cipra, a koji je bio usmjeren na razvoj strukovnih vještina i primjenu naprednih tehnologija poput dronova u logistici.

U sklopu jednog projekta mobilnosti učenici četvrtih razreda su krajem 2023. godine boravili na dvotjednoj stručnoj praksi u Milanu gdje su stjecali neprocjenjivo iskustvo

Posjet Hrvatskoj kontroli zračne plovidbe

u realnom zrakoplovnom sektoru, a lani su učenici četvrtih razreda boravili na dvotjednoj stručnoj praksi u Barceloni gdje su stjecali iskustvo u istraživanju modernih pristupa u radu i ekološki održivoj praksi.

Imamo i školskih projekata kao što je Aero-Feniks u kojem su učenici i nastavnici uredili i obnovili češki povijesni zrakoplov Morava L-200 D, smješten ispred same škole. Tu je i „Poletimo kroz oblake”, projekt usmjeren na razvoj socijalnih vještina učenika s teškoćama u razvoju Centra za odgoj i obrazovanje Velika Gorica te na edukaciju učenika Zrakoplovne tehničke škole Rudolfa Perešina o pristupu osobama s invaliditetom, a ponosimo se i projektom „AeroDron”, uz koji su učenici stekli vještine potrebne za programiranje mikrokontrolera koji upravlja dronovima, upravljanje kamerom na dronu, osposobljavanje videoprijenosa s drona u realnom vremenu i pogledu iz prvog lica, prikupljanje i obradu podataka te korištenje i primjenu tih podataka u usvajanju novih znanja putem različitih predmeta te posebno u interdisciplinarnim sadržajima – ponosno objašnjava knjižničarka Tihana Strmo.

GORAN GREDIČAK, NASTAVNIK STRUČNE GRUPE PREDMETA I PRAKTIČNE NASTAVE:

BIVŠI UČENIK ŠKOLE PREDAJE O BESPILOTNIM LETJELICAMA

Nastavnik stručne grupe predmeta i praktične nastave Goran Gredičak bio je učenik ove škole nakon čega je završio fakultet i 15 godina radio u Zrakoplovnom tehničkom centru na održavanju kanadera, ali se prije tri godine odlučio zaposliti u školi.

– U te tri godine preuzeo sam i više strukovnih predmeta, a najnoviji je Bespilotne letjelice odnosno besposadne letjelice, jer su njihovi piloti u našem slučaju učenici na zemlji. Predmet se izvodi već drugu godinu i učenici su zainteresirani, svladavaju osnove tih letjelica, ali prolaze i teorijski i praktično sve vrste besposadnih letjelica. Praktično svladaju vještine letenja s malim dronovima i helikopterčićima, a ponekad vikendom, što nije obvezno, mogu doći u školu pa tada radimo letove s većim letjelicama na modelarskoj pisti u blizini škole. Sviđa im se jer to je budućnost u zrakoplovnoj struci.

Inače sam zadužen i za praćenje učenika na stručnoj praksi kod poslodavaca, obilazim ih u Zrakoplovnom tehničkom centru, na aerodromu Pleso, vojnoj bazi Lučko i na svim drugim lokacijama pa učenicima mogu pomoći savjetom, zadati im zadaću. Učenici vole praktični rad i jedva čekaju da se maknu iz učionice, ali onda shvate da im je jako važno i teorijsko znanje bez kojega su nemoćni u radionici. Njihov je posao odgovoran i moramo ih i tome poučiti, a uz praktičan rad upoznaju i poslodavce pa se mogu opredijeliti što bi u budućnosti doista željeli raditi – male ili velike letjelice, vojne ili civilne avione. Jer, nije isto raditi na Rafaleu, kanaderu ili Airbusu. Uz novi predmet uspjeli smo nabaviti i dosta suvremene opreme jer nastojimo učenicima ponuditi što više. Nastojimo im i engleski jezik, koji je standardni jezik u svjetskom zrakoplovstvu, učiniti što pristupačnijim jer moraju dobro ovladati jezikom struke – ističe Goran Gredičak.

Zanimljiva je njegova priča o tome kako je postao nastavnik u školi. – Petnaest sam godina radio u Zrakoplovnom tehničkom centru i da sam ostao tamo imao bih nekoliko stotina eura veću plaću, ali za mene nije sve u novcu. Meni je važno da uživam u svom poslu, a to je rad u nastavi. Već u prvom razredu srednje škole vodio sam modelarski klub na Savici, izrađivali smo rakete, išli na natjecanja, zanimalo me to područje, ali najveći je utjecaj na mene imao danas moj kolega, a tada nastavnik stručne grupe predmeta i praktične nastave Stjepan Pripeljaš. On je moj uzor. Njegova nastava, metodičnost, pristup učenicima i nastavi – on je najbolji primjer kakav nastavnik treba biti. Još sam onda odlučio krenuti njegovim stopama, jedino mi je trebalo dosta vremena da doista počnem raditi u školi. Drago mi je da u zbornici ima još bivših učenika škole koji sada predaju stručne predmete. Ja doista volim svoj posao i uživam iz dana u dan u tome što radim u školi. Dosta mojih poznanika ne može vjerovati mojoj odluci jer je plaća u školi znatno manja nego na prijašnjem poslu, uvijek mi govore da će me učenici 'pojesti', da ću gubiti živce. Tamo su me 'pojeli' stari majstori, a u školi uživam i zabavno mi je s učenicima. Vjerujem da je i njima zabavno sa mnom i uz to puno nauče i usvoje mnogo vještina i kompetencija – kaže Goran Gredičak.

Goran Gredičak sa svojim učenicima

MALA ŠKOLA, UGODNA ATMOSFERA

Upola stoljeća postojanja škola se neprestano razvija, napreduje, prati svoju struku, inovira kurikule, programe za buduća zanimanja u području zrakoplovstva. Naši su učenici cijenjeni stručnjaci i u Hrvatskoj i u inozemstvu, naši maturanti upisuju fakultetske programe u različitim područjima, ali najviše studije koji su na bilo koji način vezani za zrakoplovstvo – kaže ravnatelj Vedran Šarac koji je na toj funkciji već petnaest godina te nastavlja:

– Bilo je to za mene nešto novo jer prije izbora za ravnatelja nisam radio u školi, ali sam vrlo brzo shvatio da imam relativno mali kolektiv u kojemu su ljudi motivirani, spremni raditi, pa smo ubrzo pokrenuli mnogo vrijednih akcija. Nastojali smo školu predstaviti javnosti, zajednici, poslodavcima i već nakon godinu dana morali smo tražiti povećanje upisnih kvota. Željeli smo brendirati zrakoplovstvo pa je 2016. godine potpisana povelja „Grad Velika Gorica grad zrakoplovstva”, a na obilježavanju 40.

godišnjice škole imali smo veliki sajam zrakoplovstva na kojemu su se predstavili svi naši veliki partneri, gospodarski subjekti, Hrvatska vojska. I danas smo mala škola, ugodna je radna sredina u kojoj vladaju gotovo obiteljski odnosi, a u svojim programima koje nudimo učenicima nastojimo pratiti razvoj zrakoplovne struke, da im damo što je moguće više i putem teorijske nastave i učenjem temeljenim na radu, Erasmus+ projektima i svim drugim programima, da budu u korak

sa svjetskim trendovima. Svjesni smo i da nam nedostaju neki sadržaji poput tehnologije kompozitnih materijala koji se koriste u izradi zrakoplova, ali to je priča za blisku budućnost o kojoj intenzivno razmišljamo i koju ćemo zasigurno realizirati kad riješimo pitanje školske zgrade, dogradnje učioničkog i radioničkog prostora. S optimizmom gledam na budućnost škole i na njezino ne samo fizičko proširenje nego i na obogaćivanje sadržaja škole suvremenim programima – zaključuje ravnatelj Vedran Šarac.

UZOR-LIČNOSTI U NAZIVIMA OBRAZOVNIH USTANOVA – KNJIŽEVNICI (3)

TKO BI GORI, SAD JE DOLI

Na položaj Miroslava Krleže i Vladimira Nazora u školstvu nekad i danas utjecala je umjetnička vrijednost njihovih djela, prihvaćenost kod čitatelja, ali i odnos prema vladajućim ideologijama

PIŠE

Ante Bežen

/////

Parafraza poznatog stiha iz glasovitog spjeva *Osman* Ivana Gundulića u naslovu može se s razlogom primijeniti na vrednovanje hrvatskih književnika imenovanjem obrazovnih ustanova njihovim imenima. Neki naši vrhunski književnici s vrha rang-liste povjesničara književnosti, kako smo prikazali u prošlom broju *Školskih novina*, nalaze se pri dnu rang-liste po pedagoškom kriteriju. Najbolji su primjer Nazor, čije ime nosi 38 škola, i Krleža koji je u nazivima samo dviju škola u Hrvatskoj. Zašto je to tako s njima te druge zanimljive usporedbe pokazat ćemo prigodnim uvidima u njihova djela i mjesto u kulturi i školi.

Položaj i popularnost pojedinih pisaca u školskoj nastavi ovisi dobrim dijelom o zanimljivosti, aktualnosti i razumljivosti učenicima onih djela s kojima se susreću u čitankama i lektiri ili po slobodnom izboru i preporuci učitelja. U kurikulumu Hrvatskog jezika djela su i starijih pisaca čiji su izvorni jezik i djela današnjem čitatelju gotovo nerazumljivi, poput Marka Marulića, Petra Hektorovića, Ivana Gundulića i ostalih pisaca starije hrvatske književnosti, ali i onih iz 19. stoljeća. Oni su, kao slobodan izbor, daleko i od interesa današnjih odraslih čitatelja, ali se učenici trebaju ipak s njima upoznati kao s nositeljima povijesnog razvoja hrvatske kulture i jezika, u skladu s načelom nacionalnog identiteta i opće kulture na kojima počiva kurikulum. Kad se sadašnji kurikulum stvarao prije desetak godina, njegovi su prvi tvorci, u zanosu modernizacije škole, u prvoj inačici izostavili i Marulića i druge starije pisce upravo zbog nerazumljivosti njihova jezika današnjoj generaciji i zastarjelosti tematike njihovih djela. Smatrali su da učenike ne treba njima opterećivati jer ih ne zanimaju niti im za što koriste. No od toga se djelomice odustalo upravo zbog identitetske uloge tih pisaca. Pobijedila je javna svijest o tome da književnost i kultura nisu samo činjenice današnjeg vremena, nego imaju i povijesnu vertikalu, što obrazovni sustav ne smije zanemariti. Prepušteno je metodici hrvatskog jezika da pronađe metode atraktivnog predstavljanja i tumačenja takvih pisaca tako da budu zanimljivi i današnjim učenicima, kako bi se njihova vrijedna baština prenijela i novim naraštajima.

ZAŠTO JE NAZOR POPULARNIJI?

Zastarjelošću jezika, sadržaja i poruka ne može se, međutim, sasvim objasniti razlika u popularnosti pisaca iz 20. stoljeća čiji je jezik i danas posve razumljiv. Tu je presudna bliskost tema, složenosti stila, zanimljivost sadržaja i poruka koje pojedini pisci šalju čita-

Miroslav Krleža

Nazorove pripovijetke imaju jednostavnu i jasnu fabulu, a jezik mu je neposredan i vrlo slikovit. Krleža od čitatelja, posebno učenika u razvoju, traži mnogo veći intelektualni napor

tatelju. Izvrstan su primjer za to upravo djela Krleže i Nazora od kojih je prvi na čelu rang-liste najcjenjenijih pisaca po umjetničkom, a drugi po pedagoškom kriteriju. Oba su rođena u 19. stoljeću i, mada je Nazor (rođ. 1876.) stariji od Krleže (rođ. 1893.), djelovali su u istom povijesnom, kulturnom i političkom kontekstu. Stoga je umjesno pitanje koje su bitne osobitosti njihovih književnih opusa koje su proizvele njihovu toliko različitu recepciju?

Glavni su Krležini književni interesi suvremeno društvo i pojedinac, povijest i Prvi svjetski rat, društvene ideologije te životne i moralne krize malih ljudi i elite. Prema stvarnosti se odnosi vrlo kritično, analitično, polemичno i društveno angažirano, oštro razotkrivajući malograđanštinu, nemoral i bahatost bogatih i vladajućih, društvene mitove i zablude te povijesne sukobe. Njegov jezik vrlo je složen, često groteskan, ironičan i sarkastičan, s više stilskih slojeva, poznat po dugim rečenicama, germanizmima, hungarizmima, latinizmima, vulgarizmima, enciklopedizama i raznim intelektualnim frazama. Toliko je individualan da postoji termin *krležijanski stil*. Dominantni književni rodovi u kojima je stvarao su proza i drama, ali su vrlo značajni

SLABOSTI KURIKULA PREMA KRLEŽI I NAZORU

U kurikulumu Hrvatskog jezika za osnovnu i srednju školu, za cjelovito čitanje ili čitanje u odlomcima, predviđena su sljedeća Krležina djela: *Gospoda Glembajevi*, *Kraljevo*, *Balade Petrice Kerempuha*, *Povratak Filipa Latinovicza* i *Na rubu pameti*. Nazor je zastupljen samo s naznakom „Izbor iz poezije“, što ostavlja mogućnost piscima udžbenika i učiteljima da izaberu što žele niz njegova velikog pjesničkog opusa. S udžbenicima je drukčije jer autori imaju slobodu uvrštavanja tekstova po pogodnosti za pojedine ishode učenja. I dok se Krležina djela nalaze najčešće samo u udžbenicima srednje škole, Nazorovi tekstovi za djecu javljaju se u bivšim i sadašnjim udžbenicima (uključujući i jugoslavensko vrijeme) već od nižih razreda osnovne škole, poput priča *Bijeli jelen* i *Veli Jože* te pjesama *Medvjed Brundo*, *Cvrčak*, *Tomislav* i dr. U srednjoj školi obrađuju se pjesme *Galiotova pesan*, *Žena zapušćena*, *Hrvatski jezik*, *Petar Svačić*, *Zvonimirova lađa* i dr. Slabost je aktualnog kurikula što ne navodi nijedno Nazorovo djelo kao obvezno pa učitelji mogu birati što žele, tj. i dobro i loše, a što će odabrati, ovisi o njihovu poznavanju Nazora. Među Krležinim djelima pak nema zbirke *Hrvatski bog Mars*, koje su bile u svim lektirama prije kurikula, za vrijeme Jugoslavije i u neovisnoj Hrvatskoj. To je najsnažnije antiratno djelo hrvatske književnosti, inspirirano Prvim svjetskim ratom, što sastavljačima kurikula očito nije bilo važno, pa će to razdoblje ostati učenicima nepoznato usprkos visokoj dokumentacijskoj vrijednosti (osobito novele *Baraka pet B* i *Bitka kod Bistrice Lesne*). Naveli smo samo dva primjera loše sadržajne i metodičke koncepcije kurikula Hrvatskog jezika, koji je u vrijeme donošenja doživio žestoke kritike i kasnije djelomice revidiran, ali njegove velike mane do danas nisu ispravljene.

i njegova poezija, eseji i polemike. Njegovo problematiziranje civilizacijskih tekovina, društva i čovjeka u povijesnim zbivanjima toliko su široki, duboki i originalni da ga znanost o književnosti ocjenjuje najznačajnijim hrvatskim književnikom 20. stoljeća. Najvećim njegovim djelom smatraju se *Balade Petrice Kerempuha*, pisane kajkavštinom koju je sam kreirao, po mnogima najvećim djelom hrvatske književnosti uopće. Romani *Povratak Filipa Latinovicza*, *Na rubu pameti*, *Banket u Blitvi* i *Zastave* te dramski ciklus

Vladimir Nator

Gospoda Glembajevi i drame U agoniji i Leda vrhunci su naše prozne i dramske umjetnosti.

PJESNIČKI JEZIK

Za razliku od Krleža, Natorovi su glavni književni interesi čovjek kao duhovno i povijesno biće, priroda, mitovi i legende s povijesnom pozadinom, patnički život malog čovjeka, hrvatski velikani, nacionalni identitet i folklor. Najčešća je njegova izražajna forma poezija, ali ima i izvrsnih pripovijedaka, romane, putopise i memoare, među kojima su i neka popularna djela za djecu pa je Nator i poznati dječji pisac, što Krleža nije. Stvarnost pretežno doživljava kroz ideale i simbole te ga osobito zanima odnos čovjeka i prirode, povijesna, moralna i nacionalna pitanja. Njegov je pjesnički jezik majstorski dotjeran, slikovit i emotivan, ali ne i teško prohodan poput Krležina. Njegovi stihovi formalno su vrlo izbrušeni i zvonki, pa se smatra majstorom hrvatske versifikacije, a njegove se pjesme uzimaju u školama kao podloga za obradu književnoteorijskih pojmova. On je prije svega pjesnik visokih umjetničkih dometa s velikim rasponom motiva, od prirode do povijesti i duhovnosti. Njegov pjesnički svijet počiva na legendi, prirodi i domoljublju, a slikovitost je važnija od analitičnosti. O tome svjedoče i naslovi njegovih najvažnijih djela: Slavenske legende, Živana, Hrvatski kraljevi, Medvjed Brundo, Utva zlatokrila, a najbolja proza su Istarske priče. Osobito su umjetnički

značajne i u školi eksploatirane pripovijetke Veli Jože i Voda.

ŠKOLSKI PISAC

Iz rečenog se može zaključiti zašto je Nator u školi popularniji od Krleža. To je zato što su njegovi književni motivi i jezik puno jednostavniji i razumljiviji učenicima od Krležinih visokointelektualiziranih tekstova. Natorove pripovijetke imaju jednostavnu i jasnu fabulu, a jezik mu je neposredan i vrlo slikovit. Krleža od čitatelja, posebno učenika u razvoju, traži mnogo veći intelektualni napor nego Nator, poznavanje povijesti, filozofije, europske kulture, prilika u Austro-Ugarskoj i udubljivanje u stilske slojeve i jezik, što većina učenika nema i ne voli. Može se reći da je Nator uglavnom primjeren pisac za osnovnu i srednju, a Krleža svojom zahtjevnošću primjeren tek završnim razredima srednje škole. No, uz svu Natorovu popularnost na školskoj razini, iz perspektive povijesti hrvatske književnosti, Krležin je opus ipak mnogo umjetnički kompleksniji i snažniji od Natorova, mada i Nator pripada književnim vrhuncima. Natorova djela nalaze se u javnosti i u školama od vremena Austro-Ugarske do danas pa je i zbog toga ušao snažnije u svijest brojnih naraštaja, dok je Krleža postao školski pisac tek nakon Drugog svjetskog rata.

ODNOS PREMA IDEOLOGIJI

I Nator i Krleža živjeli su i stvarali u četiri politička sustava: austrougarskom, starojugoslavenskom, endehazijskom i komunističkom. Danas su njihova djela podložna kriterijima samostalne hrvatske države koja, za razliku od jugoslavenskih razdoblja, i u školstvu ističe hrvatski nacionalni identitet kao jedno od svojih glavnih načela. Kako nisu pripadali istim ideologijama, zanimljivo je kako se u javnosti na njih gleda danas s ideološkog gledišta, posebno s obzirom na odnosu prema hrvatskom jeziku i identitetu, jer i to utječe na stupanj njihove prisutnosti u školi i društvu.

Miroslav Krleža bio je izraziti ljevičar, komunist, ateist i protivnik Crkve, oštar kritičar kapitalizma, malograđanštine i nacionalne mitomanije. Snažno je utjecao na hrvatske komuniste između dva svjetska rata, mada je i s njima imao političke sukobe. Drugi svjetski rat proveo je u Zagrebu, a u socijalističkoj Jugoslaviji bio je u samom vrhuncu jugoslavenske kulturne elite, pobornik ideje bratstva-jedinstva, prijatelj s maršalom Titom. Pripadnost komunističko-jugoslavenskoj ideologiji određivala je i njegov odnos prema hrvatskom nacionalnom pitanju jeziku. Poznata je njegova izjava: *Hrvatski i srpski jedan su jezik koji Hrvati oduvijek nazivaju hrvatskim, a Srbi srpskim*. Ta je izjava bila posve u skladu sa srpskom i jugoslavenskom jezičnom politikom koja je težila potiskivanju posebnosti hrvatskog jezika. S druge strane velike su Krležine zasluge u izgradnji hrvatskih kulturnih ustanova, poput osnivanja Leksikografskog zavoda u Zagrebu koji i danas nosi njegovo ime. Njegov potpis na Deklaraciju o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika iz 1967. i ostavka na članstvu u CK SKH zbog toga ipak pokazuju njegov primarni hrvatski identitet. No komunistička i jugoslavenska prošlost svakako su negativno utjecale na njegov položaj u javnoj kulturi, pa i u školstvu, u neovisnoj Hrvatskoj.

DISTANCIRANJE OD REŽIMA

Vladimir Nator pak od djetinjstva je, a i kao književnik, bio zadojen zavičajnošću i hrvatskim domoljubljem. Nije se angažirao u ideološkim raspravama, bio je intimno religiozan, ali bez veza s vjerskim krugovima. Reagirao je pjesnički kao pobornik nacionalne slobode, na sva ključna zbivanja ne samo u prošlosti, nego i za života. Napisao je pozdravne pjesme prvoj Jugoslaviji, poglavniku Anti Paveliću i Titu kad je 1942. otišao u partizane. Pri tome

KRLEŽA U ŠKOLSKIM NOVINAMA PRIJE 50 GODINA

Otkad su Krležina djela sadržaj školskog obrazovanja, poseban su metodčki problem zbog složenosti jezika i stila te ekskluzivne tematike i strukture. Do sada najopsežnije istraživanje o recepciji Krležinih djela u školi objavile su Školske novine u br. 38-39 god. 1978., a napravili su ga među 160 studenata jugoslavistike na Filozofskom fakultetu u Zagrebu tadašnji novinari Ante Bežen i Ante Selak. Istraživanje je objavljeno u posebnom prilogu Školskih novina u povodu 85. Krležina rođendana. U njemu je npr. utvrđeno da su anketirani kao srednjoškolci pročitali sljedeća Krležina djela: Povratak Filipa Latinovicza 86 posto, Gospoda Glembajevi 68 posto, Hrvatski bog Mars 64 posto, U agoniji 52 posto itd. Većina je smatrala Krležu velikim svjetskim i jugoslavenskim piscem zbog progresivnih ideja, ali ih je 60 posto smatralo da je razumljiv samo intelektualcima. U nekim školama Krleža se obrađivao u nastavi čak tri mjeseca. Tako je bilo kad je bio na vrhuncu slave i utjecaja u bivšoj državi.

I škola u Zagrebu (Krleža ju je polazio kao dijete) i u Čepinu dobile su Krležino ime još u vrijeme socijalističke Jugoslavije. Ime im nije promijenjeno zbog Krležine komunističko-jugoslavenske orijentacije

ga je očito vodila ideja oslobođenja, a ne neka ideologija jer se kasnije javno distancirao od svih tih režima kad su skrenuli s puta slobode. A njegov emotivni odnos prema hrvatskom jeziku potvrdio je u poznatoj pjesmi Hrvatski jezik i još nekima te (neuspješnom) suprotstavljanju, kao predsjednik ZAVNOH-a, da se hrvatskom narodu nameće „jezik beogradske čaršije”. Cijelo Natorovo djelo zapravo je prožeto naglašenim hrvatskim rodoljubljem, isticanjem zasluga hrvatskih velikana, ljepote hrvatskih gradova, prirode i jezika. U tome je bitno različit od Krležina skrivenog rodoljublja. Sve to spontano se odražava i u suvremenom školstvu u kojemu je Nator, što se naziva škola tiče, nadmašio Krležu za ravno 19 puta. Nator je po tome u pravom smislu uzor-ličnost po cijeloj Hrvatskoj, a Krleža tek u Zagrebu i Čepinu. Važno je pri tom spomenuti da su i škola u Zagrebu (Krleža ju je polazio kao dijete) i u Čepinu dobile Krležino ime još u vrijeme socijalističke Jugoslavije. Ime im nije promijenjeno zbog Krležine komunističko-jugoslavenske orijentacije, kao što je zbog toga u neovisnoj Hrvatskoj promijenjeno brojnim drugim školama. To znači da su i za novu vlast njegove kulturne zasluge bile važnije od njegove ideologije, a u tome nije osamljen.

LEGALNA IZNUDA: MRAČNA MATEMATIKA IZA DOSTAVE VAŠEG RUČKA

SLOBODA U DUGOVIMA

Kako dostavljači kupuju vlastito radno mjesto, unajmljuju opremu po cijeni zlata i postaju žrtve pravnog kaosa?

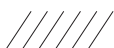
Dana 7. siječnja 2026. na -9 stupnjeva napadalo je preko 20 cm snijega. Dok su se drugi radovali praznicima i sanjkanju na Sljemenu, tridesetpetogodišnji Nepalac Sudžan, daleko od žene i djece, trljao je ruke u tankim vunanim rukavicama. U glavi je već računao koliko će biti sporije i opasnije pedalirati unajmljenim biciklom po snijegu. Njegov razbijeni mobitel zasvijetlio je. Nije stigla poruka od Wolta za novu narudžbu, već od „bossa” na WhatsAppu: „Dug za prosinac je 405 eura. Donesi sutra u gotovini ili ti poništavam papire.” Sudžan ne duguje novac jer je posudio. On duguje novac jer radi. Kažu da je vrijeme novac, no kako zaraditi ako stalno moramo kupovati još vremena? U normalnoj ekonomiji radnik prodaje svoje vrijeme za novac. U ekonomiji hrvatskih digitalnih platformi, 2024. godine startali smo s potpunom inverzijom rada. Prema podacima MUP-a za 2025. godinu, izdano je 170.723 dozvola za boravak i rad. Ipak, glavni igrači ove priče nisu mobilne aplikacije poput Wolta ili Glova, već posredničke tvrtke – tzv. agregatori. Oni su formalni poslodavci i profiteri loše reguliranog zakona. Pronašli su rupu u sustavu i drže ljude poput Sudžana u šaci.

FENIKS TVRTKE

Tko provodi tu legalnu eksploataciju? Dolazak do vlasnika agregatorskih tvrtki težak je kao probijanje kroz džunglu s nožem za marmeladu u ruci. Mnoge takve tvrtke posluju u sjeni. Na službene upite dvjema do zaključenja teksta nismo dobili odgovor. Komunikacija s radnicima odvija se isključivo putem WhatsAppa. Njihov je model poslovanja jasan: osnivaju se j.d.o.o. tvrtke s minimalnim kapitalom. Posluju godinu ili dvije, nagomilaju porezni dug, a zatim odu u stečaj. Radnici se prebacuju na novu tvrtku, nazovimo je „Beta Optimus”, a vlasnici ostaju isti – samo s punijim džepovima, skriveni iza odvjetničkih ureda. Nema šaltera ni osobe kojoj se Sudžan može požaliti. Postoji samo algoritam i IBAN za uplatu „duga”. Naručio sam Glovo, ne očekujući da će mi puding dostaviti Rahul, profesor matematike iz Indije spreman za razgovor. Pokazao mi je kako sustav izgleda u njegovom novčaniku. Odgovor leži u birokratskom paklu o kojem mi je svjedočio bivši direktor jednog jadranskog hotela: „To nije biznis, to je administrativni mazohizam. Država je postavila pravila tako kruto da potiče sivu zonu. Agregator je postao nužno zlo koje je shvatilo da na birokraciji može zaraditi više nego na samom radu.” Sustav funkcionira po principu spojenih posuda. Da bi strani radnik zadržao vizu, mora primiti najmanje minimalnu propisanu plaću. U 2025. godini taj bruto iznosi 970 €. Za poslodavca to znači ukupan trošak od oko 1.130 € (bruto 2). Problem nastaje u siječnju, kada se grad ohladi i narudžbe utihnu. Sudžanova aplikacija tada pokazuje jedva 600 € prometa. Državu nije briga za promet; ona traži doprinose na minimalac. Agregator ne želi gubitak. Radnik ne želi deportaciju. Da bi agregator izbjegao minus, nastupa inverzija. „Ti meni daješ razliku”, rečenica je koju

PIŠE
David Marić,
XII. gimnazija,
Zagreb

agregatori izgovaraju hladno, kao da naručuju kavu s natrenom. Sudžan tada mora iz vlastitog džepa – od ušteđevine ili posudbe – nadoknaditi razliku državi i platiti fiksnu proviziju agregatoru. Stvarni trošak doprinosa je oko 375 €. Kad agregator doda svoju „naknadu za administraciju”, iznos se penje na okruglih 400 €. Država dobije svoje poreze, sustav je prividno čist, a agregator ne snosi nikakav rizik. Sav rizik prebačen je na financijski najranjiviju kariku. To više nije poduzetništvo; to su lanci s pečatom Trgovackog suda: radnik svakog prvog u mjesecu kupuje vlastitu slobodu.

BICIKL OD ZLATA

Lihvarenje ne staje na plaći. U ugovoru jedne zagrebačke agregatorske tvrtke nalazi se stavka o najmu opreme. Uza sva davanja državi i poslodavcu, cijena najma bicikla za rad iznosi 200 € mjesečno. Sudžan mi je potvrdio da se istim biciklom koristi već dvije godine. „Ne treba puno novca za održavanje”, objašnjavao je dok je pik-trakom popravljao dio na biciklu. Matematika je nemilosrdna: radnik u tri mjeseca otplati cijeli bicikl. Nakon godinu dana za taj isti, istrošeni bicikl, platio je 2400 € – četiri puta više od njegove tržišne vrijednosti. To je školska definicija izvlačenja imovine na teret radnika, koji taj trošak ne može izbjeći jer mu je to alat kojim hrani obitelj.

BITI DEPORTIRAN ILI ISKRVARITI:
30 DANA BEZ PRAVA NA GREŠKU

Dok je financijska eksploatacija pitanje novca, birokratski nemar postaje vrug u detaljima. Istražujući ozljede na radu, otkrio sam pravnu provaliju koju pravnici nazivaju „dolina smrti”. U intervjuu s dvadesetčetverogodišnjom radnicom iz Nepala, koju ćemo zvati Nirmala, otkrio sam paradoks. Ona radi kao čistačica u zgradi tijela javne vlasti. Dok lašti pločice institucije koja bi trebala štititi red, zakon nju ostavlja nezaštićenom. Članak 103.a Zakona o strancima kaže da radnik nakon otkaza ima rok od 60 dana da pronađe novi posao. MUP joj daje dva mjeseca slobode. Zvuči pošteno? Problem je u HZZO-u. Prema njihovim pravilima, radnik koji izgubi pravo na rad ima samo 30 dana do isteka zdravstvenog osiguranja. Tu nastaje smrtonosni procjep od točno 30 dana. Nirmala mi je objasnila situaciju kroz primjer svog sustanara. Pao je s bicikla i slomio nogu točno 32. dan nakon otkaza. Bio je legalno u Hrvatskoj (unutar MUP-ovih 60 dana), ali za sustav zdravstva više nije postojao (izvan HZZO-ovih 30 dana). Kada je došao na hitnu s natečenom potkoljenicom, suočio se s izborom: trpjeti bol ili platiti punu cijenu liječenja. Još gore, da bi

ponovno aktivirao osiguranje, sustav ga tereti za „zaostatke” doprinosa – iznos koji s kamatama prelazi 1000 €. Za čovjeka koji u džepu nema ni za povratnu kartu do Katmandua, slomljena noga nije zdravstveni problem, već financijska presuda. Postaje zatvorenik sustava koji nije uskladio dva osnovna zakona: smije ostati u Hrvatskoj, ali se u njoj ne smije razboljeti. Neki će cinično reći da se radnik trebao „bolje informirati”. No očekivati od stranca, koji se bori za goli opstanak, da razumije birokratske zamke koje zbunjuju i domaće pravnike, završni je udarac sustava koji ne prašta greške.

SREĆA U MINUSU

Sudžan se vraća kući nakon dvanaest sati rada – šest prijavljenih, šest na crno. Ulazi u stan koji dijeli s još petoricom Nepalaca i gleda brojeke na računu. 20 % uzima aplikacija. Ostatak daje poslodavcu kojeg ne poznaje, kako bi platio doprinose za mirovinu koju u Hrvatskoj nikad neće dočekati. S leđa skida poderanu radnu uniformu. Tijelo mu je izmoreno od pedaliranja. Službeno je postao „pedalirajući bankomat” za posrednike koji su rupu u zakonu pretvorili u najprofitabilniju granu ekonomije Lijepe Naše. Ipak, sretan je. Jer je ovaj mjesec „samo” 400 € u minusu. Alternativa je povratak kući i patnja s obitelji. Sustav nije zakazao; on savršeno funkcionira za posrednike koji naplaćuju ulaznice za hrvatsko tržište rada. „Hrvatska je predivna zemlja”, zaključuje Sudžan na kraju s iskrenim osmijehom. „Ljudi su brižni jedni prema drugima. Osjećam se sigurno. Volim biti ovdje.”

U SVAKOM BROJU
ŠKOLSKIH NOVINA
OBJAVLJUJEMO NAJBOLJE
NOVINARSKE RADOVE
UČENIKA OSNOVNIH I SREDNJIH
ŠKOLA S DRŽAVNE SMOTRE
LIDRANO. OBJAVOM NAJBOLJIH
NOVINARSKIH RADOVA ŠKOLSKE
NOVINE PROMOVIRAJU
MLADE NOVINARE, POTIČUĆI
ISTOVREMENO VRIJEDNOSTI
KVALITETNOG
NOVINARSTVA

NAPADI NA PISCE I NOVINARE

SLOBODA GOVORA NIJE BOGOMDANA

Ako prešutimo napade na književnike, zemlju bi mogao ispuniti strah i nepovjerenje. Odgovornost je na svakom pojedincu. Njegovo je da zviždi, napiše otvorenu kritiku na društvenim mrežama i ne povuče se u zonu komfora

PIŠE

Marija Miloš,
III. gimnazija, Zagreb

//////

Na fasadi zgrade pisca i novinara Miljenka Jergovića osvanuo je krajem kolovoza prijeteći natpis. Jedne kolovoške noći, Miljenko neće dobro proći. Naša država, naša pravila! (interpunkciju smo dodali prema vlastitu nahodaenju). U normalnoj državi to bi bio alarm – institucije bi reagirale, počinitelji bi bili pronađeni, a sloboda govora obranjena. Međutim, u Hrvatskoj smo dobili reakciju vlasti koja zvuči kao da je napisana na salveti u birtiji. Umjesto osude poručeno je da bi pisac trebao pridonositi tolerantnom ozračju. Takva poruka ne samo da ne štiti slobodu govora, nego svaljuje krivicu na onoga koji je meta prijetnji i šalje poruku društvu: Pazite što govorite pa nećete osjećati strah.

OSJETNO NAZADOVANJE

Pisci su oduvijek bili oni koji govore kad drugi šute. Njihova kritika, njihova hrabrost da izgovore ono što se ne želi čuti, čini ih trnom u oku vlasti od pamtivijeka. Slavko Mihalić davno je napisao u svojoj pjesmi Takav je tvoj zanat: ništa ne smiješ prešutjeti. I upravo su pisci oduvijek bili proglašavani neprijateljima države jer podsjećaju da sloboda nije dar, nego pravo. Na to nas podsjeća i suvremeni pisac govoreći kako se slučaj pogibelji pravednoga ne tiče samo njega, već svih nas. Pogodili ste, to je Kristian Novak i njegov se roman Slučaj vlastite pogibelji može uzeti kao izvrstan podsjetnik da u kontekstu prijetnji književnicima i novinarima ne guramo glavu u pijesak jer one se tiču društvene opstojnosti u očuvanju slobode govora. Ako izgubimo volju da reagiramo na nepravdu, izgubili smo društvo kakvo znamo i koračamo opet prema nečemu što bismo mogli nazvati oligarhijom.

U posljednje vrijeme osjetno je ograničavanje sloboda, posebno medijskih, što je početkom srpnja 2025. iznio i Sindikat novinara Hrvatske. Ubrzo nakon toga dogodio se napad na Miljenka Jergovića, a zatim i na novinara Juricu Pavičića, i sve to služi kao goli primjer neobuzdanog širenja mržnje i prijetnji te gušenja slobode govora.

ČITAJTE GLAVAŠEVIĆA!

Maju Sever, novinarku i predsjednicu Sindikata novinara Hrvatske koja je poznata po svome angažmanu u obrani slobode medija, zamolili smo za komentar o navedenoj situaciji.

„Čini se kao da svjedočimo stalnom nazadovanju. Nekad smo se borili za pravo da

LJUDI RAZMISLE DVAPUT PRIJE NEGO ŠTO NAPIŠU OBJAVU NA DRUŠTVENIM MREŽAMA

kažemo različito mišljenje, a danas se sloboda govora sve više ograničava. Ne zakonski, ali s pomoću mržnje i prijetnji”, govori nam ona i nastavlja o strahu koji se posebno brzo širi među mladim novinarima.

Naime, na njih se često svaljuju mržnja i prijetnje koje u neiskustvu ne mogu lako odbaciti, pa napuštaju društvene mreže i povlače se u sebe. Zamislite koliko je to tužno, umjesto da slobodno istražuju i pišu, oni se zatvaraju jer im prijetnje postaju svakodnevice. Primjer Siniše Glavaševića, jedne od ikona hrvatskog novinarstva, pokazuje što znači oduprijeti se i pokazati hrabrost u najtežim trenucima, a naša sugovornica ponavlja mladim novinarima da čitaju njegove tekstove i uvide kako proziva bez straha. Mnogi njegovi izvještaji

bili su i cenzurirani, ali nastavio je pisati za ljude iako je znao da može snositi posljedice. Njegovi izvještaji pokazuju da sloboda govora nije apstraktna ideja, nego pitanje života i smrti. On je bio svjestan da će možda izgubiti život, ali nije bio spreman izgubiti i pravo da govori istinu. Sever podsjeća da nas sudbina Siniše Glavaševića obvezuje da se ne povučemo pred prijetnjama nego nastavimo govoriti jer šutnja znači gubitak slobode, a sloboda je temelj svakog društva koje želi biti demokratsko.

SRAMOTAN ODGOVOR

Kad se na fasadi zgrade u demokratskom društvu pojave prijetnje smrću upućene piscu, očekivalo bi se da Vlada reagira kao ozbiljna institucija, da jasno kaže kako su prijetnje nedopustive, sloboda govora nepovrediva, a počinitelji oni koji moraju snositi posljedice. Ipak, mi smo dobili nešto nalik na prepirku birtijaša s neposlušnim gostom. Pisca nitko nije zaštitio, a pojedini članovi Vlade umjesto toga poručili su da bi Jergović trebao pridonositi tolerantnom ozračju. Kao da je problem u tome što je Jergović uopće pisao, a ne u tome što mu netko prijeti. To je takozvana logika da si malo tiši, ne bi bilo problema. Pa zar je to odgovor kakav očekujemo od takve ustanove? Zar je to poruka građanima da slobode govora ima samo dok govorite ono što njima odgovara? Maja Sever dobro nam je opisala tu praksu:

„Oni misle da će stvar riješiti press konferencijom i objavama na Twitteru. Ali problem je što se ne ulaže u obrazovanje, u demokratski razgovor, u pomirenje.”

Drugim riječima, vlast se ponaša kao da je dovoljno baciti „udicu” pred kamerama, a problem će se valjda riješiti sam od sebe. Umjesto da pokaže odgovornost, Vlada se spušta na razinu ulične retorike. I opet ostavljamo pisce same pred prijetnjama. Ako očit izljev mržnje dočekamo s podsmjehom, jasno je svima da ne shvaćamo ozbiljno važnost slobode govora, a onda smo opet pali na ispitu iz povijesnih lekcija, po stoti put. Također, ako vlast u svemu ovome ne pokazuje ni trunku ozbiljnosti, pitanje koje može postaviti jest tko je ovdje zapravo odgovoran za demokraciju.

Rezultat svega ovoga je društvo straha. Ljudi razmisle dvaput prije nego što napišu objavu na društvenim mrežama, novinari se s njih povlače, a pisci se zatvaraju u tišinu. A vlast se pravi da je sve u redu jer, eto, granice slobode govora „fluidne” su. Ne! One nisu fluidne, gumene su – rastežu se i skupljaju ovisno o tome tko je na vlasti i kome kakva kritika smeta.

I onda dolazimo do ključnog problema: kad granice slobode govora određuju oni koji trebaju biti kritizirani, slobode govora zapravo i nema. Ostaje samo iluzija.

POLJSKA IZMJENE ZAKONA

NOVA PRAVILA ZA KVALITETNIJU SKRB O NAJMLAĐIMA

Izmjene zakona donose zabranu objavljivanja fotografija djece, obvezno stručno usavršavanje skrbnika, nove prehrambene standarde i sigurnije prostore za igru

Poljska uvodi nova pravila za podizanje kvalitete i sigurnosti skrbi o najmlađoj djeci. Ministarstvo obitelji, rada i socijalne politike pripremilo je izmjene Zakona o skrbi za djecu mlađu od tri godine, kojima se, među ostalim, uređuje zaštita dječje privatnosti na internetu, prehrana u ustanovama, stručno osposobljavanje osoba koje skrbe o djeci te sigurnost prostora za igru. Poljski parlament završio je rad na prijedlogu zakona, a Ministarstvo je objavilo njegove ključne odredbe.

Jedna od važnijih promjena odnosi se na objavljivanje fotografija djece. Jaslice, vrtići i dnevni centri više ih neće smjeti objavljivati, čak ni ako su roditelji dali pristanak. Cilj je zaštititi privatnost djece i smanjiti mogućnost da njihove fotografije budu dijeljene na internetu. Istodobno se želi osigurati da svi pružatelji skrbi primjenjuju jednaka pravila kada je riječ o objavljivanju fotografija djece.

Značajan dio izmjena odnosi se na kvalitetu skrbi. Osobe koje skrbe o djeci i imaju najmanje tri godine iskustva morat će završiti 30-satni program osposobljavanja o standardima skrbi. Uz to, svi će morati redovito obnavljati i nadograđivati svoja znanja i vještine.

Nova pravila uređuju i prehranu djece u jaslicama i vrtićima. U tim će se ustanovama morati koristiti proizvodi koji zadovoljavaju standarde koje propisuje Nacionalni institut za javno zdravstvo. Na taj bi se način trebalo osigurati da najmlađi dobivaju zdrave i uravnotežene obroke. Veća pozornost posvetit će se i prostoru u kojem djeca borave. Ustanove koje pružaju skrb morat će djeci osigurati pristup sigurnim vanjskim prostorima. Takvi prostori trebali bi pridonositi njihovu razvoju, ali i omogućiti svakodnevnu tjelesnu aktivnost.

Izmjenama se uvodi i novi, fleksibilniji oblik skrbi o djeci. Njime bi se lokalnim vlastima trebalo olakšati otvaranje novih mjesta u vrtićima i tako poboljšati dostupnost tih usluga obiteljima. Promjene obuhvaćaju i položaj osoba koje skrbe o djeci mlađoj od tri godine. Predviđene su izmjene povezane s njihovom pravnom zaštitom, profesionalnim razvojem i pristupom određenim pravima i naknadama. Uz to, 4. travnja bit će proglašen Danom osoba koje skrbe o djeci rane i predškolske dobi. (ič)

Prema Europa.eu

FRANCUSKA BLOKADA ŠKOLA I ŠTRAJK ZAPOSLENIH

UČENICI U PROSVJEDU TRAŽE VIŠE NASTAVNIKA

Srednjoškolci upozoravaju na pretrpane razrede, nedostatak učitelja i nedovoljno financiranje obrazovanja, dok sindikati učitelja traže promjene proračunskog plana

Francuski srednjoškolci prošli su utorak blokirali ulaze u desetke škola, dok su zaposlenici javnog sektora stupili u štrajk zbog planiranih proračunskih rezova, samo sedam mjeseci uoči predsjedničkih izbora.

Prosvjedi i štrajk održani su dva dana prije nego što je vlada trebala predstaviti nacrt proračuna za 2027. godinu. Nezadovoljstvo učenika posljednjih je dana sve veće, a među njihovim su glavnim zahtjevima smanjenje broja učenika u razredima i zapošljavanje većeg broja nastavnika. Prema podacima francuskog Ministarstva obrazovanja, prosvjedima i blokadama bilo je obuhvaćeno više od 330 srednjih škola, odnosno nešto manje od deset posto svih škola.

„MANJE POLICIJE, VIŠE NOVCA”

Ispred jedne škole u Lilleu zapaljeni su kontejneri za smeće, dok je policija nadzirala učenički prosvjed u pariškom predgrađu Saint-Denis. Prema pisanju lista Le Parisien, uhićeno je oko 40 prosvjednika. Ispred škole Hélène-Boucher postavljen je transparent „Manje policije, više novca”, dok su učenici, neki s prekrivenim licima, sjedili na kontejnerima i blokirali ulaz.

Maturant Mael Breton rekao je da učenici traže manju prisutnost policije jer smatraju da postoji „velika policijska represija”, kako prema učeničkim tako i prema društvenim prosvjedima općenito. Učenici upozoravaju i na nedostatak financijskih sredstava u svojim školama i obrazovnom sustavu.

Premijer Sébastien Lecornu u prošli je ponedjeljak prosvjede u srednjim školama nazvao neodgovornima, ali je istodobno priznao da se „problemi srednjih škola moraju čuti i rješavati”. Inače, Vlada za 2027. predlaže zamrzavanje osnovnih plaća zaposlenih u javnom sektoru kako bi uštedjela dvije milijarde eura. Sindikati navode da bi to bilo četvrto uzastopno godišnje zamrzavanje plaća i osmo tijekom predsjedničkog mandata

Emmanuela Macrona te tvrde da su takve mjere dovele do dvoznamenkastog pada kupovne moći zaposlenih.

Lecornu je ovog mjeseca najavio da vlada u proračunu planira ostvariti uštede od 54 milijarde eura. Gospodarski rast Francuske ove će godine, prema očekivanjima, biti slabiji od predviđenog, što dodatno otežava nastojanja da se zaustavi rast proračunskog manjka.

PROSVJEDUJU I VATROGASCI

U prosvjedima su sudjelovali i profesionalni vatrogasci, koji upozoravaju da su veliki ljetni požari pokazali koliko nedostaje ljudi i opreme u njihovoj službi. Štrajku se također odazvalo nešto više od 11 posto nastavnika i ostalih zaposlenika škola, objavilo je Ministarstvo obrazovanja. Francuski nastavnici u prosjeku su slabije plaćeni od kolega u drugim europskim zemljama.

Vlada je već najavila mjere kojima bi kućanstvima trebala pomoći da se nose s rastom cijena energije povezanim s ratom s Iranom, no nezadovoljstvo Macronom i njegovom vladom time nije nestalo. Ljevičarski predsjednički kandidat Jean-Luc Mélenchon optužio je vladu za postupno slabljenje javnih službi. Obraćajući se prosvjednicima u Parizu, pozvao je svoje pristaše da se mobiliziraju protiv planiranog proračuna. (Ivana Čavlović)

Prema Reuters

KANADA NOVI PROGRAM U ŠKOLAMA

„OBROCI NA KOTAČIMA” UČENICIMA DONOSE ZDRAVE OBROKE

Organizacija koja već pet desetljeća pomaže ljudima u pristupu zdravoj prehrani sada obroke osigurava i učenicima u Edmontonu

Novi program organizacije „Meals on Wheels” („Obroci na kotačima”) pomaže osigurati zdrave i hranjive obroke učenicima u središnjem dijelu Edmontona. Pokrenut je u suradnji s Osnovnom školom St. Teresa of Calcutta, smještenom istočno od središta grada, u četvrti Boyle Street. U sklopu programa svakom se učeniku osigurava ručak četiri dana u tjednu. Cilj je pomoći djeci koja nemaju redovit pristup zdravom i hranjivom obroku te proširiti djelovanje organizacije na nove skupine u zajednici.

– Znamo da postoji mnogo škola i djece koja nemaju pristup zdravom i hranjivom ručku – rekao je izvršni direktor organizacije „Meals on Wheels” Adam Zawadiuk.

Organizacija već pet desetljeća dostavlja pripremljene obroke ljudima koji se suočavaju s različitim preprekama u pristupu zdravoj prehrani. Starije osobe i dalje čine velik dio njihovih korisnika, no tijekom godina programi su prošireni i na druge skupine kojima je pomoć potrebna.

Potreba za takvom vrstom pomoći dodatno je porasla zbog rasta cijena hrane, koji sve više opterećuje kućne budžete. Cheryl Shinkaruk, voditeljica programa i projekata u katoličkim školama Edmontona, ističe da među obiteljima postoji problem nesigurnosti u pristupu hrani, a mladi su novi program vrlo dobro prihvatili.

– Učenici su jako uzbuđeni jer im program omogućuje pristup hranjivim, toplim, ali i hladnim obrocima – rekla je Shinkaruk.

Obrok im pritom ne osigurava samo hranu, nego može imati i pozitivan učinak na njihovo sudjelovanje u nastavi. Kada nisu gladni, učenici se lakše usredotočuju na nastavu, aktivnije sudjeluju i uključuju se u učenje.

Za organizaciju „Meals on Wheels” program predstavlja mogućnost daljnjeg širenja. Već sada imaju kapaciteta uključiti dodatne škole i učenike, a namjera je pomoć učiniti dostupnom što većem broju djece.

– Otvoreni smo za različite mogućnosti. Sada imamo kapacitet za proširenje programa – zaključio je Zawadiuk. (ič)

Prema Global News

ŠPANJOLSKA NOVO ISTRAŽIVANJE

VRŠNJAČKO NASILJE SVE UČESTALIJE I SVE DULJE TRAJE

Čak 22,8 posto učenika navodi da slučajevi internetskog nasilja traju dulje od godinu dana, dok je umjetna inteligencija korištena u gotovo četvrtini prijavljenih slučajeva

Oko 14,1 posto učenika u Španjolskoj navodi da su oni ili netko od njihovih školskih kolega žrtve vršnjačkog nasilja, što je porast u odnosu na 12,3 posto godinu ranije. Zabrinjavajući rezultati objavljeni su u osmom godišnjem istraživanju stavova učenika koje su provele Zaklada Mutua Madrileña i Zaklada ANAR. U istraživanju je sudjelovalo više od 9000 učenika osnovnih i srednjih škola te oko 142 učitelja i nastavnika.

Posebno je izražen porast klasičnog, odnosno nasilja licem u lice. Da su oni ili netko od njihovih školskih kolega izloženi takvom obliku nasilja navodi 7,9 posto učenika, u usporedbi sa 6,5 posto u svakoj od prethodne dvije godine.

INTERNETSKO NASILJE

Raste i internetsko nasilje. Oko 3 posto učenika navodi slučajeve cyberbullyinga na digitalnim platformama, u odnosu na 2,2 posto godinu ranije. Posebno zabrinjava podatak da više od četvrtine učenika, odnosno 27,6 posto, kaže kako njima poznati slučajevi vršnjačkog nasilja licem u lice traju najmanje godinu dana.

Još 41,2 posto učenika navodi da nasilje traje mjesecima, dok 31,2 posto govori o slučajevima koji traju tjednima. Situacija je još ozbiljnija na internetu. Čak 22,8 posto učenika kaže da slučajevi cyberbullyinga traju dulje od godinu dana. Taj je udio u samo 12 mjeseci porastao za 7 posto.

Lorenzo Cooklin, glavni direktor Zaklade Mutua Madrileña, upozorio je da podaci upozoravaju na zabrinjavajuće ukorjenjivanje agresivnog ponašanja među mladima.

– Činjenica da vršnjačko nasilje i cyberbullying traju tako dugo pokazuje da su agresivno ponašanje i nasilje među

dijelom mladih postali trajni problem, što je iznimno zabrinjavajuće – rekao je.

TKO SU NASILNICI

U velikoj većini slučajeva nasilnici su školski kolege. Njih kao počinitelje navodi 66,7 posto učenika, što je 8,4 posto više nego godinu ranije. Fizički izgled navodi se kao razlog nasilja u više od tri četvrtine slučajeva, dok više od polovine učenika kaže da su žrtve često meta zbog svojeg podrijetla, rase ili vjere. Kod učenika srednjih škola među češće navedenim razlozima su i seksualna orijentacija te osobni problemi, uključujući psihološke teškoće i invaliditet.

WhatsApp je najčešće korištena platforma za cyberbullying, prisutna u 78,4 posto slučajeva. Slijede TikTok sa 65,6 posto i Instagram s 50,4 posto. U međuvremenu se kao novo sredstvo nasilnika pojavljuje i umjetna inteligencija. Prema navodima učenika, umjetna inteligencija korištena je u 23,5 posto slučajeva cyberbullyinga, što je čak 9,3 posto više nego godinu ranije. (Ivana Čavlović)

Prema *The Olive Press*

SLOVENIJA NAJAVA MINISTARSTVA OBRAZOVANJA

VELIKA OBRAZOVNA REFORMA NAKON NAJLOŠIJIH REZULTATA PISA-e

Vlada planira ukinuti devetogodišnju osnovnu školu i pripremiti prijelaz na osmogodišnji model, uz promjene ciljeva, sadržaja i organizacije obrazovanja

Slovenija će temeljito preoblikovati obrazovni sustav i od školske godine 2028./2029. zamijeniti sadašnju devetogodišnju osnovnu školu osmogodišnjim programom. Reformu je najavio ministar obrazovanja, znanosti i mladih Borut Rončević, ocijenivši posljednje podatke ozbiljnim upozorenjem, i to nakon što su slovenski 15-godišnjaci na istraživanju PISA 2025. ostvarili najlošije rezultate od 2006. godine, odnosno otoliko Slovenija sudjeluje u tom međunarodnom istraživanju.

Slovenski učenici ostvarili su slabije rezultate iz čitanja, matematike i prirodoslovlja nego 2022. te su u sva tri područja pali ispod prosjeka OECD-a. Rezultat iz čitalačke pismenosti pao je s 482 boda u 2022. na 445 bodova, dok je prosjek OECD-a 466. U matematici su učenici ostvarili 460 bodova, prema 485 prije tri godine, dok je prosjek OECD-a 469. U prirodoslovlju je pak rezultat pao s 500 na 484 boda, uz OECD-ov prosjek od 486.

Reforma bi trebala smanjiti količinu nastavnog sadržaja i nastavnicima dati

veću autonomiju, uz jasnije i zahtjevnije obrazovne standarde. Veći naglasak stavio bi se na informatiku, programiranje, umjetnu inteligenciju, podatkovnu i medijsku pismenost, kibernetičku i financijsku pismenost, poduzetništvo te projektni rad. Planiraju se i jezični programi za djecu doseljenika, snažnije

strukovno obrazovanje i veća suradnja škola s poslodavcima.

Rončević je istaknuo da rezultati PISA-e nisu osuda djece ni nastavnika, nego jasno upozorenje da su potrebne sustavne promjene. Zalaže se i za strože kriterije ocjenjivanja, uz dodatnu podršku učenicima koji imaju teškoće

i zahtjevnije programe za najuspješnije učenike.

Sindikata zaposlenih u obrazovanju SVIZ upozorio je da rezultate treba promatrati i u kontekstu nedostatka nastavnika. Samo 17,5 posto slovenskih učenika pohađa škole čiji ravatelji smatraju da manjak zaposlenih ne otežava nastavu, dok je prosjek OECD-a 28,8 posto. U SVIZ-u rezultate smatraju jasnim upozorenjem da problem nedostatka zaposlenih treba početi rješavati odmah.

Najavljene promjene mogle bi naići na otpor dijela obrazovnog sustava. Bivši ministar obrazovanja Vinko Logaj upozorio je Rončevića da ne provodi ishitrene promjene u sustavu koji je opisao kao „složen, zahtjevan i važan”. Rončević je priznao da će reforma naići na protivljenje, ali je poručio da vlada od promjena neće odustati te planira osnovati strateško vijeće koje bi trebalo izraditi prijedlog reforme. (iČ)

Prema *Slovenia Times*

SINGAPUR MOŽE LI NOVČANA NAGRADA PROBUDITI LJUBAV PREMA KNJIZI

VLADA DAJE DOLAR ZA 15 MINUTA ČITANJA

Za jedan singapurski dolar (0,69 eura) potrebno je ostvariti 50 čitateljskih sesija od najmanje 15 minuta, pri čemu se može evidentirati samo jedna sesija dnevno. Unatoč skromnoj nagradi, stručnjaci na projekt gledaju pozitivno

Što ako bi vam država platila da odložite mobitel i pročitate knjigu? Upravo tu ideju iskušava Singapur, koji je pokrenuo program u sklopu kojega građani mogu dobiti novčanu nagradu za vrijeme provedeno u čitanju. Dovoljno je prijaviti čitateljske sesije na državnoj internetskoj stranici i postupno skupljati nagradu.

Zvuči neobično, ali iza programa stoji ozbiljan problem: sve je manje ljudi koji redovito čitaju iz zadovoljstva, dok vrijeme koje bi mogli provesti uz knjigu sve češće preuzimaju mobiteli i društvene mreže. Singapurska vlada zato pokušava jednostavan financijski poticaj pretvoriti u nešto puno ambicioznije – trajnu čitateljsku naviku.

POZITIVAN UČINAK

No može li se ljubav prema knjizi doista potaknuti novcem? Ili će ljudi čitati samo dok za to dobivaju nagradu? Upravo je to pitanje koje stručnjaci za bihevioralne znanosti i psiholozi postavljaju analizirajući singapurski eksperiment. Od programa se, doduše, ne može očekivati ozbiljna zarada. Za jedan singapurski dolar (0,69 eura) potrebno je ostvariti 50 čitateljskih sesija od najmanje 15 minuta, pri čemu se može evidentirati samo jedna sesija dnevno. Unatoč skromnoj nagradi, stručnjaci za bihevioralne znanosti i psiholozi smatraju da bi program mogao pomoći u stvaranju ili učvršćivanju čitateljske navike koja posljednjih godina slabi.

Jonathan Haidt, psiholog i autor best-sellera „The Anxious Generation“, koji se bavi utjecajem društvenih mreža na mentalno zdravlje mladih, kaže da su neka djeca snažno motivirana novcem, dok u određenoj mjeri na nagrade reagiraju sva djeca. Zato smatra da bi program kod mladih mogao imati određeni pozitivan učinak na stvaranje navike čitanja. Ključno je, međutim, što će se dogoditi kada nagrada nestane. Ako čitanje sudionicima s vremenom postane samo po sebi ugodno, navika bi se mogla zadržati, smatra Haidt.

No postoji i druga mogućnost: novčana nagrada mogla bi nekima poslati poruku da čitaju isključivo zbog vanjskog poticaja. U tom bi slučaju, prestankom isplate, moglo prestati i čitanje. Lory Barile, izvanredna profesorica ekonomije na Sveučilištu Warwick, zato smatra da nije najvažnije pitanje čitaju li ljudi više dok za to dobivaju nagradu, nego pomaže li program ljudima razviti čitateljsku naviku koja će se zadržati i kada nagrada više ne bude dostupna.

OKIDAČ, A NE PLAĆA

Iako je iznos koji se može zaraditi u singapurskom programu vrlo skroman, to samo po sebi ne znači da program neće biti učinkovit, kaže Ivo Vlaev, profesor bihevioralne psihologije na Nacionalnom sveučilištu u Singapuru:

– Jedno od zanimljivih saznanja bihevioralnih znanosti jest da poticaji ne djeluju uvijek proporcionalno svojoj novčanoj vrijednosti.

PRIREDILA

Ivana Čavlović

/////

AKO LJUDI VEĆ IMAJU UNUTARNJU MOTIVACIJU ZA ČITANJE, OVO BI MOGLO BITI DOVOLJNO DA IH POTAKNE DA ČITAJU VIŠE

KATY MILKMAN, PROFESORICA U POSLOVNOJ ŠKOLI WHARTON NA SVEUČILIŠTU PENNSYLVANIA

Zato program ne treba promatrati kao klasično 'plaćanje ljudima da čitaju'. Jedan dolar svakih nekoliko tjedana očito nije naknada koja bi mogla nadoknaditi vrijeme provedeno uz knjigu. Stoga novac ovdje više služi kao okidač nego kao plaća. Evidentiranje vremena provedenog u čitanju i prikupljanje bodova sudionicima daje trenutačni signal da je njihovo ponašanje prepoznato, da se njihov niz nastavlja i da napreduju prema cilju. Nakon što čitatelj jednom uspostavi naviku, unutar nje nagrade same aktivnosti mogu preuzeti glavnu ulogu.

NAMJERA I DJELOVANJE

Upravo se na tome temelji jedan od ključnih elemenata singapurskog programa. Čitanje ima brojne dugoročne koristi, ali program uvodi i neposredan poticaj, nalik brzom osjećaju nagrade koji ljudi dobivaju dok neprestano listaju sadržaje na mobitelu. Patrick Taylor, voditelj obrazovanja u Behavioural Insights Teamu, smatra da bi upravo taj element „gamifikacije“ mogao biti važniji od same financijske nagrade. Organizacija je nastala u uredu britanskog premijera Davida Camerona i bila je poznata kao „nudge unit“.

– Ostvariv cilj od 15 minuta čitanja dnevno, uklopljen u postojeće rutine poput putovanja na posao ili odlaska na spavanje, uz praćenje napretka i nizove koji pokazuju koliko je osoba napredovala, mogao bi biti ključ uspjeha programa – smatra Taylor.

Takav pristup mogao bi biti osobito koristan ljudima koji su nekoć čitali, ali su tu naviku izgubili.

– Ako ljudi već imaju unutarnju motivaciju za čitanje, ovo bi moglo biti dovoljno da ih potakne da čitaju više – kaže Katy Milkman, profesorica u poslovnoj školi Wharton na Sveučilištu Pennsylvania.

Vlaev pak smatra da bi mali neposredni poticaj mogao pomoći i onima koji žele čitati, ali nikako da počnu:

BRITANSKI PILOT-PROJEKT

Ujedinjenom Kraljevstvu već postoje programi koji čitanje i druge oblike učenja potiču nematerijalnim nagradama. Jedan je primjer program s potvrđama u osnovnim školama, u kojem vrijednost prvenstveno proizlazi iz priznanja i osjećaja postignuća. The Reading Agency u sklopu svojeg Ljetnog čitateljskog izazova također djeci dodjeljuje bedževe i potvrde za čitanje.

Britanski pilot-projekt po uzoru na singapurski mogao bi stoga usporediti različite vrste poticaja – od malih novčanih nagrada do simboličnih nagrada poput potvrda i bedževa, ali i gamifikacije, postavljanja ciljeva i praćenja napretka, smatra Barile. Taylor dodaje da bi takve programe trebalo najprije provesti kao pokuse kako bismo otkrili što djeluje i zašto.

Haidt pak predlaže nekoliko mogućih modela za takvo istraživanje. Jedna skupina djece mogla bi dobivati novac, druga besplatne knjige prema vlastitom izboru, kako bi knjige doživjela kao nagradu, a ne novac kao nagradu za čitanje. Treća bi skupina mogla dobivati bodove za čitanje i sudjelovati u natjecanju, ali bez novčane nagrade, dok bi četvrta bila kontrolna skupina, u kojoj se ništa ne bi mijenjalo, nego bi se samo pratilo koliko su djeca knjiga pročitala.

Na kraju ostaje pitanje treba li država uopće financijski nagrađivati aktivnost koja se tradicionalno smatra nečim čime se bavimo zbog vlastitog zadovoljstva. Milkman na to gleda drukčije pa se pita:

– Subvencioniramo i mnoge druge oblike obrazovanja, zašto onda ne bismo nagradili i čitanje?

– Ako netko ionako namjerava čitati, ali nikako ne uspijeva početi, mala neposredna nagrada može pomoći premostiti jaz između namjere i djelovanja.

Prema *The Guardian*

ESTONIJA IZAZOV ZA ŠKOLE I RODITELJE

SVE VIŠE DJECE STRAHUJE OD ODLASKA U ŠKOLU

Estonski nastavnici i stručnjaci upozoravaju na porast broja učenika koji izbjegavaju nastavu. Među mogućim su uzrocima sve izraženijeg problema vršnjačko nasilje, tjeskoba i pritisak na mlade da budu uspješni, a škole teško pronalaze odgovarajuću podršku

PRIREDILA
Ivana Čavlović

//////

Posljednjih godina raste broj učenika kojima je odlazak u školu izrazito zastrašujuć ili neugodan. Stručnjaci upozoravaju na više mogućih uzroka, među kojima su vršnjačko nasilje, pogoršanje mentalnog zdravlja, sve veća tjeskoba i pritisak da se uvijek bude uspješan.

Prije tri godine zima je bila posebno teška za Anninu obitelj iz estonske pokrajine Tartu. Njezino najstarije dijete tada je pohađalo treći razred osnovne škole, a sve izraženije izbjegavanje odlaska u školu postalo je problem koji je obitelj morala riješiti.

– Dijete nikada nije izravno govorilo: ‘Ne želim ići u školu’, nego bi se uvijek pojavio neki razlog zbog kojeg nije moglo otići – glavobolja, mučnina ili nešto slično. Vjerojatno je problem bio povezan s odnosima u školi, dijelom među djecom, ali smatrala sam i da odnosi s odraslima nisu bili zdravi. Nevjerojatno često pozivali su me da dođem i riješim problem sa svojim djetetom – ispričala je Anna.

NUŽNA STRUČNA POMOĆ

Takva su iskustva ostavila posljedice. Dijete je počelo vjerovati da je samo krivo za probleme i da pretjeruje.

– Vrlo je teško gledati kako vam se dijete slama. Srećom, bila sam dovoljno razumna da sama potražim pomoć stručnjaka kako bismo prebrodili cijelu situaciju – rekla je.

Estonija ne prikuplja podatke o broju djece koja doživljavaju takozvano odbijanje škole, odnosno kod kojih strah i nelagoda postanu toliko izraženi da odbijaju odlaziti na nastavu. Ipak, roditelji su se zbog tog problema tijekom jedne školske godine više od 400 puta obratili mreži za podršku Rajaleidja. Nastavnici također primjećuju da se problem s vremenom povećava.

– Ako pogledam desetogodišnje razdoblje, prije smo imali jednog takvog učenika svake tri godine. U posljednjih je pet godina broj porastao s jednog na deset učenika – rekla je Liina Ansberg, koordinatorica podrške učenju u školi Tartu Tamme.

Stručnjaci navode nekoliko mogućih uzroka: vršnjačko nasilje, sve izraženije teškoće s mentalnim zdravljem, porast tjeskobe u društvu i sve manju spremnost na ulaganje truda. Ansberg primjećuje i sve više djece koja osjećaju da ono što rade nikada nije dovoljno dobro, zbog čega su u vrlo teškom psihičkom stanju. Pritisak dodatno pojačavaju društvene mreže, koje mladima šalju poruku da moraju biti savršeni i uspješni u svemu.

Roditelji su se zbog tog problema tijekom jedne školske godine više od 400 puta obratili estonskoj mreži za podršku, a nastavnici primjećuju da se problem s vremenom povećava

■■■■■

Jürgen Rakaselt, voditelj odjela za inkluzivno obrazovanje u estonskom ministarstvu obrazovanja, upozorava da je gubitak motivacije čest i kod poremećaja raspoloženja. Djeci se ništa ne čini osobito smislenim, a razina energije im je niska.

– Nije onda čudno što dolazi do odbijanja škole. Skloni smo izbjegavati napor, a to je postalo raširena pojava – rekao je Rakaselt.

ŠKOLE NISU EKIPIRANE

Iskustvo škole Peetri u Tartuu pokazuje da djeca ne dobivaju uvijek potrebnu pomoć u vlastitoj školi. Ta ustanova nudi obrazovanje kod kuće, a među njezinim su učenicima često djeca čije su obitelji već pokušale pronaći rješenje na druge načine, primjerice uz pomoć stručnjaka ili promjenom škole.

Prema riječima Irje Toots, voditeljice programa obrazovanja kod kuće, trenutačno je u program uključeno 166 učenika. Škola više ne može primiti nove učenike, a lista čekanja je puna.

– Otprilike trećina djece koju primimo nalazi se u kritičnoj situaciji, a njihovi roditelji više nemaju drugih mogućnosti – rekla je Toots.

Ona i Ansberg upozoravaju da nekim školama nedostaju stručnjaci i prostor za organizaciju nastave u manjim skupinama ili individualno. Takvi su oblici rada posebno važni za djecu koja se bore s tjeskobom ili su izrazito osjetljiva na svjetlost i zvuk.

Ako psiholozi, psihijatri ili drugi stručnjaci preporuče da dijete privremeno pohađa nastavu kod kuće, škole često nemaju dovoljno mogućnosti da mu to omoguće. Toots ističe

BOLJA ATMOSFERA NE OVISI SAMO O NOVCU

Rakaselt smatra da mogućnosti za pružanje pomoći postoje, ali da ih ne koriste sve škole.

– Ono što me iznenađuje u estonskom obrazovanju jest to koliko se prakse razlikuju čak i kada vrijede potpuno isti zakoni i kada su financijska sredstva jednaka. Škole ne mogu računati na dodatno državno financiranje za zapošljavanje stručnjaka. Ministarstvo zato preporučuje da osnivači škola rješenja traže na razini svojih općina. Ako je škola popunjena do posljednjeg mjesta, rješenje se možda neće moći pronaći unutar njezinih zidova. Potrebno je sagledati mogućnosti cijele lokalne zajednice – smatra Rakaselt.

Upozorava pak da se svi problemi ne mogu riješiti dodatnim financiranjem.

– Bi li novac stvorio bolju atmosferu u školama, zbog koje bi ljudi željeli dolaziti, ili riješio probleme s mentalnim zdravljem? Ne bi. Tjelesnom aktivnošću može se baviti svatko, kao što svatko može biti i ljubazan prema svojim kolegama. Možemo početi od toga, a to ne stoji ništa – rekao je.

U školi Tartu Tamme počeli su razvijati pristup prilagođen potrebama svakog pojedinog učenika.

– Cilj nam je u svim tim slučajevima postupno vratiti učenike u školsko okruženje. To može uključivati i dogovor da u školsku zgradu dolaze u različito vrijeme. S nekim smo obiteljima dogovorili i održavanje nastave u okruženju po njihovu izboru, u knjižnici škole Tamme – objasnila je Ansberg.

Za Anninu obitelj presudnima su se pokazali pomoć stručnjaka i prelazak u novu školu, koja je pronašla način da se prilagodi teškoćama njezina djeteta.

da neke europske zemlje i druge države koriste privremena rješenja i suvremenu tehnologiju kako bi učenicima omogućile i nastavu na daljinu.

– Nastavu na daljinu ne odobravamo jer se još sjećamo koliko je bila teška tijekom pandemije bolesti COVID-19. No, kao privremeno rješenje, ona učeniku može pomoći da zadrži interes za učenje čak i kada uopće ne želi ići u školu. Ponekad mu to može spasiti život – rekla je.

Prema ERR.ee

125. OBLJETNICA HRVATSKOG ŠKOLSKOG MUZEJA

VJERNI ČUVARI POVIJESTI ŠKOLSTVA I KULTURE DJETINJSTVA

Učenici i učitelji najvjernija su publika, ali Muzej je zanimljiv i istraživačima i znanstvenicima te udrugama civilnog društva. Lani je ovaj muzej posjetilo ukupno 37.611 građana, što nadilazi uobičajene brojke

PIŠE

Nika Morić

/////

Hrvatski školski muzej ove godine obilježava 125. obljetnicu osnutka. Središnja svečana proslava u HNK2 bit će popraćena panelom s temom „Biti učitelj u doba umjetne inteligencije“, dramskim programom te projekcijom dokumentarno-igranog filma redateljice Irene Škorić „Riznica školstva – 125 godina Hrvatskoga školskog muzeja“.

Ova je muzejska ustanova već neko vrijeme izmještena sa svoje izvorne lokacije u Hrvatskom učiteljskom domu i privremeno djeluje u galeriji Muzeja „Školica za 5“ u Hebrangovoj ulici, a od siječnja 2027., najavljuje ravnateljica Anita Zlomislić, Hrvatski školski muzej nastavlja djelovati na novoj adresi, u Ratkajevu prolazu 4 u Zagrebu.

To je važan korak jer ćemo na jednom mjestu moći objediniti dio svojih dosadašnjih programa, izložbi i edukativnih aktivnosti te publici ponuditi dostupniji i cjelovitiji program. Istodobno se odvija proces pripreme trajnoga prostornog rješenja za Muzej, ističe Zlomislić. Buduća nova adresa bit će javno objavljena 8. listopada prigodom svečanosti obilježavanja 125 godina Hrvatskog školskog muzeja. Zahvaljujući Gradu Zagrebu i Gradskom uredu za kulturu i civilno društvo, na novoj adresi u puno održivijim uvjetima radit će na jednom mjestu, do trajnoga rješenja za Muzej.

TIJESNI UVJETI

Funkcioniranje u „izbjeglištvu“ nije lako, ali Muzej je nastavio s brojnim aktivnostima unatoč činjenici da je morao izaći iz svog prostora.

– Unatoč tome što smo tri godine od potresa radili bez alternativnog prostora, a od 2023. radimo u ‘tijesnim’ uvjetima, Muzej je brojnim programskim aktivnostima pokazao svoju žilavost i potencijal. Nakon što je 2020. godine zbog potresa i pandemije bio prekinut redoviti rad, postupno smo obnovili svoje aktivnosti, a s njima je počeo rasti i broj posjetitelja – kaže ravnateljica Zlomislić.

Otvaranjem galerije „Školica za 5“ početkom 2023. godine, Muzej je dobio vlastiti prostor za izložbe, radionice i druga događanja, uz nastavak programa koji se realiziraju u suradnji s drugim ustanovama. Veći dio edukativnih programa odvijao se u školama.

U međuvremenu su, dodaje ravnateljica, počeli strateški misliti i sukladno tome razvijati programe i komunikaciju s publikom.

– Uz izložbe i edukaciju, nastavili smo ostvarivati ostale muzejske zadaće – priku-

OD
SIJEČNJA
2027. GODINE
HRVATSKI ŠKOLSKI
MUZEJ NASTAVLJA
DJELOVATI NA NOVOJ
ADRESI – RATKAJEV
PROLAZ 4 U
ZAGREBU

S izložbe „Historija zaborava“

PLAN ZA IDUĆU GODINU

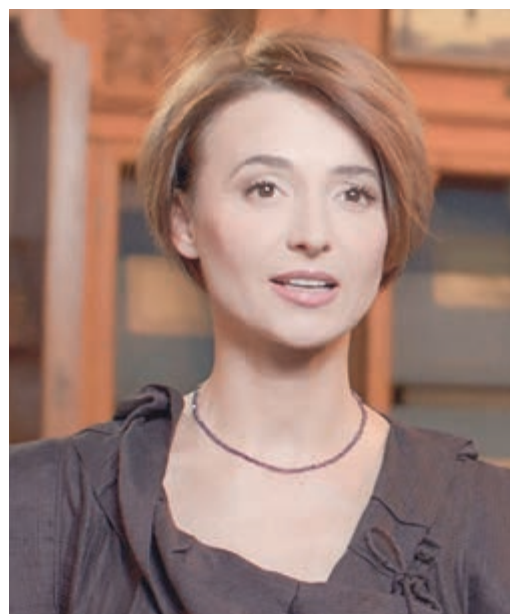
Za 2027. pripremaju i četiri izložbe. *Profesija i poziv – stoljeće znanja, brige i profesionalnog identiteta medicinskih sestara* predstaviti će razvoj sestrinstva u Hrvatskoj kroz njegovu povijest, obrazovanje i profesionalni identitet. *Jedna mi fali – sličice koje su obilježile djetinjstvo* bavit će se albumima i sličicama kao dijelom dječje svakodnevice, popularne kulture i zajedničkog sjećanja različitih generacija. Izložbom *Baština u koricama: 150 godina Pedagoške knjižnice Davorina Trstenjaka* obilježiti će 150 godina knjižnice i predstaviti njezinu vrijednu baštinu, dok će *Kreativnost kroz veo različitosti* predstaviti kreativnost, sposobnosti i postignuća učenika s teškoćama u razvoju te promicati inkluziju i prihvaćanje različitosti.

– Uz izložbe, nastavljamo s radionicama, stručnim vodstvima, programima za škole, obitelji i druge skupine te različitim suradničkim i međunarodnim projektima. Cilj nam je da nova adresa bude prostor u kojem će se susretati baština, obrazovanje, kreativnost i suvremeni život – mjesto na kojem se o prošlosti uči, ali se istodobno stvaraju i nove priče – poručuje ravnateljica Hrvatskog školskog muzeja.

pljanje, dokumentiranje, zaštitu i istraživanje baštine školstva, pedagogije i djetinjstva. U posljednjih nekoliko godina Muzej je obogatio svoje zbirke otkupima i značajnim donacijama, čime se nastavlja stvarati temelj za buduće izložbe i istraživanja – sve to u izvanrednim okolnostima. Zapravo, unatoč brojnim izazovima i ignoriranju određenih državnih institucija, posljednje godine doživljavali smo kao priliku da se iznova definiramo i da stvorimo osnove za budući razvoj Muzeja – ističe Zlomislić.

MUZEJ IZVAN OKVIRA

Interes obrazovne zajednice za Hrvatski školski muzej, na sreću, vrlo je velik. Učenici i uči-

Ravnateljica Anita Zlomislić

U POSLJEDNJIH NEKOLIKO GODINA MUZEJ JE OBOGATIO SVOJE ZBIRKE OTKUPIMA I ZNAČAJNIM DONACIJAMA, ČIME SE NASTAVLJA STVARATI TEMELJ ZA BUDUĆE IZLOŽBE I ISTRAŽIVANJA – SVE TO U IZVANREDNIM OKOLNOSTIMA

telji tradicionalno su im najvjernija publika, ali suradnja sa školama danas nadilazi klasične posjete muzeju. Zanimljivi su istraživačima i znanstvenicima te udrugama civilnog druš-

Izgled učionice s kraja 19. stoljeća

Nastava kroz igru

Pariška soba

tva. Lani je ovaj muzej obišlo ukupno 37.611 posjetitelja, što nadilazi uobičajene brojke, a rezultat je to velikog odaziva publike na zajednički projekt *Historija zaborava – Prve žene zagrebačkih muzeja*, u suradnji s Arheološkim muzejom u Zagrebu, Etnografskim muzejom te Muzejom za umjetnost i obrt.

Suradnja s obrazovnim sustavom, podsjeća ravnateljica, jedan je od temelja djelovanja Hrvatskoga školskog muzeja.

– Sa školama i drugim obrazovnim ustanovama ostvarujemo partnerske projekte, izložbe, radionice, stručne programe i obilježavanja važnih obljetnica. Muzej pritom može ponuditi ono što škole nemaju – stručna znanja iz područja muzeologije, povijesti školstva i pedagogije, bogatu muzejsku građu, stručnu obradu sadržaja i prostor za njihovu javnu prezentaciju, dodaje.

Suradnja se ostvaruje i kroz organizirane posjete i vodstva, radionice, izložbe, stručne i edukativne projekte, suradnju s učiteljima i nastavnicima te uključivanje učenika u istraživanje i interpretaciju baštine. Tu su i projekti u kojima škole predstavljaju vlastitu povijest i baštinu. Na taj način Muzej je i prostor u kojem škole mogu sačuvati, istražiti i javnosti predstaviti svoju priču.

PORUKA ZA POSJETITELJE

S fakultetima su ostvarili zapažene istraživačko-izložbene projekte. S Odsjekom za kroatistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu ostvarena je izložba *Predmet: Hrvatski* koja je osim u Zagrebu gostovala u Dubrovniku, Vukovaru, a donedavno i u Bruxellesu. Projekt *Suradnjom do kreativnosti* u suradnji s

Akademijom likovnih umjetnosti u Zagrebu već drugu godinu pozicionira ovaj muzej kao snagu koja pridonosi jačanju kapaciteta učitelja i nastavnika likovnog odgoja i likovne kulture u školama diljem Hrvatske. Izložba *Bilo jednom... hrvatske tvornice igračaka u 20. stoljeću* ostvarena je u suradnji s Edukacijsko-rehabilitacijskim fakultetom u Zagrebu i Akademijom likovnih umjetnosti u Zagrebu. Za iduću godinu u planu je suradnička izložba s Katedrom za muzeologiju Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Važno je, ističe ravnateljica, da dionici obrazovnog sustava ne budu samo posjetitelji nego i aktivni sudionici u stvaranju muzejskih sadržaja.

Hrvatski školski muzej tijekom godine ostvaruje dinamičan program izložbi, radionica, predavanja, tribina i drugih edukativnih i kulturnih sadržaja.

– U pravilu pripremamo dvije do tri izložbe iz vlastitog fundusa, najmanje jednu studijsku izložbu, a posebno mjesto ima program *Neka škola započne i završi u Školskom muzeju*, kojim predstavljamo škole i odgojno-obrazovne ustanove iz cijele Hrvatske – dodaje Zlomislić.

NAJPOSJEĆENIJI PROGRAMI

Redovito sudjeluju i u projektima poput izložbe školskih listova u sklopu LiDraNa te međunarodnim dječjim likovnim izložbama Lidice, KAO i Kanagawa. Odgojno-obrazovnim ustanovama pružaju podršku u osmišljavanju i provedbi programa. Svojim znanjem, građom i prostorom pomažu im da svoje

UNATOČ TOME ŠTO SMO TRI GODINE OD POTRESA RADILI BEZ ALTERNATIVNOG PROSTORA, A OD 2023. RADIMO U „TIJESNIM” UVJETIMA, MUZEJ JE BROJNIM PROGRAMSKIM AKTIVNOSTIMA POKAZAO SVOJU ŽILAVOST I POTENCIJAL

FUNDUS OD STO TISUĆA PREDMETA

OD STARIH ŠKOLSKIH KLUPA DO NASTAVNIH POMAGALA

I deja o osnutku Hrvatskog školskog muzeja razvija se i otjelovljuje još od 1871., a ugrađena je i u projektiranje zgrade Hrvatskog učiteljskog doma u Zagrebu (1988. – 1989.), gdje je napokon i formalno osnovan 1901. Muzej više od 125 godina čuva školsku opremu i predmete, dokumente, fotografije, knjige i druga svjedočanstva o tome kako smo učili, odrastali i kako su se mijenjali škola, obrazovanje i djetinjstvo. Školski muzej mjesto je susreta generacija – prostor za istraživanje, igru, razgovor i stvaranje novih uspomena.

U muzejskom fundusu danas je gotovo 100.000 predmeta – od starih školskih klupa, bilježnica i udžbenika do učeničkih radova, svjedodžbi, fotografija i povijesnih nastavnih pomagala. Svaki od njih otvara priču o vremenu u kojem je nastao, ali i o iskustvima koja su nam i danas bliska. Svojim zbirkama i programima Muzej povezuje prošlost sa životom danas. Izložbama, radionicama, razgovorima i istraživanjima otvara priče o školi i djetinjstvu – o tome kako smo učili i odrastali, kako su se mijenjali obrazovanje i svakodnevni život te kako ta iskustva oblikuju naš pogled na sadašnjost i budućnost.

sadržaje razviju i predstave javnosti, poput suradnji s Centrom za autizam i Dječjim vrtićem Poliklinike SUVAG. Pokretnim izložbama gostuju diljem Hrvatske, čime muzejske sadržaje nastoje učiniti dostupnima i publici izvan Zagreba.

Najposjećeniji su edukativni programi koji svojim interaktivnim i iskustvenim pristupom privlače brojne posjetitelje. U Muzeju se tijekom cijele godine provode radionice u područjima baštine, umjetnosti i mentalnog zdravlja te stručna vodstva za izložbe za djecu, mlade, obitelji, odrasle i druge skupine.

– Suvremeni i uključivi pristupi naših programa potiču kreativnost, kulturnu participaciju, socioemocionalni razvoj i cjeloživotno učenje te potvrđuju ulogu Muzeja kao mjesta učenja, dijaloga i suradnje, ali i zabave – ističe ravnateljica Zlomislić.

PREDSTAVU SCENOTEKE DOSAD POGLEDALO VIŠE OD 30.000 UČENIKA

MONODRAMA KOJA MLADE ODVRAĆA OD DROGE

Predstava je predviđena za starije od 12 godina, gledaju je i osnovci i srednjoškolci; sve se predstave rasprodaju, a promoviraju je profesorice – usmenom predajom

To je predstava koja prikazuje najcrnje trenutke jednog narkomana, od koje će vam se smučiti i zavrtjeti u glavi, ali koja svjedoči da uvijek, ama baš uvijek, postoji izlaz. Ovom se rečenicom u Scenoteki Zagreb najavljuje predstava „Stara škola kreka“, monodrama u kojoj vlastiti tekst izgovara hrvatski reper Marin Ivanović Stoka, a režiju potpisuje Mario Kovač.

Marin Ivanović Stoka rođen je 24. lipnja 1981. godine u Zagrebu gdje je završio Osnovnu školu „Ivan Filipović“, zatim III. gimnaziju, a onda upisao Kineziološki fakultet u Zagrebu koji je prekinuo studirati zbog ozljede. Upisao je zatim i Ekonomski fakultet u Zagrebu, ali ga je ovisnost odvela drugim putem. Od 2007. do 2015. godine bio je u pet različitih komuna za odvikavanje od droge, a njegova je borba s drogom trajala punih 18 godina. Danas svoje iskustvo na kazališnim daskama prenosi novim generacijama, suočavajući ih s paklom koji donosi ovisnost.

PUN POGODAK

– Ne trebamo se drogirati da bismo bili ovisnici. Ne trebamo kockati da bismo zapali u dugove, laži, obmane i nemir. Ovo je priča o svakome od nas, a ispričana iz ugla jednog 13-godišnjeg dječaka, koji dolazi iz stabilne obitelji i koji litru mlijeka dnevno i san da

postane najbolji košarkaš svijeta zamijeni prvim džointom – stoji u sažetku predstave.

Treba je, navodi se također, pogledati svaki tinejdžer kako mu nikada ne bi palo na pamet ići tim putem. Predstava je, osim mladima, namijenjena i roditeljima, pedagozima, profesorima, poslovnim ljudima, liječnicima, psiholozima i psihijatrima, bakama i djedovima...

Kako nam kažu u Scenoteki, ova je predstava pun pogodak. Dosad su diljem Hrvatske i regije imali ukupno 370 izvedbi, a predstavu „Stara škola kreka“

pogledalo je gotovo 30.000 učenika uz profesorsku pratnju.

– Na svaku nam izvedbu dolaze škole, u Zagrebu najviše. Znamo imati i do 150 učenika po predstavi. Ovu smo predstavu odigrali i više od 20 puta samo za škole – ističe Ivan Marković iz Scenoteke.

Povratna informacija onih koji pogledaju ovu predstavu, dodaje, uvijek je odlična, a zainteresiranost publike je velika.

– Priča je realna, učenicima bliska, jer Marin to ispriča na jednostavan, ali

opet vrlo snažan način. Imamo brojne profesorice koje nam se stalno vraćaju na predstave – kaže Marković.

SNAŽNA PORUKA

Predstava je predviđena za starije od 12 godina, a dolaze je gledati i osnovci i srednjoškolci.

– Srednje su nam škole najčešći posjetitelji, ali često dolaze i učenici sedmih i osmih razreda osnovne škole. Posjećuju nas učenici škola svih profila, od gimnazija pa do strukovnih i privatnih škola – navodi predstavnik Scenoteke, dodajući da im promocija u školama uopće ne treba:

– Ne promoviramo se uopće. Profesorice to prenose od usta do usta i smatramo da je takva preporuka najvažnija jer pokazuje kvalitetu predstave i snagu njezine poruke učenicima.

A „Staru školu kreka“ rado gledaju praktički svi – od djece pa do umirovljenika. Dolaze cijele obitelji, bake i djedovi, roditelji s djecom.

Popunjenost je odlična pa i u 11. sezoni gotovo svaku predstavu rasprodaju. Prošle su godine osmislili i posebno izdanje ove predstave pod naslovom „Neispričane priče“. Poanta je ista, ali uz nove detalje i uz gosta iznenađenja. Ali predstava ne namjerava stati jer je, zaključuje Marković, ona više od kazališne igre, a pritom je sve aktualnija.

Nika Morić

JEDINSTVENA DURICA

OMILJENI STRIP ZA DJECU U SMIBU IZLAZI VEĆ 40 GODINA

Smib uz dvobroj za rujan i listopad daruje edukativnu slagalicu. Pomicanjem kvadratića djeca slažu sliku Durice, vježbaju grafomotoriku i uče da se do cilja dolazi strpljivošću i upornošću

Durica je najpoznatija i najslađa djevojčica iz stripa. Maštovita je i puna energije, ali ima jednu malu manu: čim nešto nije po njezinu, odmah se naduri. Po tome je i dobila ime. Prepoznatljiva je po smeđoj rašćupanoj kosi, ružičasto-bijeloj prugastoj haljini i prevelikim crnim maminim štiklama. Naš legendarni autor Ivica Bednjanec stvorio je Duricu prema uzoru na svoju kćer Andreju koja se kao mala često durila. Bio je pravi majstor crtanja dječjih osjećaja – od velike ljutnje do najšireg osmijeha nakon pomirenja. Svaka epizoda stripa donosi novu pouku o tome da male školske brige, strah od zubara ili podijeljena čokolada zapravo čine najljepše uspomene iz djetinjstva.

Duričini su najbolji prijatelji dječaci Bibi i Dodo. Zajedno se igraju u parku, idu u školu i smišljaju nove smicalice. Ipak, u njihovu društvu često zaškri prava mala drama! Naime, Durica je potajno zaljubljena u Bibija, pa postane ljubomorna kad se u blizini pojavi djevojčica Lela. Lela je uredna i spretna, što Duricu strašno ljuti, pa odmah smisli plan kako pozornost privući na sebe. Iako se Durica često posvađa s dečkima i viče da se više nikada neće igrati s njima, njezina ljutnja brzo prođe. Njihovo je prijateljstvo važnije od svake svađe.

Smib uz dvobroj za rujan i listopad 2026. čitateljima daruje edukativnu slagalicu s likom Durice. Pomicanjem kvadratića djeca slažu sliku Durice, vjež-

Ilustracije: Ivica i Darko Bednjanec

baju grafomotoriku i uče da se do cilja dolazi strpljivošću i upornošću.

O Durici i još mnogočemu čitajte u tiskanom izdanju Smiba, u dvobroju za rujan i listopad 2026. Pretplatite se na Smib i čitajte Duricu u svakom broju.

Snježana Marić

ZANIMLJIVOSTI

- Prva epizoda *Durice* objavljena je u Smibu u rujnu 1986. godine.
- Zbirka Duričinih zgoda pod nazivom *Durica: Male ljubavi* omiljena je školska lektira za drugi razred osnovne škole. Prvo izdanje objavljeno je 2003. godine.
- Strip *Durica* toliko je popularan da je prema njemu Gradsko kazalište *Žar ptica* napravilo uspješnu kazališnu predstavu koja je u programu već 10 godina.
- Od ove jeseni knjiga *Durica: Male ljubavi* dostupna je i u prilagođenom zvučnom formatu (audio-strip) za slijepe i slabovidne osobe, i to isključivo za članove Hrvatske knjižnice za slijepe.

NOVO IZDANJE ŠKOLSKE KNJIGE POVIJEST SJEDINJENIH AMERIČKIH DRŽAVA MLADENA TOMORADA

KAKO JE NASTALA AMERIKA KOJU DANAS POZNAJEMO

Opsežna, popularno pisana i bogato ilustrirana knjiga prva je cjelokupna sinteza američke povijesti napisana na hrvatskom jeziku

Nakon raskošno ilustriranih djela Stari Egipat – povijest i kultura (2023.) i Stara povijest (2025.) Školska knjiga objavila je „Povijest Sjedinjenih Američkih Država – od europskih kolonija do svjetske velesile“, novu reprezentativnu znanstvenu monografiju hrvatskog povjesničara dr. sc. Mladena Tomorada, redovitog profesora i pročelnika Odjela za povijest na Fakultetu hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu.

U svome autorskom pothvatu Mladen Tomorad prati razvoj prostora i nastanak današnjih Sjedinjenih Američkih Država, od stvaranja prvih kolonija, preko unutarnje i vanjske politike prvih dvadeset četiriju predsjednika SAD-a do početka 20. stoljeća kad ta država postaje svjetska imperijalna sila. Bavi se društvenim, političkim i gospodarskim promjenama od sredine 16. do prvih godina 20. stoljeća, ali i temama koje su često zanemarene u prikazima američke povijesti – širenjem na zapad, odnosom prema domorodačkim narodima i indijanskim ratovima, „Divljim zapadom“, ulogom Hrvata u američkoj povijesti i utjecajem američke povijesti na popularnu kulturu.

RAZNOLIKA PODRUČJA

– Historiografija američke povijesti obrađenog razdoblja najčešće se usredotočuje na povijest Američkog rata za nezavisnost, Američkoga građanskog rata i na uzroke tih ključnih povijesnih događaja. Zatim slijede brojne monografije o američkim predsjednicima, indijanskim narodima i znamenitim osobama „Divljeg zapada“. Ostale su teme mnogo slabije obrađene. Primjerice, povijest svakodnevnice ili percepcije američke povijesti gotovo da nisu sustavno istraživane. Sinteze koje obuhvaćaju velik broj tematski raznolikih područja, poput onih koje su u ovoj knjizi raspoređene u 26 poglavlja, na svijetu su iznimno rijetke ili ih uopće nema. Upravo zbog toga tijekom pripremanja ove knjige morao sam iščitati stotine različitih članaka, knjiga i raznovrsnih povijesnih izvora – ističe Mladen Tomorad.

Cilj mu je bio stvoriti što cjelovitiji prikaz američke povijesti u kojem su važne sastavnice tekst, slikovni materijal i povijesni izvori koji čitatelju omogućuju da događaje upozna iz perspektive ljudi koji su ih proživjeli.

VRIJEDNOST KNJIGE

– Nijedno djelo pisano na stranim jezicima ne donosi sve informacije koje se nalaze u ovoj knjizi. Upravo mi je to bio osnovni cilj: prikazati najcjelovitiju sintezu američke povijesti, opremljenu ne samo svojim tekstom i bogatim ilustrativnim materijalom, nego i prijevodima najvažnijih izvora vezanih uz pojedine teme, od državnih dokumenata do izvadaka iz dnevnika osoba koje su svjedočile ili sudjelovale u važnim povijesnim događajima. Mislim da upravo ta činjenica knjizi daje posebnu vrijednost – izjavio je Tomorad.

KNJIGA JE OPREMLJENA S VIŠE OD TISUĆU ILUSTRACIJA – POVIJESNIH KARATA, CRTEŽA, SKICA, FOTOGRAFIJA, KARIKATURA I DRUGOGA SLIKOVNOG MATERIJALA RASPOREĐENOGA NA 632 STRANICE

Knjiga je opremljena s više od tisuću ilustracija – povijesnih karata, crteža, skica, fotografija, karikatura i drugoga slikovnog materijala raspoređenoga na 632 stranice. Velik dio prikupljen je u američkim savezним arhivima, a sam je autor snimio mnoge fotografije po-

HRVATI U AMERICI

Hrvati nikada nisu imali ključnu ulogu u procesu nastanka Sjedinjenih Američkih Država, ali su pojedinci, još od najranijih razdoblja, sudjelovali u istraživanju prostora današnjeg SAD-a. Njihova je uloga detaljno opisana u posebnom poglavlju knjige.

– Uz rane istraživače, tu su i prvi doseljenici tijekom 18. i 19. stoljeća koji su sudjelovali u znamenitoj 'zlatnoj groznici' u Kaliforniji, u sukobima s indijanskim plemenima tijekom kasnoga 19. stoljeća, kao i u razvoju lokalnih zajednica na američkom Zapadu. Posebno mjesto zauzimaju i znameniti znanstvenici koji su se, poput Nikole Tesle, iselili s hrvatskog prostora u SAD, gdje su ostvarili svjetsku slavu i ostavili dubok trag u američkoj i globalnoj povijesti – napominje Tomorad.

vijesnih lokaliteta i muzejske građe od 1985. godine do danas.

Njegovo zanimanje za povijest Sjedinjenih Američkih Država seže u najraniju mladost kad je „gutaao“ mnogobrojne stripove i romane koje je kupovao ili posuđivao u obližnjim knjižnicama i trajno se zaljubio u američku kinematografiju. Od 1985. godine do danas posjetio je 26 saveznih država, mnoge povijesne lokalitete, muzeje, gradove, pa čak i pojedine indijanske rezervate.

TEMELJI AMERIČKOG IDENTITETA

– Politička, društvena i gospodarska povijest međusobno su povezane, a svi elementi njihova razvoja prikazuju nastanak ključnih američkih vrijednosti i ideja koje su oblikovale američko društvo. Posebno se ističe razvoj koncepta „američkog sna“, čija se ideja pojavila sredinom 19. stoljeća. Prikazom kolonijalnog razdoblja, borbe za neovisnost, širenja na zapad, industrijalizacije, odnosa prema domorodačkim narodima, kao i analizom političkih odluka prvih predsjednika, vidi se kako su se postupno oblikovale vrijednosti kao što su individualizam, poduzetništvo, sloboda, jednakost pred zakonom, vjerska i politička autonomija i uvjerenje da se naporom može postići društveni uspjeh. Sve te vrijednosti duboko su utjecale na svakodnevni život, ekonomiju i politiku SAD-a – navodi Tomorad.

U godini u kojoj se obilježava 250. godišnjica osnutka SAD-a, Tomoradovo djelo daje izvrstan uvid u prošlost te države i omogućuje čitateljima da bolje razumiju današnjicu te globalne velesile. „SAD se suočava s dubokim političkim podjelama, izazovima vezanima uz migracije, odnosima s domorodačkim narodima, rasnim i društvenim nejednakostima, kao i promjenama u globalnom poretaku koje utječu na njihovu ulogu svjetske velesile. Zato je važno razumjeti povijesne procese koji su oblikovali današnju Ameriku“, ističe autor. (R. I.)

KRIŽEVCI • SREDNJA ŠKOLA „IVAN SELJANEC”

„ZAJEDNIČKI KILOMETRI” ZA SOCIJALNU INKLUZIJU

Uz štapove za nordijsko hodanje, osmijeh i vršnjačku podršku, pokazali smo kako sportom možemo živjeti inkluziju u našim školama, ali i gradu. Svaki naš pokušaj korak je prema društvu jednakih mogućnosti

Europski tjedan sporta i Europski školski sportski dan kao inicijativa Europske komisije za promicanje sporta i tjelesne aktivnosti izvrstan je model kako tjelesnu aktivnost iskoristiti za ostvarivanje socijalne inkluzije. U Hrvatskoj je nacionalno koordinacijsko tijelo Ministarstvo turizma i sporta, koje redovito potiče javnost na razne aktivnosti tijekom cijele godine, a pod sloganom #BeActive. Europski tjedan sporta održava se svake godine od 23. do 30. rujna i namijenjen je građanima, sportskim organizacijama, tvrtkama i poduzećima te obrazovnim ustanovama. U sklopu tog tjedna održava se i Europski školski sportski dan s ciljem promocije tjelesne aktivnosti i zdravlja među učenicima te poticanja školskih ustanova na aktivnost u sklopu kampanje #BeActive.

Inkluzivni sportsko-kreativni projekt #IstaKlupalstiSnovi međuškolski je projekt učenika Srednje škole „Ivan Seljanec” Križevci, Centra za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju Križevci i Gimnazije Ivana Zakmardija Dijankovečkoga. Osnovni je cilj projekta da sportskim aktivnostima razvijamo empatiju i potičemo volonterski duh, jačamo vršnjačku suradnju s posebnim naglaskom na senzibilizaciju učenika i njihove okoline te suzbijanje diskriminacije unutar školske i lokalne zajednice.

Jedna od ključnih aktivnosti projekta su „Zajednički kilometri” provedeni 25. rujna u povodu Europskog školskog sportskog dana. Umjesto natjecateljskih sportova, fokus smo stavili na nordijsko hodanje, aktivnost koja je prilagođena mogućnostima svakog djeteta. Zajedničko nordijsko hodanje na javnim površinama kao prirodni oblik kretanja s niskim intenzitetom bez natjecateljskog karaktera omogućilo je svim učenicima bez obzira na sposobnosti da se kreću istim tempom i svi ciljem prolaze zajedno.

Formirali smo desetak mješovitih timova, u kojima su učenici triju škola hodali rame uz rame, dijeleći iste rute i štapove za hodanje te u neposrednoj komunikaciji razvijali vršnjačku pomoć i timski rad. Nakon formiranja timova učenici su se međusobno upoznali, odabrali odgovarajuću opremu, izabrali nazive svoga tima. Krenuli smo asfaltom i makadamom prema šumi, a zatim natrag prema vidikovcu na samom vrhu grada.

Tijekom cijelog puta učenici su u timovima razgovarali i ispunjavali zabavne zadatke. U tim smo aktivnostima saznali koji su njihovi omiljeni hobiji, boje, jela, sportovi, glumci te glazba koju slušaju. Svaki tim imao je zadatak snimiti svoju zajedničku fotografiju i pronaći kamenčić koji ih podsjeća na neku njihovu zajedničku osobinu. Na samom kraju puta, timovi su osmislili jedinstvenu poruku za ovaj dan, a sve zajedničke uspomene uvijekvećili fotografijama na vidikovcu.

Važno je naglasiti da je događaj bio otvoren za sve nastavnike, građane i obitelj, koji su nam se i pridružili. Izlaskom iz školskih dvorišta na gradske ulice i terene grada šira lokalna zajednica izravno je sudjelovala u rušenju predrasuda i pružanju ruku podrške integraciji ranjivih skupina u društvu. Uz štapove za nordijsko hodanje, osmijeh i vršnjačku podršku, pokazali smo kako sportom možemo živjeti inkluziju u našim školama, ali i gradu. Svaki naš pokušaj korak je prema društvu jednakih mogućnosti.

Antonija Ščetaćić Hrg

BUDINŠČINA • OŠ VLADIMIR NAZOR

ZVJEZDANA NOĆ U HRAŠĆINI

Četvrti Astrokamp za mlade istraživače ponudio je učenicima pregršt zanimljivih sadržaja u kojima su se mogli upoznati s brojnim zanimljivostima iz astronomije te teleskopima proučavati zvjezdano nebo

Područna škola Hrašćina opet je postala središte svemirskih istraživanja i znanstvene zabave. U organizaciji Osnovne škole Vladimir Nazor Budinšćina održan je drugi dio ovogodišnjeg, četvrtog Astrokampa koji je okupio tridesetak znatiželjnih učenika. Za bogat program pobrinuli su se učitelji STEM skupine predmeta, dok su u ulogama predstavljača aktivnosti briljirali sami učenici.

Kamp je službeno proglasio otvorenim Meteorko, maskota Astrokampa, koji nas podsjeća na najvažiji astronomski događaj u ovom dijelu svijeta – prvi zabilježeni pad meteora i njegov pronalazak u povijesti koji se dogodio 1751. godine.

A onda je uslijedio niz interaktivnih aktivnosti. Mladi astronomi škole prezentirali su nam aktivnosti kojima se bave u sklopu rada grupe. Šetnjom između planeta po Parku Sunčeva sustava učenici su saznali brojne zanimljivi-

vosti o svakom pojedinom planetu. Ples po kodovima bila je aktivnost koja je na originalan način spojila informatiku, programiranje i plesne pokrete.

Najnapetiji dio dana odigrao se u dvorištu škole u „svemirskom” Escape Roomu. Učenici su morali rješavati zagonetke na temu planeta kako bi „pobjegli” na vrijeme. U ovoj napetoj igri znanja, snalažljivosti i timskog rada pobjedu je odnijela izvrsna ekipa u kojoj su bili Ema, Ivan, Katarina i Leona.

Središnji edukativni dio večeri pripao je gostima iz Astro-nomskog društva „Meteor” Zabok, koji su održali zanimljivo predavanje o aktualnostima iz astronomije, privukavši pažnju i učenika i učitelja. Kao vrhunac kampa gosti iz Zaboka pripremili su za sve sudionike nezaboravno promatranje noćnog neba. Zahvaljujući profesionalnim teleskopima i vedrom vremenu, učenici su izbliza promatrali Mjesec.

Andreja Satmari

PRVO SPELLING BEE NATJECANJE

Cilj natjecanja bio je na zanimljiv i dinamičan način potaknuti učenike na usavršavanje znanja engleskog jezika, razvijanje koncentracije i preciznosti

Zadnjeg dana rujna održano je prvo školsko natjecanje u sricanju na engleskom jeziku – Spelling Bee, organizirano u sklopu obilježavanja Europskog dana jezika. Natjecanje su osmislile i provele učiteljice engleskog jezika Ivana Kačavenda, Ana Bahat i Nikolina Goričan, a u njemu su sudjelovali učenici uključeni u English Club. Cilj natjecanja bio je na zanimljiv i dinamičan način potaknuti učenike na usavršavanje znanja engleskog jezika, razvijanje koncentracije i preciznosti te ih ohrabriti da svoje jezične vještine pokažu u natjecateljskom okruženju.

Učenici su se okušali u sricanju engleskih riječi, a nakon nekoliko uzbudljivih krugova natjecanja dobili smo i školske prvake u ovoj disciplini. Prvo mjesto osvojila je Leona Ivančan, drugo mjesto Lana Samboleak, a treće Izak Stjepan Jertec.

Za sve sudionike pripremljene su prigodne nagrade, a posebno vrijedne nagrade, koje su osigurale nakladničke kuće Školska knjiga i Alfa, koje

su svojim sponzorstvom omogućile nagrade za sve sudionike i pobjednike natjecanja, uručene su učenicima koji su osvojili prva tri mjesta.

Prvo Spelling Bee natjecanje proteklo je u veselom i natjecateljskom ozračju, a učenici su pokazali znanje,

koncentraciju i upornost. Nadamo se da će ovo natjecanje postati lijepa školska tradicija te da će se svake godine sve više učenika odvažiti sudjelovati i okušati u sricanju na engleskom jeziku.

Ana Bahat

ISKUSTVENO UČENJE U VRTIĆU

PROJEKT IZ KOJEGA JE NASTAO DJEČJI BONTON O VODI

Osim ekološkog aspekta, projektom o vodi naglasak smo stavili i na zdravstvenu dimenziju: od usvajanja navike redovitog unosa tekućine do razumijevanja važnosti higijene kao bitne uloge u očuvanju zdravlja

PIŠE

Mišela Combaj,
odgojiteljica savjetnica,
Dječji vrtić Leptir u
Sesvetama

//////

U suvremenom odgojno-obrazovnom pristupu naglasak se stavlja na aktivno učenje djece, pri čemu ona postaju istraživači vlastitog okruženja. Voda kao prirodni materijal savršeno se uklapa u takav pristup jer omogućuje iskustveno učenje. Djeca neposrednim djelovanjem grade vlastita znanja, a voda im pruža nebrojene mogućnosti za eksperimentiranje. Također, svakodnevnim odgojno-obrazovnim aktivnostima i igrom djeca uče kako štedjeti vodu i razumjeti njezinu vrijednost, čime se postavljaju temelji za održiv odnos prema okolišu u budućnosti. Budući da je rano djetinjstvo ključno razdoblje u kojem se oblikuju stavovi, vrijednosti i obrasci ponašanja, upravo je ovaj period života djece važan za početak odgoja za održivi razvoj.

Osim ekološkog aspekta, projektom o vodi naglasak smo stavili i na zdravstvenu dimenziju: od usvajanja navike redovitog unosa tekućine do razumijevanja važnosti higijene kao bitne uloge u očuvanju zdravlja.

PLANIRANE AKTIVNOSTI

Mi, odgojitelji imamo ključnu ulogu u ovom procesu jer planiranim odgojno-obrazovnim aktivnostima, razgovorom i vlastitim primjerom približavamo djeci važnost vode na njima razumljiv način.

Tijekom naših šetnji često smo posjećivali potok Vuger u neposrednoj blizini vrtića. Svak posjet bio je novo otkriće za djecu. Ovisno o vremenskim prilikama, boja potoka bila je različita – ponekad siva, pa zelenkasta. Otkrili smo da potok nije dom samo ribama, već smo u njemu susreli kornjaču, patke, pa čak i zmiju. Tijekom jednog posjeta odlučili smo se spustiti do potoka i uzeti malo vode u bocu, koju smo ponijeli u vrtić.

Integriranim pristupom, koji povezuje prirodu, umjetnost, govor i igru, ovaj je projekt postao bogato iskustvo čuđenja i učenja

Uspoređujući vodu iz potoka s onom iz slavine u vrtiću, djeca iznenađeno zaključuju, na temelju boje vode, koliko je ona u potoku prljava. Nakon razgovora i praktičnih primjera (bacanje otpadaka), spoznaju da neodgovorni ljudski postupci utječu na kvalitetu vode.

Nakon tog zaključka otvaramo pravi mali laboratorij u kojem istražujemo vodu, provodeći različite pokuse: Što sve voda može biti? (upoznavanje agregatnih stanja); Kako živi biljka u vodi i bez vode?; Biljke u čistoj i prljavoj vodi (ostavljene preko noći na biljkama iz obojene vode uočene tamne mrlje); Pročišćavanje vode (potrebni materijali: plastične boce, sitni i krupni pijesak, tkanina).

POTICANJE ZNATIŽELJE

U ovim pokusima djeca su promatrajući boju, miris i prisutnost nečistoća razvijala sposobnost opažanja i zaključivanja. Sada razumiju da voda koja je onečišćena nije prikladna za piće ni za svakodnevnu upotrebu, čime se gradi temelj za razumijevanje osnovnih

22 države svijeta

95 učiteljica i učitelja

5500 učenika

BONTON

Smeće uvijek bacamo u kantu za smeće, a ne na zemlju ili u vodu.

Kada pada kiša, dobro je imati veliku kantu, da se napuni vodom. S tom vodom (kišnicom) možemo zalijevati cvijeće.

Kada peremo ruke, zube, umivamo se, moramo paziti da voda ne curi cijelo vrijeme.

Bolje se tuširati nego kupati, jer se tako troši manje vode.

Kada vodu točimo u čašu, natočimo onoliko koliko ćemo popiti.

higijenskih standarda. U pokusima filtriranja djeca uočavaju da se voda može djelomično pročititi, no da je to složen postupak. Ovo početno razumijevanje procesa pročišćavanja vode potaknulo je pitanja i znatiželju o tome kako voda dolazi do naših domova i kako se održava sigurnom za korištenje. Nakon što su djeca tijekom konstruktivnih igara izgradila stroj za pročišćavanje vode, odgovore na pitanja koja su postavljala pronalazili smo u slikovnicama, knjigama i enciklopedijama.

Otišli smo korak dalje i ostvarili suradnju s poduzećem Hrvatske vode. Dolaskom u naš vrtić, prezentacijom „Hrvojeve zgode u zaštiti vode“, djeci je istaknuta važnost vode za sva živa bića na Zemlji, zatim način našeg ophođenja s vodom i njezinim očuvanjem. Djeca imaju priliku interaktivno sudjelovati u radionici, a u pronalaženju odgovora na važna pitanja pomaže im maskota Hrvatskih voda, kornjača Hrvoje.

VAŽNOST KIŠE

Budući da je voda potrebna ne samo ljudima, nego i svim ostalim živim bićima, svakodnevno se brinemo o biljkama koje uzgajamo u okruženju našeg vrtića. Cvijeće u našem cvjetnjaku posjećuju ptice, pčele i bubamare, za koje smo napravili male pojilice u koje stavljamo vodu, ako kiša ne pada nekoliko dana. Kada govorimo o kiši, ona je djeci zanimljiva i doživljajno bogata pojava, što je čini odličnim polazištem za razvoj dječjih kompetencija. Iako je igra na kiši i u lokvama najdraža dječja pustolovina, djeca razumiju važnost kiše za život: punjenje potoka, rijeka, jezera, osiguravanje vode za piće koja je potrebna svim živim bićima.

Integriranim pristupom, koji povezuje prirodu, umjetnost, govor i igru, ovaj je projekt postao bogato iskustvo čuđenja i učenja.

UMJETNOST INSPIRIRANA TEMOM VODE

Tema vode posebno je pogodna za povezivanje emocija i likovnog izražavanja. Prikazom nježne kišice, pljuska ili grmljavine moguće je izraziti različita raspoloženja – od mira, napetosti do nemira. Igre u lokvicama djeca su prenijela na vrlo maštovit i kreativan način, a nazvali su ih „Vesele lokvice vode“. No, likovno izražavanje nakon proučavanja zemljopisne karte i globusa s prikazom rijeka, jezera i mora stvorilo je prava umjetnička djela inspirirana vodama Zemlje. Potok Vuger bio je inspiracija djeci za likovno izražavanje u svim godišnjim dobima, no najsnažnije su izrazili svoje emocije u likovnoj aktivnosti „Potok kakav želim“.

ZAGREB • OŠ PETAR ZRINSKI

DAN SIGURNIJEG PUTA DO ŠKOLE

Učenici triju zagrebačkih osnovnih škola uz igru, praktične zadatke, razgovor i kreativni rad učili su kako se sigurnije kretati na putu do škole

Kako izgleda kada se prometna edukacija preseli iz učionice na školsko dvorište? Učenici triju zagrebačkih osnovnih škola uz igru, praktične zadatke, razgovor i kreativni rad učili su kako se sigurnije kretati na svom putu do škole. Prometna sigurnost nije nešto što djeca trebaju naučiti napamet. Trebaju je vježbati. Upravo je to bila ideja događanja „Dan sigurnijeg puta do škole“, održanog 26. rujna na igralištu Osnovne škole Petra Zrinskog. Događanje je okupilo učenike nižih razreda škole domaćina te osnovnih škola Ivana Gundulića i J. J. Strossmayera, ali i brojne druge učenike koji su se sa svojim roditeljima pridružili događanju. Tijekom tri sata djeca su prometnu sigurnost upoznavala uz igru, praktične zadatke, kreativni rad i razgovor sa stručnjacima. Program su zajednički organizirali Mjesni odbori Petar Zrinski, Mimara i Andrija Medulić, Trafiki i Sindikat biciklista, uz podršku Ministarstva unutarnjih poslova.

Djeca uglavnom znaju pravilo da cestu treba prijeći na obilježenom pješačkom prijelazu. No znati pravilo i znati ga primijeniti u stvarnoj prometnoj situaciji nije isto. Zato su na četiri tematska punkta imala priliku upravo to: stati, pogledati, procijeniti situaciju i donijeti odluku.

Na poligonskom punktu uz prometnu igru i praktične zadatke vježbala su pravilno ponašanje pješaka u prometu. Na policijskom punktu razgovarala su s policijskim službenicima i prometnim redarima, postavljala pitanja i povezivala prometna pravila sa situacijama koje svakodnevno susreću na putu do škole.

Poseban dio programa bio je posvećen i sigurnosti biciklista. Na biciklističkom punktu djeca su mogla provjeriti ispravnost svojih bicikala i razgovarati o sigurnijem ponašanju biciklista u prometu. Na kreativnom punktu prometnu su sigurnost pretvorila u priču. Crtala su stripove o svom putu do škole, promišljala o situacijama koje susreću na tom putu i svoje radove o sigurnijem kretanju izložila na zajedničkom „Zidu sigurnih poruka“.

Jedna od ideja događanja bila je pokazati da za kvalitetnu preventivnu prometnu aktivnost nije uvijek potrebno osmisliti složen program ili čekati posebnu prigodu. Uz malo angažmana odraslih i korištenje dostupnih materijala, slične se aktivnosti mogu provoditi u školama, dječjim vrtićima, ali i kod kuće. Djeca promet ne trebaju učiti samo putem popisa pravila. Mogu ga upoznavati u razgovoru, uz crtanje, kretanje, rješavanje problema i situacije koje su bliske njihovoj svakodnevici.

„Dan sigurnijeg puta do škole“ upravo je zato zamišljen kao spoj učenja, igre i druženja, ali i kao primjer kako se u prometnu edukaciju mogu uključiti različiti dionici – škola, lokalna zajednica, policija i organizacije koje se bave prometnom sigurnošću. Cilj događanja nije bio samo podsjetiti djecu na prometna pravila, nego ih potaknuti da počnu promišljati o vlastitom kretanju. Sigurniji put do škole zato nije samo pitanje jednog dana ili jednog događanja. On se gradi kontinuiranim učenjem, ponavljanjem i iskustvom, ali i uz odgovornost odraslih koji djeci stvaraju uvjete da te vještine razvijaju. Jer, cilj nije da djeca samo znaju prometno pravilo. Cilj je da znaju što učiniti kada se nađu u stvarnoj prometnoj situaciji.

Lana Račić

SURADNICI

OSNOVNA ŠKOLA BROD MORAVICE

BRODMORAVIČKI „KAJ“ U ZLATARU

Na Danima kajkavske riječi u Zlataru sudjelovali su brojni mladi čuvari kajkavske kulture i tradicije, a Brodmoravičani su s ponosom pokazali kako čuvaju gorskokotarski kajkavski dijalekt

Osnovna škola Brod Moravice njeguje zavičajnu riječ, brodmoravički mjesni govor gorskokotarskog kajkavskog dijalekta. Stoga cijenimo napore organizatora Dana kajkavske riječi koji su, 26. rujna 57. put organizirali smotru malih čuvara zavičajne riječi *Zbor malih pjesnika* i likovnu izložbu *Čovjek čovjeku* koja ima dugu tradiciju okupljanja malih talentiranih likovnjaka. Ove su godine na likovni natječaj pristigla čak 824 rada, a za izložbu je odabrano njih 89 iz 40 osnovnih škola iz cijele Hrvatske.

Naša učenica 3. r. Leona Grgurić predstavila se s čak dva likovna rada, a dobila je i posebnu nagradu – knjigu, s još osam učenika. Njoj i mentorici Dijani Arbanas priznanja je uručila književnica Željka Horvat Vukelja koja je uz Božicu Brkan i Ivančicu Tomorad činila povjerenstvo koje je imalo težak zadatak izabrati ponajbolje autorske uratke učenika za scenski nastup na *Zboru malih pjesnika* i objavu u *Zborniku*.

Iako u cijelom Gorskom kotaru broj ishodišnih kajkavskih govornika iz godine u godinu nezaustavljivo pada, što je najizraženije na djeci i mladima, naporima naših učenika i uči-

teljica, baka i djedova, svake godine uspijevamo, ne samo sudjelovati, već u žestokoj konkurenciji i izboriti mjesto da se brodmoravička kajkavska riječ čuje i u Zagorju, na pozornici u zlatarskoj Sokolani te da se literarni radovi objave u zbirci ponajboljih te budu zauvijek sačuvani od zaborava. Ove je godine naša učenica 7. razreda Tia Šutej (mentorica Jasna Šepac) uspješno nastupila svojom autorskom pjesmom *Stara hiža* kao jedna od pedesetak odabranih između od 281 pjesme pristigle na natječaj. Svečanost je otvorila ravnateljica Pučkog otvorenog učilišta dr. Jurja Žerjavića Zlatar, Gordana Valjak, a priredbu su obogatili glazbeni nastupi pjevačkog zbora Osnovne škole Zlatar i polaznici Osnovne glazbene škole.

Njugujući svoj zavičajni jezik i glas, svjedočimo ljepotu i bogatstvo hrvatske tradicije koju smo baštinili s obvezom da kao učitelji, roditelji, mentori prenesemo djeci tu autentičnost utkanu u jezični kod nacionalnog identiteta hrvatskog naroda.

Jasna Šepac

VARAŽDINSKE TOPLICE • OŠ ANTUNA I IVANA KUKULJEVIĆA

ŠETNICOM DVEKAR U POKRETU ZA ZDRAVLJE

Mladi planinari sudjelovali su na pješačkom izletu pod nazivom „Šetnicom Dvekar u pokretu za zdravlje“ organiziranom povodom Europskog tjedna sporta

Učenici koji polaze iz vannastavnu aktivnost Mladi planinari HPD-a MIV Varaždin sudjelovali su na pješačkom izletu pod nazivom „Šetnicom Dvekar u pokretu za zdravlje“. Aktivnost je organizirana u povodu Europskog tjedna sporta, a njome su učenici obilježili prvi dan jeseni na najljepši mogući način.

U izletu su sudjelovali i učenici Druge gimnazije Varaždin. Sudionici su pješačili šetnicom Dvekar i topličkim bregima te su tijekom hoda promatrali domaće životinje, krave i koze, kao i poljoprivredne aktivnosti mještana na otvorenome. Dolaskom do područne škole Petkovec organiziran je predah uz okrepu koju su pripremile školske kuharice. Po povratku je za sudionike pripremljeno iznenađenje koje je organizirala majka jedne učenice. Ona je sve prisutne počastila sokovima, klipčićima i voćem.

Aktivnost je osmislila učiteljica Martina Kos-Grabar. U pratnji su bile učiteljica Mirela Glavnik i operativna djelatnica za sigurnost Martina Kalničanec, dok je za stručno vodstvo bila zadužena iskusna planinarska vodička Jasminka Ostrički.

Martina Kos-Grabar

PREDSTAVLJENA SLIKOVNICA „RAZGLEDNICA IZ SESVETA“

DJECA SESVETSKIH ŠKOLA NAPISALA SLIKOVNICU O SVOME KVARTU

Mali kreativci predstavili su svoj rad, govorili o iskustvima s radionica i pokazali kako izgleda kada se učenicima pruži prilika da budu stvaratelji, a ne samo promatrači

Sesvete su dobile posebnu razglednicu – onu ispisanu dječjom maštom, znanjem, kreativnošću i ljubavlju prema vlastitom zavičaju. U prostorima Udruge Zelene i plave Sesvete predstavljena je slikovnica „Razglednica iz Sesveta“, jedinstveni projekt u kojem su, prvi put, zajedničkim snagama sudjelovale učenice i učenici različitih sesvetskih osnovnih škola. U stvaranju slikovnice sudjelovali su Petra Gečević, Helena Špoljarić, Lota Jerković, Leo Petretić, Luka Čergar, Matej Jugović, Neo Ujlaki i Ian Ujlaki, pod vodstvom svojih mentora, profesorice Mirte Combaj Ujlaki i UX/UI dizajnera Dalibora Ujlakija.

Slikovnica je svojevrsni dnevnik jednog velikog zagrebačkog kvarta viđenog dječjim očima – vedra, razigrana i znatiželjna priča o mjestima, ljudima, povijesti i svakodnevici Sesveta.

Umjesto uobičajenog predstavljanja knjige, u središtu cijelog događanja našli su se upravo njezini najmlađi autori. Djeca su preuzela uloge voditelja programa, predstavila svoj rad, govorila o iskustvima s radionica i pokazala kako izgleda kada se učenicima pruži prilika da budu stvaratelji, a ne samo promatrači.

Nakon njih Mirta Combaj Ujlaki i Dalibor Ujlaki predstavili su projekt koji se provodio punih osam mjeseci tijekom kojih su učenici sudjelovali u čak 12 radionica kreativnog pisanja i digitalnog dizajna, a njihovo je stvaralačko putovanje uključivalo i dvije tematske šetnje, izložbu te predstavljanje projekta na Steam festivalu u Sesvetama. Bio je to proces u kojem se učilo, istraživalo, pisalo, crtalo, dizajniralo i promatralo vlastiti kvart novim očima.

Mladi autori slikovnice i njihovi voditelji

Posebnost slikovnice krije se i u njezinu glavnom liku. Kroz 12 znamenitosti i lokacija Sesveta učenici su proveli malenog Jankića, nekadašnje zaštitno lice tvornice mesnih prerađevina Sljeme. Jankić se tako u novoj slikovnici vraća u svoj kvart, ali ova puta u sasvim novoj ulozi. Krasu svaku ilustraciju u obliku razglednice, putuje sa sesvetskom djecom, razgledava poznate lokacije, fotografira kvart, a u jednom trenutku čak leti dronom kako bi iz zraka zabilježio kako njegove Sesvete izgledaju danas.

Na taj se način prošlost i sadašnjost susreću na stranicama slikovnice, a Jankić postaje svojevrsni vodič kroz Sesvete – vodič koji povezuje uspomene nekadašnjih generacija s pogledom djece koja danas odrastaju u ovom dijelu Zagreba.

U nastavku promocije mladi autori govorili su o tome što ih je privuklo radionicama kreativnog pisanja i digitalnog dizajna, što su tijekom projekta naučili te kako zamišljaju svoju budućnost, a potom je uslijedio Sesvekviz – posebno osmišljen

Bilo je zanimljivo i raznovrsno na promociji

kviz o najvećem zagrebačkom kvartu, koji su vodila djeca.

Slikovnica „Razglednica iz Sesveta“ ostaje kao mali spomenar jednog vremena, podsjetnik na ono što su Sesvete nekada bile, svjedočanstvo onoga što su danas i, možda najvažnije, nježna poruka o onome što mogu postati u budućnosti. A tu budućnost, pokazali su njezini mali autori, vrijedi stvarati zajedno – znanjem, kreativnošću, ljubavlju prema zavičaju i dječjom znatiželjom koja uvijek želi vidjeti, pitati, naučiti i ispričati još jednu priču. (M. C.)

ZADAR • OKRUGLI STOL O TURIZMU

TKO ĆE STVARATI TURIZAM BUDUĆNOSTI

Jedino ljudi mogu prenijeti autentičnost, izvornost, posebnost mjesta i onih koji žive na prostoru na kojem se turizam odvija. Straha za poslove u turizmu nema jer umjetna inteligencija nikada neće prenijeti emociju poput čovjeka – jedna je od poruka iz rasprave

Hotelijsko-turistička i ugostiteljska škola Zadar i Odjel za ekonomiju Sveučilišta u Zadru u povodu obilježavanja Svjetskog dana turizma (28. rujna) u prostorijama škole priredili su okrugli stol „Tko će stvarati turizam budućnosti? Radna snaga i autohtonost destinacije“. Fokus razgovora bio je na jednom od ključnih pitanja suvremenog hrvatskog turizma – tko će u budućnosti raditi u turizmu i na koji način istodobno očuvati autohtonost i identitet destinacije.

– Svi znamo koliko je turizam važan našoj zemlji, našoj županiji. Ali nije samo gospodarski važan, već ima i druga značenja, društvena, sociološka i kulturološka – rekla je uvodno profesorica Tanja Meštrić Molnar.

Jedno od glavnih pitanja bilo je kako sačuvati ono što je naše, izvorno i autohtono te može li se uopće sačuvati uz ovoliki priljev stranih radnika. Hrvatski turizam suočen je s nedostatkom radne snage, dok napredak tehnologije daje velike mogućnosti da budemo što učinkovitiji i uspješniji, nauštrb autentičnosti, autohtonosti i lokalnosti.

– Žalimo najprije djelovati u kvartu, pa u gradu, onda idemo u županiju, pa na sjever, a kad dođemo do kraja tek onda idemo u inozemstvo, najprije u okolne zemlje. Međutim, ponuda je jako velika i uvijek nedostaje dio radnika. Prije je bilo lako, tražite deset kuhara, a dođe ih 20. Sada smo u situaciji da ih se javi četiri ili pet. Nema sumnje da

ćete školovanjem steći osnovna znanja za posao koji vas čeka. Kada dođete kod nas, najvažniji će nam biti volja za radom i karakter, stručni dio naučit ćete uz mentore – istaknuo je Marin Kirin, direktor Borika d.d. iz grupacije Falkensteiner te dodao kako fama o jeftinim stranim radnicima nije točna, jer ih treba dovesti znatno ranije, educirati ih i plaćati im smještaj, što nosi dodatne troškove. Problem je što domaće radne snage jednostavno nema.

Direktor Turističke zajednice Zadarske županije Vanja Čvrljak također je istaknuo

kako kapaciteti rastu, a nas je sve manje. Ipak, savjetovao je:

– Treba biti odgovoran, imati volju i voljeti posao koji radiš. Treba ulagati sebe. Mladima su danas otvorene granice, a nekada nije bilo tako. Ako treba, idite u inozemstvo godinu, dvije ili tri, učite, usavršavajte se, stvarajte nova poznanstva, nove kontakte i odnose. To vam nijedan fakultet ne može nadomjestiti. Nakon toga se vratite i pomozite nama da izgradimo turizam kakav želimo – rekao je Čvrljak.

Vlasnica OPG-a Doris Čusa istaknula je autohtonost kao ključ posla kojim se bavi.

Tome pomaže činjenica da na njemu rade isključivo članovi obitelji, a kada bi i htjeli angažirati radnike iz Slavonije ili inozemstva, teško bi od njih dobili ono što je potrebno.

– Ima primjera obiteljskih gospodarstava na kojima radi cijela obitelj, može se od toga lijepo živjeti. Ja radim samo u OPG-u, plaćam svoje doprinose, uzgajam vlastitu hranu – istaknula je Čusa.

Profesorica Tanja Meštrić Molnar zaključno je sažela poruku s tribine, rekavši da tehnika i tehnologija idu dalje te da turizam danas nije ono što je bio prije deset ili dvadeset godina niti će biti sličan turizmu u sljedećih deset godina. Međutim, ono što uvijek ostaje jesu ljudi.

– Jedino ljudi mogu prenijeti autentičnost, izvornost, posebnost prostora i onih koji žive na prostoru na kojem se turizam odvija. Straha za poslove u turizmu nemate, umjetna inteligencija nikada neće prenijeti emociju poput čovjeka – istaknula je Meštrić Molnar.

Sudionicima je zahvalila v. d. ravnateljice škole Sandra Faričić te izrazila uvjerenje da će učenici biti prepoznati kao obrazovani profesionalci u turizmu i ugostiteljstvu i da će pridonijeti autentičnom i održivom turizmu u Zadarskoj županiji. Okrugli stol moderirao je Tomislav Klarin s Odjela za ekonomiju Sveučilišta u Zadru, a učenici Hotelijsko-turističke i ugostiteljske škole i studenti diplomskog studija Održivi razvoj turizma aktivno su sudjelovali u raspravi. (R. I.)

NAŠICE • OSNOVNA ŠKOLA KRALJA TOMISLAVA

FEUDALIZAM NA HRVATSKOM I SLOVAČKOM

U tjednu tandemske nastave učiteljice su zajednički osmislile integrirani sat povijesti i slovačkog jezika, povezujući povijesne sadržaje s učenjem slovačkoga jezika uz igru, razgovor, suradnju i komunikaciju

U povodu Europskog dana jezika (26. rujna) i Tjedna tandemske nastave koji u Našicama organizira Srednja škola Isidora Kršnjavoga, u 6. a razredu u Osnovnoj školi kralja Tomislava Našice održan je drugačiji i zanimljiv integrirani sat povijesti i slovačkog jezika. Sat su osmislile i provele učiteljice Sandra Hvizdak i Ana Marošević, povezujući povijesne sadržaje s učenjem slovačkoga jezika uz igru, razgovor, suradnju i komunikaciju. Učenici su najprije promatrali sliku srednjovjekovnog dvorca i sela te otkrivali tko je kralj, tko vitez, tko radi na zemlji i kako su ljudi bili međusobno povezani. Zatim su upoznali feudalnu piramidu i učili ključne pojmove na slovačkom jeziku. Najveće oduševljenje izazvala je živa simulacija feudalnog sustava s bombonima, u kojoj su učenici preuzeli uloge kralja, plemića, vitezova i kmetova. Uz igru su mogli bolje razumjeti odnose, obveze i raspodjelu u feudalnom društvu. Ova aktivnost prikazivala je nepravdu tadašnjeg društvenog sustava simulacijom u kojoj se razred podijelio u četiri skupine prema povijesnim staležima. Jedan učenik preuzeo je ulogu kralja, jedan je predstavljao plemiće odnosno vazale, jedan vitezove, dok je ostatak razreda, koji je činio uvjerljivu većinu, utjelovio kmetove i podanike na polju.

Tijek aktivnosti započeo je tako da je svaki kmet na početku dobio deset bombona koji su simbolizirali urod što su ga sami uzgojili. Nakon toga uslijedio je proces prikupljanja poreza u kojem je kmet morao predati šest bombona vitez u zamjenu za zaštitu. Vitez je za sebe zadržao dva bombona, a preostala četiri predao je plemiću. Plemić je potom zadržao dva, a zadnja dva prosljedio je kralju. Kao rezultat ove raspodjele, na kraju igre kralj je posjedovao hrpu bombona, plemstvo i vitezovi bili su bogato zbrinuti, dok je kmetovima, koji su najviše radili, ostalo jedva dovoljno za puko preživljavanje. Aktivnost je završila raspravom u kojoj su učenici analizirali kako su se osjećali u svojim ulogama te promišljali o tome zašto se kmetovi nisu pobunili, s obzirom na to da im je trebala zaštita vitezova od razbojnika. U jezičnoj igri „Spoji par“ povezivali su hrvatske i slovačke pojmove, a u aktivnosti „Feudalni ugovor“ odigrali su kratki dijalog kralja i vazala na slovačkom jeziku.

Sat je priveden kraju formativnim vrednovanjem s pomoću izlaznih kartica, na koje su učenici zapisali po jedan novousvojeni povijesni pojam i njegov naziv na slovačkom jeziku. Pokazalo se kako se na integriranom satu nastavni predmet društveno-humanističkog područja i predmet iz jezično-komunikacijske skupine mogu učiti zajedno – iskustvom, komunikacijom i igrom.

Ana Marošević i Sandra Hvizdak

MULTIMEDIJALNI CENTAR STUDIO KREATIVNIH IDEJA GUNJA

FILMAŠI IZ GUNJE SKUPLJAJU NAGRADE NA FESTIVALIMA

Filmovi „Vašar“ i „Zvezdan“ osvojili su nagrade žirija mladih na Filmskoj reviji mladeži i Four River Film Festivalu u Karlovcu

Sjajne vijesti stižu iz Karlovca. Filmovi „Vašar“ i „Zvezdan“, nastali na Ljetnoj školi filma Gunja „Josip Krnić“, osvojili su dvije nagrade žirija mladih na 31. Filmskoj reviji mladeži i 19. Four River Film Festivalu, održanima u organizaciji Hrvatskog filmskog saveza i Kinokluba Karlovac te suorganizaciji Kina Edison.

Dokumentarni film „Vašar“ osvojio je nagradu za najbolju kameru, dok je animirani film „Zvezdan“ nagrađen za najbolju montažu. „Vašar“, dokumentarni film iz 2025. godine, prati dolazak, kratkotrajno šarenilo i odlazak putujućeg lunaparka u malom ruralnom okruženju. Bez dijaloga, uz atmosferične kadrove, film suprotstavlja dječju radost i živopisnost atrakcija svakodnevici radnika lunaparka. Režiju potpisuju Corina Kovačić i Iva Romić, a film je u Karlovcu predstavljala Corina Kovačić, s voditeljima Lukom Zovakom i Marinkom Marinkićem.

Animirani film „Zvezdan“, također nastao 2025. godine, donosi priču smještenu u mističnu šumu Spačvu. Glavni je lik drevni dobroćudni duh Zvezdan, čija prisutnost iscjeljuje prirodu i vraća joj životnu snagu. Film je nastao tehnikom stop-animacije, a režiju potpisuju Sara Rockov i Aleksa

Aleksa Torbica, jedan od autora animiranog filma Zvezdan

Torbica, koji su sudjelovali na festivalu s voditeljicom Doroteom Radušić.

Ovogodišnja izdanja Filmske revije mladeži i Four River Film Festivala okupila su mlade filmske autore iz Hrvatske i svijeta, pružajući im priliku za predstavljanje vlastitih filmskih ostvarenja, razmjenu iskustava i druženje s vršnjacima koji dijele ljubav prema filmu.

Dvije osvojene nagrade veliko su priznanje mladim autorima i njihovim voditeljima te još jedna potvrda uspješnog rada MMC SKIG-a i Ljetne škole filma Gunja „Josip Krnić“. Ovaj festivalski uspjeh ujedno je dodatni poticaj za nastavak filmskog stvaralaštva i razvoj novih filmskih priča u Gunji.

Anita Tufekčić

DRNIŠ • SREDNJA ŠKOLA IVANA MEŠTROVIĆA

BROJNA POSTIGNUĆA DRNIŠKE ŠKOLE

Šestu godišnjicu svoga djelovanja u statusu ambasadora Europskog parlamenta škola je svečano obilježila predstavivši sve dosadašnje europske projekte i programe u kojima je sudjelovala te ugostivši europarlamentarca Davora Ivu Stiera

Srednja škola Ivana Meštrovića obilježila je šest godina djelovanja u statusu Škole ambasadora Europskog parlamenta. Ovu je posebnu prigodu svojim dolaškom uveličao europarlamentarac Davor Ivo Stier. Svečani program održan je u prostorijama Nacionalnog parka Krka, Ispostava Drniš, a otvoren je otvoren pozdravnim riječima gradonačelnika Drniša Tomislava Dželalije te pročelnika za školstvo Šibensko-kninske županije Tomislava Ninića.

U sklopu programa prikazan je kratki film o šestogodišnjem radu naše škole u okviru EPAS programa, programa koji podiže svijest učenika o europskoj parlamentarnoj demokraciji, ulozu Europskog parlamenta i europskim vrijednostima te ih potiče na aktivno sudjelovanje u demokratskim procesima Europske unije. Iza nas su brojna postignuća: 41 partnerska škola, suradnja s više od deset europskih zemalja, 26 eTwinning projekata, nagrada COMET za projekt „Marko Marulić 500 godina prvotiska“ te brojne nagrade oznake Nacionalne kvalitete projekata, aktivnosti na području financijske pismenosti, solidarnosti, medijske i digitalne pismenosti, STEM-a i Erasmus+ mobilnosti.

Nakon prigodnog programa, europarlamentarac Davor Ivo Stier obratio se prisutnima, a susret je zaključen neformalnim druženjem i fotografiranjem s učenicima EPAS ambasadorima.

Posjetu su nazočili učenici 3g, 2g, 1g i 1m razreda te profesori Martina Jerković, Jelena Dražić, Snježana Duvančić, Robertina Hršić, Marija Mazalin, Ivan Pilić i Marko Radeljak, pedagoginja Jelena Žunić, tajnica škole Anđelka Barišić i ravnatelj Hrvoje Pekas.

Martina Jerković

školske novine

NAKLADNIK Školske novine d.o.o., Hebrangova 40, 10000 Zagreb

DIREKTOR Blaženko Odak

GLAVNA UREDNICA Mirela Lilek

(mirela.lilek@skolskenovine.hr)

UREDNIŠTVO (redakcija@skolskenovine.hr), Marijan Šimeg (marijan.simeg@skolskenovine.hr), Ivana Čavlović (ivana.cavlovic@skolskenovine.hr), Ante

Bežen

LEKTORICA Ivana Čavlović

GRAFIČKI UREDNIK Goran Grčić

WEB ADMINISTRATOR Danijel Vavra

TAJNIŠTVO (info@skolskenovine.hr)

Tel. 01/4855-709, 01/4855-720; Telefaks 01/4855-712

RAČUNOVODSTVO, PRETPLATA (pretplata@skolskenovine.hr)

OGLAŠAVANJE (oglasi@skolskenovine.hr)

Tel. 01/4855-720; Telefaks 01/4855-712

ŽIRO RAČUN 2360000-1101381687 / Zagrebačka banka

2340009-1110168174 / Privredna banka

IBAN: HR6723600001101381687 / Zagrebačka banka
HR2523400091110168174 / Privredna banka

DEVIZNI RAČUN IBAN HR6723600001101381687 (2100055635)

TISAK Tiskara Zagreb d.o.o., Radnička cesta 210, Zagreb

CIJENA Pojedinačni broj: 2,99 € / Polugodišnja pretplata za Hrvatsku:

Ustanove - 58 € / Pojedinci - 31 €; Godišnja pretplata: Ustanove - 111 € /

Pojedinci - 56 €; Cijena polugodišnje pretplate za inozemstvo Slovenija, BiH,

Srbija, Crna Gora, Mađarska, Italija, Austrija i Makedonija - 100 € /

Ostale europske zemlje - 110 € / Izvan europske zemlje - 120 €

CIJENA OGLAŠAVANJA (bez PDV-a): 1/1 str. 950 €, zadnja 1100 €,

1/2 str. 550 €, zadnja 600 €, 1/3 str. 400 €, 1/4 str. 275 €, 1/8 str. 200 €

Školske novine izlaze uz financijsku potporu Zaklade Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti

Sve što će vašim učenicima trebati za nastavu likovne kulture

Optimiziran sadržaj likovnih mapa odgovara svim zahtjevima GIK-a likovne kulture!

Likovne mape Školske knjige sadržavaju:

- najkvalitetniji papir za sve likovne tehnike
- najbogatiji kolaž-papir sa čak 27 boja i tekstura
- knjižicu kreativnih zadataka za učenika

Praktična Likovna kutija Školske knjige sadržava pomno odabran i provjeren pribor za primjenu svih likovnih tehnika.

Likovne mape i kutije možete naručiti preko stručnog predstavnika Školske knjige zaduženog za vašu školu ili na direktna@skolskaknjiga.hr

školska knjiga

U POVODU SVJETSKOG DANA UČITELJA

SEDAMNAEST NASTAVNIKA IZLAŽE SVOJE RADOVE

U prostoru Gornje galerije ŠPUD Osijek otvorena je izložba radova nastavnika stručnih predmeta. Riječ je o izložbi koja se kontinuirano održava od nastanka škole, a unazad nekoliko godina njome se obilježava Svjetski dan učitelja. Izložbom nastavnika stručnih predmeta ujedno označavamo početak novog izložbenog programa naše školske galerije u tekućoj nastavnoj godini.

Ovogodišnje izdanje izložbe okuplja sedamnaest izlagača: Sandro Ambrinac, Marija Adrić Soldo, Željko Ašperger, Tina Banjan, Dražen Brkić, Željka Fuderer Levak, Olga Gerber, Matej Ižaković, Josip Kaniža, Jelena Lulić, Iva Mandić Stojaković, Neven Mihić, Drago Stojaković, Monika Šimenić Vladislavljević, Damir Šnajder, Damir Tomas i Andrej Tomić.

Zastupljeni su gotovo svi mediji u području likovno-umjetničkog stvaralaštva, što ocrta i naš obrazovni program. Izloženi kiparski radovi putem figurativne forme istražuju sugestivnost materijala. Slikarstvo je zastupljeno različitim pristupima koji variraju od intimističkih studija do popartističkih prizvuka i eksperimenata nalik enformelu. Zatim su tu i otisci digitalnih crteža koji tvore dijalog s grafikom realiziranom u klasičnim tehnikama.

Izloženi fotografski radovi propituju identitet i gestualnost ljudskog lika, dok crteži u svom izrazu variraju od hiperrealnog do minimalističke apstrakcije. Tekstilno oblikovanje je zastupljeno kostimografskim rješenjem za balet Trnoružica P. I. Čajkovskog, a ističe se vještinom i finoćom realizacije.

Cilj je nastavničke izložbe vlastitim primjerom i radom dati poticaj učenicima na početku nastavne godine. No naša je galerija i svojevrsna platforma putem koje nastojimo široj javnosti predstaviti sve kreativne potencijale koji nastaju i razvijaju se unutar naše škole. S tim ciljem planiramo sve izložbe, počevši od ove, predstaviti i u virtualnom obliku. Virtualnu inačicu našeg galerijskog prostora oblikovao je nastavnik Matej Ižaković i s pomoću nje želimo dokumentirati sve radove i izložbene postavke koji će se u galeriji realizirati u budućnosti. Virtualna šetnja bit će moguća putem naše službene školske web stranice te na našim društvenim mrežama.

A za sve koji izložbu žele posjetiti uživo, ona ostaje otvorena do ponedjeljka 19. listopada te se može razgledati u radnom vremenu škole uz prethodnu najavu na službenu mail adresu škole.

Andrej Tomić

Andrej Tomić, portretna studija

Dražen Brkić, crtež

Iva Mandić Stojaković, slika

Olga Gerber, koloristička veduta

Željko Ašperger, slike u tehnici grataža

Drago Stojaković, skulptura

Neven Mihić, baletni kostim

Marija Adrić Soldo, slika; Sandro Ambrinac, skulptura